Poštarina plaćena u gotovu.

GOD. LXX. ZAGREB, LIPANJ 1944. BROJ 6.

MJESEČNIK

GLASILO [illegible] ODVJETNIČKOGA

ZBUTEGA Petar, Zagreb
sudbeni viećnik Marulićev trg 12/II.

SADRŽAJ

	Stranica
Država kao zajmodavac u starom Dubrovniku — Dr. Franjo Kesterčanek, odvj. u Dubrovniku	249
Zloporaba opojnih sredstava (Svršetak) — Dr. Juraj Kulaš, odvj. Zagreb	255
Da li je ugovorni član drž. kazališta drž. službenik? Dr. M. Imbriovčan, tajnik min., Zagreb .	267
O izplati tudeg duga — Ivo Stanoš, odvj. u Đakovu	272
Utjecaj bolesti na službovni odnos	274
Ocjene i prikazi	280
Pravosuđe	285
Kratke i obćenite upute	296
Pabirci	297
Bilježke	298
Iz Odvjetničke Komore u Zagrebu, (uvod dr. Milana Pavelića, viesti i računi)	300

Ciene tiska i papira toliko su porasle da unatoč ostalim vrlo čednim troškovima (kao na pr. honorar autorima) dosadanja članarina i predplate ne mogu da ih pokriju. Zato će one za drugo poljeće morati biti povišene. Iznos povišenja odredit ćemo, čim nam zaostatci budu namireni. U što većoj mjeri budu ovi plaćeni i što točnije budu članovi udovoljavali svojim dužnostima, tim ograničenije bit će i povišenje. Moramo iztaknuti da se do sada javilo više članova, koji su se i sami čudili, kako možemo izlaziti s tako jeftinom članarinom i predplatom pa dobrovoljno platiše i više od nje. Odajući priznanje takvim članovima mislimo da ipak nije pravedno, da oni pokrivaju dugove nemarnih članova pa da potonji plaćaju manje ili čak ništa koristeći se većom uvidjavnošću i revnošću prvih. Nadamo se zato da će svatko shvatiti svoju dužnost i od početka srpnja namiriti zaostatak i tekuću članarinu odnosno predplatu.

Bianco uplatni list za poštansku štedionicu dobije se kod svakog pošt. ureda. Treba na njemu izpuniti samo broj našega računa: 35—515.

U potonje vrieme prijavilo nam se više članova. (U tom pogledu iztičemo kao primjer g. dra. Marijana Laksara odvj. iz Bjelovara, koji nam je pribavio 19 novih članova i ubrao od njih članarinu, drž. tužitelja u Tuzli g. Rat. Deletisa, koji je učinio slično, pa predsjednika Sudb. stola u Senju g. dra. Fr. Krmpotića). Svim tim novim članovima morali bismo poslati sve ovogodišnje brojeve, ali to nam nije moguće, jer su se uslied neredovitog prometa mnogi brojevi izgubili pa smo ih morali nadoknađivati, uslied česa izcrpila nam se zaliha nekih brojeva, pogotovu 1—3. Zato ćemo poslati do daljnjega samo one, koje i koliko ih još budemo imali na zalihi. Iz istoga razloga ne možemo naknadno poslati brojeve 7—8 iz g. 1942. te 1—4 i 10. iz g. 1943.

Radi prištednje poštanskog porta (Kn 14.50 po listu!) molimo da članovi ne bi posebno tražili potvrdu svake doznake, jer potvrdu dobivaju i onako od pošte odn. pošt. štedionice, a što se tiče napose potonje, nije im potrebno ni sačuvati potvrde, jer se kontrola može uviek lako izvršiti uporedbom izvadaka, koji se nalaze kod nas i kod pošt. šted., s našim knjigama.

MJESEČNIK

GLASILO HRVATSKOGA PRAVNIČKOGA DRUŽTVA

ZAGREB, LIPANJ 1944.

GOD. LXX. BROJ 6.

Država kao zajmodavac u starom Dubrovniku

Napisao Dr. Frano Kesterčanek, odvj. u Dubrovniku

Dubrovnik, okretna i izkusna trgovačka republika, nastojala je u svako doba omogućiti vjeresiji, da donese državi i njenoj privredi one koristi i ona proizvodna dobra, koje samo ona može dati.

Stojeći na stanovištu, da bez vjeresije nema privrednog napredka, vlada je stalno, budnim okom, promicala svoju vjeresijsku politiku i budno pazila, da promišljenom diobom vjeresije, oživljuje svoje narodno gospodarstvo.

Sviestna, da vjeresija spada među najvažnije, ali i najosjetljivije činbenike narodnog gospodarstva, ona znade, u povoljnim prilikama, u obilnoj mjeri, vjeresiju upotrebljavati, u nepovoljnim, naglo je povlačiti i sakriti. Spisi Vieća Umoljenih (dubrov. držav. arhiva, u kojima nalazimo brojne i podrobne podatke o tom) jasno dokazuju, kako su Dubrovčani, već od najstarijih vremena, mnogo radili sa zajmovima, i na koje su se sve načine obavljali razne vjeresijske poslove.

Kako je u Dubrovniku od iskona sva državna vlast izključivo u ruci vlade, to i kao vjerovnik, u pitanju unapređenja obrta, trgovine, veleobrta i pomorstva, prvo mjesto zauzima sama država.

Kad god. 1296. žestoki požar uništi veliki dio Dubrovnika, senat zaključi na temelju odnosa »il Patrimonio della Republica«, da državnim sredstvima izgradi ciele nizove kuća, koje će novi kućevlastnici izplaćivati državi.

Kad god. 1464. uzkrsne u Dubrovniku pitanje ukonačivanja i prehrane križarske vojske, senat zaključi 23. 5. 1464. potražiti ljude, kojima će pozajmiti 500 perpera, da tim novcem nabave u zemlji ili inostranstvu potrebno meso, ribe, kokoši, jaja i dr. Još zaključi potražiti četvero dobrih i vještih ljudi, koji će voditi četiri velike gostionice, sposobne za izhranu i ukonačivanje stranaca, a vlada će svakom pozajmiti po 200 perpera, da si nabavi potrebni gostioničarski pribor i hranu. Zajam će biti državi vraćen, kad vojska ostavi grad.

U lipnju g. 1449. i u svibnju g. 1454. vlada daje po 120 perpera zajma Fiorentincu Aleksandru Gvidi, da može urediti gostionicu i u njoj primati strance, koji dnevno dolaze u Dubrovnik. Zajam će po-

vratiti u roku od godine dana, a sustezati će mu se od pripomoći, koju će od države primati.

I pomorskim kapetanima vlada stalno daje ne samo zajmove za izgradnju njihovih brodova, već i pozajmljuje novac potreban za nabavu i uvoz iz inozemstva raznih živežnih namirnica kao žita, soli i sl. U zapisniku Vieća Umoljenih čitamo, kako je na 21. 6. 1543. Vieće zaključilo, da dade zajam Gjivi Pracatoviću, da može lakše izvesti svoju namjeru i u Dubrovnik dovesti iz Grčke tovar soli. Iz napisnika Vieća umoljenih saznajemo, kako je na 5, 10. 1548. vlada dala poznijem poznatom brodovlastniku i novčaru Mihi Pracatoviću zajam u iznosu od 200 dukata kao »pripomoć« za brod, koji je sagradio u Gružu. Toliku su pripomoć u obliku zajma r e d o v n o dobivali s v i, koji su gradili nove brodove, a nisu imali dovoljno novaca.

Dubrovačka država dava zajmove i u druge svrhe. Kad netko ne može da otvori trgovačku radnju ili da izpuni kakvu obvezu, obraća se vladi, moleći zajam. A vlada r i e d k o kada odbija molitelja, bio to vlastelin ili pučanin, a i to samo iz opravdanih razloga. Čak i stranci dobivaju pripomoć u obliku zajmova. Bartol Pescioni, fiorentinski plemić i trgovac, muž Cviete Zuzorić, dobiva g. 1575. 3000 dukata zajma, da može podići radionicu finoga sukna u Dubrovniku. Međutim već i prije toga, 27. 3. 1549. stvorilo je Veliko Vieće radi unapređenja suknarskog obrta zaključak, da se pozova jednog bojadisara iz Firenze, komu će država pozajmiti 500 dukata na šest godina. Nadalje, da će onomu, koji se obveže, da će satkati stotinu peča sukna na godinu, pozajmiti iz državne blagajne 2500 dukata na pet godina. Konačno, da će onomu, koji bi htio da pravi sukno za gradske potrebe od francuzke vune, dati zajam od 50 dukata na pet godina. U knjigama Vieća Umoljenih zabilježeno je osim ovih i mnogo drugih, sličnih obće koristnih zajmova, s kojim se nastojalo, podići narodno gospodarstvo i dati mogućnost ljudima da zarade i nađu nove izvore blagostanja sebi i svojima.

U ostalom, poznavajući vriednost pravodobnih zajmova, i sama je vlada tražila i sklapala zajmove, kad je to zahtievala sigurnost države, ili korist, kojoj se s pravom nadala. Pozajmljenim novcem Dubrovnik oboružava vojsku, ,sprema poslanstva u inozemstvo, dočekuje i prima po svgm pravilima udvornosti strane državne poglavare, utvrđuje grad i t. d.

Dana 4. 2. 1305. vlada si pozajmljuje 45 perpera, da može poslati u inozemstvo neko državno poslanstvo. — Godine 1362. vlada sklapa unutarnji državni zajam, da izplati dvomjesešnu plaću vojsci, koju je držala u tvrđavi u Stonu, dok joj je prietila ratna opasnost od zahumskog kneza Vojislava Vojinovića i grada Kotora. — God. 1378. 1379, 1380 i 1395. vlada pozajmljuje — iz ostave kraljevske obitelji Mrnjavčevića, koju čuva u državnim tresorima — novaca za utvrđenje svoga grada. — Dana 11. 9. 1424. Veliko Vieće dozvoljava vladi, da učini zajam od 1200 dukata za pokriće troškova oko dočeka despota Gjure Brankovića. — God. 1680. nastoji dubrovački poslanik Petar Bosdari. da u Genovi izhodi veći zajam, kojim će se republika potajno oboružati proti Kara Mustafi, koji joj je stalno prietio ratom.

No, osim u obće koristne svrhe, vlada pozajmljuje novac i razne druge potrošne stvari još i pojedincima, kao poglavarima stranih država, izbjeglicama, brodolomcima, hodočastnicima, zarobljenicima, sužnjevima, te drugim imućnim ljudima, koji su časovito ostali bez novaca.

Godine 1384. vlada pozajmljuje uglednom anžuvinskom vitezu Tristanu de Roye i njegovim drugovima novac potreban za življenje za vrieme njihovog prisilnog jednogodišnjeg boravka u gradu.

Za vrieme građanskih ratova između plemića i pučana u Splitu, vlada odobrava god. 1391. zajam od 3000 dukata gradu Splitu u svrhe naoružanja.

Dana 4. 1. 1397. vlada pozajmljuje Gjuri Stracimiroviću Balšiću brodski pribor, koji mu je uzmanjkao na njegovom brigantinu, kojim je naglo doputovao u Dubrovnik u vezi sa znamenitom bitkom kod Nikopolja (1396). — Jednako 2. 12. 1424. vlada zaključuje, da će pozajmiti ženi Tristana de Claramonte, poznatog francuzkog boljara, brodski pribor potreban za dalnju plovitbu morem.

Dana 24. 8. 1469. i 1480. vlada odobrava, i ako težkim srdcem, vojvodi Vladislavu Kosači — koji je ostao bez zemlje, vlasti i novaca — zajam od 20, odnosno 60 perpera.

U mjesecu prosincu god. 1579. vlada pozajmljuje 1011 škuda Mark Antonu Colonni, zapovjedniku papine ratne mornarice, kad mu je galija nastradala nedaleko Cavtata, i on kao brodolomac došao u Dubrovnik.

Kada su g. 1583. izvanredni poslanici vlaškoga vojvode ostali u Dubrovniku bez novaca, vlada im 23. 2. 1583. pozajmljuje 200 dukata.

Kada su polovicom ožujka g. 1548. putovali neki francuzki plemići iz Dubrovnika za Mletke vlada im pozajmljuje oružje za opremu brigantina, koji će ih onamo odvesti. — Jednako pozajmljuje vlada i početkom g. 1552. nekom Francuzu, koji je putovao za Mletke, oružje da opremi brod.

U prosincu g. 1552. Dubrovčani pozajmljuju oružje i municiju francuzkom plemiću kapetanu Cabasollu, a 10. 5. 1553. nekim drugim francuzkim plemićima, da tako zaštite brigantine, kojima su putovali za Mletke.

U mjesecu srpnju god. 1591. vlada pozajmljuje oveću svotu novaca nekim francuzkim vitezovima maltežkog reda, koje su Turci zarobili, pa su ih htjeli u Dubrovniku zamieniti s nekim Turcima zarobljenim na zapadu.

O Božiću g. 1630. stigao je u Gruž, ploveći put Mletaka, de Bouillon, zapovjednik jednog odjeljenja francuzkih vojnika. Na pismenu molbu, vlada mu pozajmljuje 60 dukata u hljebu, mesu i vinu.

Godine 1774. vlada podjeljuje novčani zajam litavskom palatinu knezu Karlu Radzwillu, koji je boravio više mjeseci u Dubrovniku, nastojeći odatle steći pomoć tursku za svoje političke osnove.

Zajam podjeljuje vlada načelno samo onda, kada je sigurna, da će joj pozajmljeni novac biti i vraćen.

Zarobljenim anžuvinzkim vitezovima viada pozajmljuje u nekoliko navrata tiekom godine 1385. dvie tisuće devetdeset i sedam zlatnih dukata računajući, da će to moći naplatiti od p l i e n a, koji se našao na uhvaćenim brodovima i od onoga novca, što će anžuvincima

poslati rodbina. Kad se činilo, da to ne dostaje, morali su se naknadno 28. 2. 1385. obvezati pod zakletvom i njihovi gospodari Visconti, vojvoda Milana, te francuzki kralj Karlo VI., da će povratiti sav novac, kojeg su njihovi podanici pozajmili u Dubrovniku.

Poslanicima vlaškoga vojovoda pozajmljuje vlada god. 1583. dvie stotine dukata uz dobra jamstvo i to na m j e n i c i.

U prosincu g. 1548. odobri senat zajam od 500 dukata Vladku Hercegović-Kosači na r a č u n b u d u ć i h d o h o d a k a Konavoskih, koje su primali nasljednici hercega Stjepana, ipak s time, da i njegova dva brata Stjepan i Fernando naknadno odobre ovaj sporazum. U protivnom slučaju Vladko će uzeti u zaštitu Dubrovnik protiv svih možebitnih neugodnosti.

Kad je 2. 10. 1551. vlada pozajmila Vladku Hercegoviću-Kosači 50 dukata, da može kupiti neku robu, morao je obećati, da će odputovati iz Dubrovnika u roku od 10 dana (sigurno zato, da ne bi ponovno napastovao sličnim molbama).

Očiti je primjer dubrovačke opreznosti kod podjeljivanja zajmova slučaj, kada je danski kralj Erik IX. zatražio 9. 1. 1424. zajam od 2000 dukata, da izplati mletačku lađu, koja ga je dovezla iz Apulije u Dubrovnik. Dana 26. 12. razpravljala je vlada o toj molbi, i senat je načelno prihvati uz sliedeće uvjete: »Kralj će dati zadužnicu pisanu vlastoručno, ako sam znade pisati gramatički. Ako ne zna, zadužnicu će napisati njegov tajnik vlastoručno, a kralj će je potvrditi svojim pečatom. U zadužnici će se kralj obvezati da će pozajmljeni novac vratiti u Senju, ako bude moguće, inače po dolazku u Budim, i to na ruke dubrovačkog poslanika Maroje Nalješkovića, koji će ga pratiti do ugarskog dvora. Novac će vratiti u dobrim mletačkim dukatima, kao što će biti oni, koje će u Dubrovniku pozajmljene primiti«. Veliko vieće prihvatilo je ovaj senatski zaključak velikom većinom glasova (89:28), pa je kralju predato 2000 dukata.

Još je zanimljivije vladino uputstvo dano istodobno Nalješkoviću, koji je sa sobom u Budim nosio zadužnicu kraljevu. »Kad stignete s kraljem u Senj, zamolit ćete ga da Vam vrati 2000 dukata. Ako Vam ih kralj ne povrati, Vi mu ne ćete zbog toga dodijavati, već ćete ga istom, kad stignete na ugarski dvor, drugi ili treći dan ponovno zamoliti, da Vam povrati dug. Ako ga i opet ne povrati, a Vi čujete, da se sprema u Dansku, poći ćete do kralje Sigismunda i reći ćete mu, kako je dubrov. vlada danskom kralju pozajmila 2000 dukata na temelju njegovih preporuka, pa da ga stoga molite, da posreduje kod kralja Erika, da povrati svoj dug. Ako to kralj Sigismunda ne bi htio učiniti, reći ćete mu, da je zajam dan s a m o na njegovu preporuku pa neka ga zato o n preuzme n a s e b e. U slučaju, da danski kralj umre na putu, Vi ćete ipak sve ovo izporučiti kralju Sigismundu«.

Kod podjeljivanja zajmova vlada gleda, da joj se njena susretljivost dobro naplati i izplati. Ona zato često računa i s protuuslugama, koje bi joj zajmoprimci ili jamci mogli da učine.

Kad se g. 1385. sastadoše poslanici Napulja, Savoje, Milana i vojvode anžuvinskoga, da se dogovore glede puštanja na slobodu zarobljenih anžuvinskih vitezova, plaćanja odštete i vraćanja danog zajma, Dubrovčani izhodiše pismeno jamstvo, da ne će u buduće biti uznemirivani od vojvode anžuvinskoga, a dubrovačka trgovina da će biti u Francuzkoj zaštićena.

Kad su Dubrovčani krajem XIV. v. dugo čekali da im bosanski dvor povrati pozajmljenih 2500 dukata, vlada poveže povratak pozajmljene svote ustupom zemlje od Kurila do Stona.

Kad vlada težkom mukom posuđuje 2000 mlet. dukata Eriku IX., ona istodobno od njega traži, da se zauzme kod ug.-hrv. kralja Sigismunda za neke molbe njihovog prijatelja vojvode Sandalja Hranića, da preporuči Sigismunda Dubrovnik i Dubrovčane, konačno da preporuči dvoru dubrov. poslanika Maroja Nalješkovića.

Kada vlada pozajmljuje g. 1570. 1011 škuda uglednom Talijanu M. A. Colonni, čini to u nadi, da će steći njegovu naklonost, i da će ju on preporučiti papinoj pažnji i zaštiti. To je Dubrovčanima trebalo, jer su baš tada Mlečani uložili sve sile, da kršćanska vojska zauzme Dubrovnik. Vrativši se u Rim, Colonna je doista mnogo hvalio Dubrovčane i za njih se u svakoj prilici zauzimao, htijući se na taj način odužiti.

Misleći prvenstveno na svoju korist, vlada je stalno u neprilici, kada se na nju obraćaju zbog zajma ljudi, kod kojih nema izgleda, da bi svoje račune mogli uredno platiti. To se događa naročito kod državnih glavara, s kojima bi obračunavanje bilo težko, ili kod propalih veličina. U takvim slučajevima vlada s mnogo pažnje i obzira, dapače pomoću darova ili s drugim načinom odbija molitelja ali u dvojbeni posao se ne upušta. Uviek odlučuje samo povjerenje, koje pruža dužnik i njegova moralna kakvoća.

Kada ug.-hrv. kralj Sigismund dolazi g. 1396. u Dubrovnik, Dubrovčani ga sjajno prime, časte u kneževoj palači, poklanjaju mu 2000 dukata, no kad hoće sklopiti zajam, odbijaju ga. Kada uvažimo, da su Dubrovčani dobro znali, da je Sigismund nečuven razsipnik, i čovjek razkalašenog života, koji upropaštuje vlastitu državu, onda shvaćamo, zašto se vlada oprla i istom svom »državnom zaštitniku«, da mu dade zatraženi zajam.

Kada je god. 1453. došao u Dubrovnik vojvoda Vladislav, sin čuvenog zahumskog vojvode Stjepana Vukčić-Kosače, vlada ga prima naročito svečano po posebno sastavljenom ceremonialu, no kad on traži zajam, vlada ga odbija. Isto tako vlada odbija senatskim zaključkom od 10. 4. 1469. i Vladislavovu braću, kad kušaju za brata pozajmiti 1000 dukata. Prve zgode (1453.) Dubrovčani su tako postupali zato, jer su upravo ratovali s Vladislavovim otcem, koji je bio ne samo posvađen sa svojim sinom, već i držao cielu vlast i porodični imetak u svojim rukama. Druge zgode (1469) Vladislav je već bio bez zemlje, vlasti i novaca, k tomu još prezadužen po Dubrovniku, pa vladi nije bilo ni na kraj pameti, da mu posuđuje novaca.

S mnogo obzira, no i proračunano postupala je vlada proti Vladislavu i g. 1461., kada je prigodom boravka u Dubrovniku zatražio zajam od 100 perpera. Kako je vojvoda tada na zadovoljstvo senata uredio neki spor između Konavljana i plemena Riđana, a uz to u sukobu između vlade i svog otca, stajao na njenoj strani, dapače išao k sultanu, da tuži otca, to mu Dubruvčani dadoše traženi zajam u obliku poklona.

I s nasljednikom hercega Vladka Kosače, Ivanom Kosača, koji je živio u Mletcima, senat je postupao proračunano. Kada je ovaj u rujnu g. 1516. molio, da mu se dade zajam na račun dohodaka, koje je primao za svoje dielove Konavala, senat ga molbom odbije, jer dohodci još nisu bili dospjeli, dok su potrebe molitelja bile stalne i velike. Eto tako su Dubrovčani svagda imali pred očima samo svoje vlastite probitke. Zato ih — ni strašna Sigismundova propast pred Nikopoljem, ni skrajnje siromaštvo porodice Kosača — nije moglo sklonuti, da dadu novaca. Stotinu liepih rieči i djela udvornosti uviek su rado i izdašno pružali, ali novac bez računa niesu nikada dobrovoljno pozajmljivali.

Kadšto se ipak događalo, da je vlada dala zajam na preporuku kakove ugledne ličnosti i takvim osobama, koje joj doduše same po sebi nisu pružale podpuno jamstvo, no gdje je osoba preporučiteljeva pružala dovoljno nade, da će dug biti plaćen.

Kada g. 1424. kralj Erik IX. traži 2000 dukata, vlada ima namjeru da ga odbije. Kako su međutim stigla dva pisma kralja Sigismunda, u kojem im je preporučio danskog kralja i molio, da ga prime, kao da on sam dolazi, vlada s malom većinom glasova prihvati (26. 12. 1424.) kraljevu molbu.

Samo preporuci pape Pije V. i vojvode od Urbina imao je zahvaliti Jakob Malatesta, talijanski boljar iz Riminia, zarobljen za vrieme druge sv. lige (1570.—1573.) od Turaka, da su mu Dubrovčani pozajmili potreban novac za odkup iz robstva. — Jedino na zauzimanje francuzkog poslanika u Carigradu de Brevesa posudili su Dubrovčani u srpnju g. 1591. nekim francuzkim vitezovima maltežkog reda veću svotu novaca.

Kraj svi mjera opreznosti, koje je vlada upotrebljavala kod davanja zajmova, ipak se događalo, da joj je novac kadšto bio vraćen tek nakon mnogih briga i neprilika, ili da joj uobće nije bio vraćen.

Već smo spomenuli, kako su Dubrovčani desetke godina čekali na izplatu onog novca, koji su posudili bosanskom kralju Stjepanu Tvrdku I. Još ni šest godina nakon kraljeve smrti († 1391.) dug nije bio vraćen. Jedva 20. 11. 1397. uspjevaju dubrov. poslanici Žuna Žurković i Mihoč Rastić, da im se bosanski dvor obvezao, da će im izplatiti stari dug od 2500 dukata »što im osta dužan bivši slavnoga spominuća kralj Tvrdko«.

Kada je godine 1384. dubrovačka vlada pozajmila anžuvinskim vitezovima u nekoliko navrata novac potreban za življenje — a ovi joj novac ne vratiše još niti g. 1389. —, obrate se Dubrovčani franc. kralju Karlu VI., Mariji udovi anžuv. vojvode Luja I., i vojvodi od Berrya, i tek tada skinuta je stvar s dnevnog reda.

Kada je vlada u prosincu g. 1570. pozajmila admiralu M. A. Colonni 1011 škuda, obeća ovaj da će novac vratiti čim stigne u Rim, no on to ne učini ni do g. 1578.

Najgore je bilo sa zajmovima, koje je vlada prisiljena dala direktoriju za vrieme franc. revolucije, te Napoleonovoj vojsci za vrieme carstva. Godine 1797. doplovi u Dubrovnik povjerenik franc. revolucionarne vlade i zatraži zajam od 2 milijuna lira, da novcem plati stražu na Krfu i neku drugu iztočno franc. vojsku. Povjerenik se zagrozi senatu, da će biti odgovoran direktoriju za sve posljedice, koje bi mogle nastati zbog neplaćanja franc. vojske, ako ne pristane na traženi zajam. Senat preplašen pozajmi 70.000 dukata u zlatu (= 600,000 franaka), no novac joj ne vrati ni direktorij, ni Napoleon, ni njegovi nasljednici.

U kolovozu g. 1806. zatraži franc. maršal Marmont uz prietnju od senata najprije zajam od 16.000 pijastera, a nakon malo sati 36.000 p. u vojne svrhe. Senat mu dade 14.000 pijastera (tada jednake vriednih s amerik. dolarima), no Dubrovčani ni taj novac nisu više vidjeli.

—...—

Zaključak: Kroz cielo vrieme svog državnog obstanka Dubrovnik vodi okretnu vjeresijsku politiku. Novac pozajmljuje sugrađanima i strancima u raznim vriednostima: dubrov. perperima, mletač. dukatima, turskim pijasterima i t. d. Zajmovi se vraćaju u Dubrovniku, Mletcima, Budimu i po ostaloj Europi. Vjeresijom se Dubrovčani služe mnogo, no oprezno. Novac se ukesava s puno obzira, s malo srdca, a više promišljenošću i lukavošću. Dvoje je još važno: Dok bogate banke u Firenzi pozajmljuju novca uz 10-20 posto (XV. v.)- u Dubrovniku iznaša kamatna stopa 5 posto (znak blagostanja!) Dok u svietu priete dužničkim zatvorom, Dubrovnik proglašuje (već u XV. v.) 7-dnevnu »slobodu sv. Vlaha«. Tih dana dužnici dolaze u grad, gdje nesmetano uređuju svoje dugove. I u ino doba godine priznaje se po molbi »dužnička nepovredivost«.

Kako je prema tomu vjeresija važan činbenik dubrov. narodnog gospodarstva, te po njoj dolazi Dubrovnik do značajnog privrednog uzpona, omogućen je republici samostalan život kroz 1000 godina. Tek štetom, koju su koncem XVIII. i početkom XIX. v. nanieli Francuzi gospodarskom ustrojstvu male republike, umrtvena je konačno njezina priradna djelatnost.

Zloporaba opojnih sredstava savezno s §-om 166. Hrvatskog kaznenog zakona

Napisao dr. Juraj Kulaš, odvjetnik u Zagrebu.

(Svršetak)

Komentatori našeg KZ. ovdje se razilaze u mišljenjima, a slobodno možemo reći da i jedno i drugo stanovište ima dosta svojih pristaša. Tako dr. Tomo Živanović misli, da će se počinitelja kazniti samo za opijanje, iako se ne može kazniti za djelo počinjeno u opojenosti (34). Prema tome ovaj zakonski propis imao bi samo dopunbeni značaj, jer ne može netko odgovarati i za na pr. ubojstvo i opijanje, pošto u slučaju odgovornosti za ubojstvo znači da kod njega postoji (makar i umanjena) ubrojivost, usljed čega ne može biti mjesta primjeni § 166. KZ., koji predpostavlja neubrojivost počinitelja. Isto mišljenje zastupaju Čubinski, Dolenc i Karajovanović (35), a pored njih i jedan od članova povjerenstva za izradu našeg KZ., koji je o tom svojem stanovištu dao i potanje obrazloženje, radi čega ćemo se na njega s nekoliko rieči osvrnuti. On naime kaže (36), da se §-om 166. kz. htjelo za slučaj da počinitelj, koji bi za djelo počinjeno u neubrojivom stanju morao biti nekažnjen, ipak bude kažnjen za samo ovo pijanstvo. Radi toga slučaj neubrojivosti zbog pijanstva, koja se

izjednačuju »s ludilom« spada pod § 22. KZ., dok je neubrojivost iz § 166. KZ. prolazne naravi, pa je radi toga taj propis i predviđen s tim, da se »nikako ne bi povredio naučni sistem općeg diela«. Prema njegovom tumačenju »tko je neodgovoran po § 22. KZ. može biti odgovoran po § 166. KZ., ako njegovo pijanstvo nije stalno duševno oboljenje, već je u pitanju neubrojivost za počinjeno kažnjivo djelo zbog trenutne i prolazne bezsviesnosti nastale od pijanstva« (37). Protivno mišljenje zastupaju komentatori Urošević i Lazić, koji naročito naglašavaju, da će počinitelj biti kažnjen zbog opijenosti i onog djela, koje je počinio u stanju opijenosti. Komentatori Šilović—Frank ne govore o tom izriekom, ali da zastupaju ovo drugo mišljenje, moglo bi se zaključivati iz rieči, da je zakonodavac »time odstupio od načela da se kažnjava samo skrivljen uspjeh« (38). Koliko nam je poznato, sudska praksa na području važenja našeg KZ. uglavnom je primila ovo drugo stanovište. Zabunu je u nas svakako unio i sam zakonodavac uporabom rieči »kaznit će se zbog samog ovog pijanstva«. Ako je naime zakonodavac želio da se kazni počinitelja samo radi ovog pijanstva, a ne i za u takvom stanju počinjeno kažnjivo djelo, onda bi bilo jasnije reći: »kaznit će se samo zbog ovog pijanstva«, a ako je opet želio protivno, onda bi bio razumljiviji da je kazao »kaznit će se i zbog ovog pijanstva«.

Nama se čini, i bez obzira na napried spomenuto mišljenje jednog člana povjerenstva za izradu našeg KZ.,(39) da se kod slučajeva iz §-a 166. KZ. kažnjava počinitelja kako za opojenost predviđenu pod uvjetima te odredbe tako i za djelo počinjeno u takvom stanju. To u neku ruku sliedi i iz rieči :»kaznit će se zbog samog ovog pijanstva«, iz kojih bi se najprije imalo zaključivati, da se počinitelja mora kazniti kaznom predviđenom u §-u 166. KZ. radi pijanstva, a za djelo počinjeno u pijanstvu posebno. Osim toga kada je zakonodavac u §-u 166. predvidio da se tamo označeno pijanstvo uzima u obzir jedino kada je krivac u takvom stanju počinio kažnjivo djelo, koje se goni po službenoj dužnosti, znači da je svakako vodio računa o opasnosti takvog pijanca, a ta se opasnost kod nekih djela očituje u većoj, dok kod drugih opet u manjoj mjeri. Čini nam se, da onda ne bi bilo logično predvidjeti istu kaznu (makar i abstraktno i vodeći računa o mogućnostima, koje se sudcima pružaju kod odmjeravanja kazne) za onog pijanca, koji u takvom stanju počini vrlo težka kažnjiva djela (ubojstvo, vrlo težke tielesne povrede) i onoga, koji je počinio razmjerno mnogo lakše kažnjivo djelo. Prema tome, ako je zakonodavac htio biti dosljedan, on je morao o toj velikoj razlici u stupnju opasnosti počinitelja voditi računa. Ukoliko mu pak stupanj očitovane opasnosti nije bio važan, onda ga nije trebalo uzimati u obzir samo kod onih pijanaca, čiji se stupanj opasnosti očitovao u kažnjivom djelu, koje se goni po službenoj dužnosti, nego ga je morao uvažiti kod svih kažnjivih djela, a još bi logičnije bilo, da je svaku ovakvu vrstu pijanstva predvidio kao kažnjivo djelo bez obzira, da li se ta opasnost očitovala izvršenjem kažnjivog djela ili ne. Uostalom, radi čega bi i moglo takvo pijanstvo zanimati zakonodavca, ako ne radi opasnosti krivca? Osim toga i sam povjestni razvitak ove odredbe i kako je ona predviđena u nekim drugim kaznenim zakonicima pokazuje, da je namjera zakonodavca bila predvidjeti kaznu kako za samo pijanstvo (uz tamo predvidjene uvjete) tako i posebno za djelo počinjeno u takvom stanju pijanstva. (40)

U slučajevima opojenosti, kojom se počinitelj dovodi u neubrojivo stanje, svakako da o neposrednoj krivnji za kažnjivo djelo počinjeno u tom stanju ne može biti ni govora. A ako opet ovu krivnju izvodimo posredno iz krivnje za počinjeno pijanstvo, onda ta krivnja ne može odgovarati veličini krivnje, koja se traži za dotično djelo počinjeno u pijanstvu. Činjenica pak da netko u trieznom stanju živi kao uredan čovjek i ne dolazi u sukob s kaznenim zakonikom, dok samo u pijanom stanju čini kažnjiva djela, jasno pokazuje da za svoju nesreću imade zahvaliti jedino i izključivo tome opijanju. Ostaje dakle samo ustanoviti, kako stoji s opasnošću takvih osoba. Ako se pak upitamo, da li je ta opasnost zbilja tako velika, morat ćemo odgovoriti, da se u tom pogledu mnogo pretjeruje. Najzad i ta se opasnost praktički javlja u dva oblika: jednom kao slučajna i trenutna, drugiput kao stalna. Kod pijanca, koji je slučajno došao u takvo stanje i koji ovo vjerojatno neće ponoviti, ne možemo pravo ni govoriti o nekoj opasnosti. Ostaju dakle samo oni, koji su skloni pijanstvu i koji prema tome ponavljaju takva djela. Po našem mišljenju onda bi cieli problem bio u tome, da se u slučajevima opojenosti do neubrojivosti, kada je krivac u takvom stanju počinio neko kažnjivo djelo, predvidi kazna obzirom da ju traži i narodno pravno shvaćanje, a i postoji krivnja počinitelja, ako ne i za djelo počinjeno u takvom pijanstvu, a ono za samo pijanstvo kao takvo. Kod pijanaca iz navike, koji ponavljaju takva djela pored kazne predvidila bi se i mjera sigurnosti-upućivanja u zavod za liečenje pijanaca. S time u savezu mi bismo isto tako stavili odredbu o pijanstvu u obći dio kaznenog zakonika uz odredbe o ubrojivosti, jer joj je tu i pravo mjesto. Obći značaj te odredbe sliedi i iz činjenice, da se tu radi o pitanju ubrojivosti, istina svoje vrsti, ali koja se uzima u obzir kod svih kažnjivih djela počinjenih u pijanstvu, a u slučaju našeg KZ. ukoliko se takva djela progone po službenoj dužnosti. Jednako bi bilo preporučljivo, da se predvidi i posebna odredba za actiones liberae in causa, a obe bi došle u obći dio kaznenog zakonika i imale bi odprilike glasiti: »Tko se dovede u opojeno stanje do neubrojivosti uporabom alkoholnih pića ili drugih opojnih sredstava, da bi u takvom stanju počinio neko kažnjivo djelo, kaznit će se za ovo djelo«. Druga bi odredba glasila: »Kaznit će se i onaj, koji sebe dovede u neubrojivo stanje uslied uporabe alkoholnih pića ili drugih opojnih sredstava i u takvom stanju počini kažnjivo djelo. Ako se počinjeno kažnjivo djelo goni po odobrenju, na priedlog ili posebničkom tužbom, onda se progon može poduzeti jedino pod tim uvjetima. »Kod ponovljenog slučaja, ako se radi u oba ili više slučajeva o djelima, koja se progone po službenoj dužnosti, sud će uviek primieniti i mjeru sigurnosti predviđenu u §-u 54. KZ.«. Razumije se, da bi u posebnom dielu kaznenog zakonika ostale odn. imale bi se nadopuniti odredbe o suzbijanju zloporaba opojnim sredstvima, koje bi se u prvom redu odnosile na suzbijanje kriomčarenja istih, davanje opojnih sredstava osobama, koje su već u opojenom stanju ili malodobnicima, a isto tako bili bi predviđeni propisi za kažnjavanje osoba, koje upravljaju izvjestnim važnim prometnim sredstvima kao što si lađe, vlakovi, tramvaji, samovozi i to već i za slučaj, ako takve osobe vrše službu u opojenom stanju, makar i ne došlo do nesreće;

d) S teoretskog stajališta važno je pitanje, da li se odgovornost počinitelja kažnjivog djela izvršenog u stanju koje predviđa § 166. KZ. osniva na krivnji ili na opasnosti počinitelja. Kod slučajeva iz §§-a 54 i 55 KZ. svakako je osnova za izricanje odgovarajuće mjere sigurno-

sti opasnost počinitelja kažnjivog djela. Ali kod tih zakonskih propisa kao posljedica pojavljene odnosno očitovane opasnosti dolazi naređivanje mjera sigurnosti, a ne kazne, dok se kod §-a 166. KZ. na počitelja primienjuje kazna. Međutim naš zakonodavac primienjuje kaznu samo u slučajevima odgovornosti za krivnju, ukoliko ovdje ne bi bila učinjena jedna iznimka.(41) Može li se na neki način i u §-u 166. KZ. za djelo počinjeno u takvom stanju pijanstva izkonstruirati krivnja počinitelja? U svakom slučaju postoji krivnja počinitelja za djelo, kojim je on sebe doveo u stanje opojenosti do neubrojivosti. Ali za ono drugo delo krivnja bi se mogla izkonstruirati jedino posredno t. j. iz same krivnje za djelo opojenosti do neubrojivosti. Ebermayer, pozivajući se na odredbu projekta njem. kz, koja je sadržavala u §-u 367 ono, što je sada predviđeno u §-u 330a njem. kz, veli, da ta odredba nije u proturječnosti s načelom odgovornosti za krivnju, jer se počinitelj ne kažnjava radi toga, što je u neubrojivom stanju počinio kažnjivo djelo, zbog koga on uslied neubrojivosti ne bi ni mogao biti kažnjen, nego stoga, što je svojom krivnjom doveo sebe u stanje opojenosti do neubrojivosti. Međutim mi smo napried vidjeli, da se počinitelj kažnjava i za ovo drugo djelo počinjeno u stanju neubrojivosti, radi čega ni ovo njegovo kao ni prije spomenuto mišljenje nekih komentatora našeg KZ. ne možemo primiti kao točno. U svagdanjem životu možemo ovdje imati dvie vrsti raznih slučajeva. Izvjestnom počinitelju je možda poznato, da je u pijanom stanju sklon vršenju kažnjivih djela. Prema tome kada je on sebe dolozno ili kulpozno doveo u takvo stanje uporabom alkoholnih pića ili napitaka, on je morao predvidjeti i to, da bi mogao u takvom stanju počiniti kakvo kažnjivo djelo. U tom slučaju on je, dakle, predviđao izvršenje nekog neodređenog kažnjivog djela, a kad ga je predvidjao, on bi za njega bio i kriv i tu bi njegova krivnja bila posredno izvedena iz činjenice makar i neodređenog predvidjanja (to nema sveze s actio libera in causa). U praksi ovakav slučaj predpostavlja, da pijanac ima neko izkustvo u takvim stvarima, ali će obično biti da pijanac znade, kakvu vrst kažnjivih djela u takvom stanju čini, što bi onda opet bila actio libera in causa. Mnogo je češći slučaj da pijanac i ne zna za ove svoje slabosti, barem ne u početku. A veliko je pitanje, da li on poznaje dobro i samog sebe odn. svoju odpornu snagu prema opojnim sredstvima. Kada je počeo piti, on u najvećem broju slučajeva uobće nije ni mislio napiti se do neubrojivosti, koja radi toga većinom dolazi i samom njemu neočekivano. Tu bismo mogli samo učiniti predpostavku o postojanju njegove krivnje ili, točnije rečeno, fikciju. Ali ako tu krivnju fingiramo, onda smo isto toliko kazali kao da smo rekli, da ona i ne postoji. Osim toga zakonodavac kaže izriekom, da će se počinitelj kazniti »zbog samog ovog pijanstva«, a mi smo iz analize vidjeli, da bi u tom slučaju uz određene uvjete bilo kažnjivo samo pijanstvo kao takvo. Ako neki počinitelj ne zna ili nije mogao znati, da će ga određena količina alkohola dovesti u opojenost do neubrojivosti, onda je jasno, da on u takvom slučaju ne bi mogao odgovarati zato, što se je zloporabom takvih pića doveo u spomenuto stanje, jer on to u konkretnom slučaju nije počinio ni kulpozno, a još manje dolozno. A to bi onda značilo, da on kazneno odgovara već za samu činjenicu pijenja, dakako ukoliko ga je to dovelo do stanja neubrojivosti. U protivnom mi bismo u praksi riedko mogli dokazati, da je počinitelj dolozno, a često ni kulpozno doveo sebe u takvo stanje t. j. da je dolus bio upravljen na dovođenje sebe u opojenost do neubrojivosti.(43) Iz toga bi sliedilo prema našem razmatranju, da počinitelj odgovara u smislu §-a 166. KZ. za samo pijenje kao takvo, ukoliko je ono dovelo do u tom propisu predvidjenog stanja i da odgovara za kažnjivo djelo počinjeno u tom stanju, ali koja se odgovornost nikako ne osniva na krivnji. Ako opet ovu drugu odgovornst osnivamo na pojmu opasnosti krivca, onda nam padaju u oči dva već prije iztaknuta slučaja: u prvi dolaze pijanci, koji su se slučajno napili i koji vjerojatno neće to ponoviti, a koji u stvari ne predstavljaju nikakvu opasnost za družtvo.(44) Pa ako oni ne predstavljaju opasnost za zajednicu, onda se naravno nameće pitanje, radi čega bi ih trebalo tako strogo kažnjavati, kad se takav slučaj može dogoditi i inače najurednijem čovjeku. Zato i smatramo, da se ovdje kazna može određivati jedino radi toga, što ju traži pravno uvjerenje naroda i iz razloga svrsishodnosti, da bi se na taj način suzbijalo i takve pojedinačne slučajeve. Drugačije stoji stvar sa osobama, koje se često opijaju i u takvom stanju čine kažnjiva djela, jer se zapravo samo kod njih može govoriti o pravoj opasnosti, naime opasnosti za budućnost. Mayer(45) predlaže, da se u gornjim slučajevima izvede sliedeći zaključak: »Tko sebe dovede u opojno stanje do neubrojivosti, djeluje protupravno. Ali kazniti treba njegovu neumjerenost samo tada, kada i ukoliko mu se može objektivno pripisati opojenost kao posljedica njegovog protupravnog djelovanja«. S time bi opojenost bila stavljena na objektivnu osnovu. On ujedno smatra, da se odgovornost iz §-a 330a njem. kz. može objasniti jedino pomoću načela odgovornosti za uspjeh.(46) Ali između ovog slučaja i kažnjivih djela kvalificiranih posljedicom postoji znatna razlika. Ako netko težko rani drugoga i ovaj se kasnije inficira i uslied toga umre, onda je njegova smrt posljedica težke tjelesne povrede, jer je do nje došlo neposredno poslije ove (dakako da je i infekcija jedan od uvjeta smrti). Kod pijanstva počinjeno kažnjivo djelo nije neposredna posljedica pijanstva, nego obće opasnosti, koju je pijanac stvorio svojim postupkom tj. opijanjem do neubrojivosti i koja je u konkretnom slučaju došla do izražaja.(47) Dakle samo novo kažnjivo djelo razvilo se na svoj poseban način, a ne kao neposredno produljenje opojenosti do neubrojivosti, dakle pijanstva. Da je ovdje u pitanju neko posebno kažnjivo djelo, o tome ne može biti sumnje. Ali ako kaznena odgovornost krivca leži u opasnosti njegovoj, onda je zanimivo vidjeti, u kakvom odnosu stoji takvo djelo prema mjerama sigurnosti, u našem slučaju §-u 54. KZ. Po §-u 54. KZ. objektivni indicij za naređenje mjere sigurnosti leži u činjenici, da je dotična osoba počinila neko kažnjivo djelo. Na osnovi toga objektivnog indicija sud može odrediti uputu u zavod za liečenje pijanaca tj. utvrditi u konkretnom slučaju, da li postoji opasnost počinitelja ili ne. Kod §-a 166. KZ. postoji donekle sličan slučaj. Ako netko zloporabi jaka pića ili napitke i tako sebe dovede u opojenost do neubrojivosti, on već samim time predstavlja opasnost za družtvo. Međutim takvo djelo nije kažnjivo. Da bi bilo kažnjivo, zakonodavac stavlja jedan objektivni indicij, a to je, da je počinitelj u takvom stanju počinio neko kažnjivo djelo, za koje se goni po službenoj dužnosti.

Tek u tome slučaju zakonodavac smatra da je počinitelj očitovao svoju opasnost za društvo i da je s time stvoren dovoljan razlog za kažnjavanje jednog i drugog djela.(48) Ali s time nismo dobili podpuno rješenje ovog pitanja. Druga bi naime stvar bila, kada bi zakonodavac u tom slučaju predvidio za djelo opijanja kaznu, a za ono drugo djelo mjeru sigurnosti; međutim on i za ovo drugo djelo predvidja kaznu, za koju se prema našem kaznenom zakoniku u načelu traži postojanje krivnje. Lange(49) pokušava to pitanje riešiti na taj način, što kaže, da se dolus odn. kulpa odnose na opojenost i ovom prouzrokovano stanje neubrojivsti kao i vlastita kriminalna opasnost u tom stanju tj. naklonost u podpunom pijanstvu činiti kažnjiva djela. Samo što s time nije dokazana odgovornost počinitelja za krivnju zbog počinjenog kažnjivog djela u stanju neubrojivosti, nego samo za krivnju radi dovođenja sebe u stanje opojenosti do neubrojivosti, iz čega posredno izvodimo i krivnju počinitelja za ono drugo djelo, a to posredno izvođenje krivnje u stvari je samo fikcija. Isti pisac izvodi konačni zaključak,(50) da podrietlo oznake i sustavni položaj ove odredbe jasno pokazuju, da je osnova kazne kod nje u općoj opasnosti, ali se biće djela ne izcrpljuje već samom vanjskom radnjom, nego tek elementima počinitelja, koji djelu pridaju izvjestnu tendenciju. Krivnji počinitelja prema tome spada i mogućnost spoznaje vlastite opasnosti u opojenom stanju.

Naš zakonodavac nije vodio računa o slučajevima, kada bi kazna za djelo iz §-a 166. KZ mogla biti teža za osobu, koja je ono drugo djelo učinila u stanju opojenosti do neubrojivosti, nego za onu, koja je isto takvo djelo počinila u trieznom stanju. Može se dogoditi da triezan čovjek i onaj, koji je sebe doveo u stanje opojenosti do neubrojivosti, počine jedno isto kažnjivo djelo, koje se goni po službenoj dužnosti, a za koje je u zakonu, recimo, predvidjena kazna zatvora do 6 mjeseci. U tom slučaju bi se trieznom čovjeku sudilo samo za to djelo, dok bi pijanac odgovarao za dva djela u realnom sticaju, što bi za njega povlačilo težu kaznu. To je odvelo neke komentatore našeg KZ. na pitanje, da li je u takvom slučaju kazna pravedna (52). Po našem mišljenju ovdje se uobće ne može postavljati pitanje pravednosti takve kazne. Odredba §-a 166. KZ. stavljena je u glavu XV. KZ. koja nosi naslov: Kažnjiva djela protiv javnog mira i poredka. Sva djela predviđena u toj glavi predstavljaju obće opasne radnje, iz čega moramo zaključiti, da je zakonodavac u kažnjivom djelu iz §-a 166. stvarno vodio računa o pijanstvu kao obće opasnom djelu (53). Ali pored toga on je kao osnovu odgovornosti za ono drugo djelo iz §-a 166. uzeo opasnost, a ne krivnju. Jer da je krivnja uzeta kao osnova odgovornosti i za djelo koje je počinjeno u neubrojivom stanju, onda bi se s pravom moralo pitati, da li je uobće opravdano kažnjavati za djela počinjena u neubrojivom stanju. Očevidno je dakle da se ovdje radi o raznim osnovima odgovornosti: o odgovornosti za krivnju kod trieznoga i odgovornosti za opasnost kod do neubrojivosti opojenoga počinitelja. Kazna, koja se izriče neubrojivoj osobi, bila bi neka vrst kazne, kako ju je to nazvao Lizst, kazna sigurnosti (Sicherungsstrafe), osiguranje od opasnosti takvih počinitelja (54).

Iako naš KZ. temelji kaznenu odgovornost na krivnji, ipak je on u §-u 166., kada se radi o djelu počinjenom u neubrojivom stanju opojenosti, istu utemeljio na pojmu opasnosti. Ali temeljeći odgovornost počinitelja na opasnosti on je pošao i dalje, pa je za spomento kažnjivo djelo predvidio kaznu, a ne mjeru sigurnosti, premda inače kaznu određuje samo za skrivljena djela. Nasuprot tome za naređivanje mjera sigurnosti uzima kao podlogu opasnost počinitelja. Razlog za ovo leži u činjenici, da zakonodavac smatra sadržajem odnosno glavnom svrhom kazne odmazdu, kojoj kod mjera sigurnosti prema gotovo obće-

nito primljenom shvaćanju u znanosti kaznenog prava nema mjesta. Na taj način je kod spomenutog djela iz §-a 166. KZ. osnovno načelo o odgovornosti za krivnju pretrpilo jednu iznimku, koja se nametala silom prilika i po logici same stvari. A to nam opet samo pokazuje, da i obće prihvaćeno stanovište o bitnoj razlici između kazne i mjera sigurnosti niti odgovara stvarnosti niti se praktički dade pravdati, a da pri tome ne nastupe vrlo česte potežkoće.(55) Jednako ni načelo odgovornosti za krivnju ne može se uviek dosljedno provoditi, jer praktične potrebe traže tu i tamo iznimke, ako se želi kazneno pravo odn. kazneni zakonik dovesti u suglasnost sa stvarnim potrebama. Tako kod onog drugog djela iz §-a 166. KZ. ima mjesta i kazni i mjerama sigurnosti. Ovo utoliko više što je neubrojivost pijanaca u takvom slučaju prolazne naravi, tako da će se na njega primieniti kazna tek kada bude ponovno ubrojiv. Time je njegova neubrojivost tražila. da se odstupi od načela odgovornosti za krivnju, dok je prolaznost te neubrojivosti omogućila primjenu kazne makar i onakve, kako se ona gotovo obćenito shvaća u znanosti kaznenog prava. Daljnji razvitak ovih shvaćanja imao bi se po našem mišljenju kretati u tri pravca: 1) što bi kazneni zakonici osnivali kaznenu odgovornost na krivnji i opasnosti s tim, da bi odgovornost zbog opasnosti bila ograničena na točno nabrojene slučajeve; 2) što bi zakonodavci prihvatili shvaćanje o unitetu kaznenih sankcija tako, da bi postojala kao kaznena sankcija jedino kazna, koja bi obuhvaćala kako današnju kaznu tako i mjere sigurnosti i uzgojne mjere, ali shvaćene onako, kako smo ih mi prikazali u već spomenutom našem radu i kao posljedica toga; 3) neubrojive osobe, ukoliko je njihova neubrojivost posljedica nekog bolestnog stanja i trajnije naravi, ne bi uobće spadale pod sankcije kaznenog zakonika, jer im tu nije ni mjesto.(56)

c) Odredba §-a 166. KZ. izazvala je i više procesualno-pravnih pitanja, o kojima se i kod nas razpravljalo i po kojima su pisci iznosili razna mišljenja. Svakako da je ova razlika u mišljenjima često bila posljedica raznovrstnog shvaćanja materijalno-pravne strane ove odredbe tj. pitanja, da li se kod nje radi o jednom jedinstvenom djelu ili o dva djela u realnom sticaju; pa već i sama ta činjenica povlači razne procesualno-pravne posljedice;

a) U toku kaznenog postupka za neko kažnjivo djelo pojavi se sumnja, da se radi o kažnjivom djelu iz §-a 166. KZ. t. j. da je spomenuto djelo krivac počinio u stanju opojenosti do neubrojivosti uporabom jakih pića ili napitaka, a koje se djelo goni po službenoj dužnosti. Ako je obtužba obuhvatila samo djelo, počinjeno pod uvjetima pijanstva, o kojima se govori u §-u 166. KZ., onda bi naši zaključci morali biti razni već prema tome, da li smatramo, da se po §-u 166. KZ, počinitelj goni samo za djelo pijanstva ili ga se ima goniti i za ono drugo djelo, koje je u takvom stanju počinjeno. Ako naime smatramo, da § 166. KZ. predviđa progon počinitelja samo za djelo pijanstva, a ne i za u tom pijanstvu počinjeno kažnjivo djelo, onda bi u tom slučaju djelo iz §-a 166. KZ. predstavljalo novo kažnjivo djelo, kod kojega moramo postupati isto tako kao što postupamo kod svakog slučaja, gdje obtužba tuži za jedno djelo, a u pitanju je neko drugo kažnjivo djelo. Nasuprot tome, ako smatramo da se po §-u 166. KZ. počinitelj kažnjava i za pijanstvo i za to drugo djelo, onda je potrebno da u smislu §-a 266. KSP. tražimo proširenje razprave na oba djela;

b) U jednoj razpravi navodi se i ovakav primjer: Osoba A tužena je za kažnjivo djelo iz §-a 167. KZ. Međutim na razpravi se ustanovi postojanje činjenica, iz kojih bi se moglo zaključiti, da je djelo počinjeno u pijanstvu uz uvjete

iz §-a 166. KZ. Državni tužitelj odustaje od obtužbe i šalje predmet kotarskom sudu na postupak u smislu §-a 166. KZ. (57). Znači da je ovdje državni tužitelj smatrao, da se po §-u 166. KZ. počinitelj kažnjava samo za pijanstvo, a ne i za djelo koje je počinio u takvom stanju, pa kako bi za tako shvaćeno djelo iz §-a 166. KZ. stvarno bio nadležan kotarski sud, uputio je spise tome sudu. Jedino što u tome slučaju nije bilo potrebno odustajati od obtužbe i upućivati spise kotarskom sudu, pošto po §-u 279. KSP., ako se u toku glavne razprave pokaže, da utvrđene činjenice imaju obilježja kažnjivog djela, za koje bi bio nadležan sudac pojedinac ili kotarski sud, ne upućuje stvar njima nego će sam donieti osudu (58). Ako opet stojimo na stanovištu, da po §-u 166. KZ. počinitelj odgovara za oba djela, onda je dovoljno proširenje obtužbe, kao što je već napried rečeno.

Isti pisac navodi: državni tužitelj tuži za djelo iz §-a 167. KZ., ali kako ne stavi priedlog da tuži i za djelo iz §-a 166. KZ., to sud oslobodi počinitelja u smislu §-a 22. KZ. Prema njegovom mišljenju državni tužitelj bi nakon pravomoćnosti te osude mogao ponovno pokrenuti postupak i za djelo iz §-a 167. KZ. kao i za ono iz §-a 166. KZ., pa bi krivac bio osuđen. Ali za postojanje djela iz §-a 166. KZ. potrebno je postojanje nekog drugog kažnjivog djela, koje se goni po službenoj dužnosti. Ako je pak sud ustanovio da djelo iz §-a 167. KZ. ne postoji uslied toga, što je počinitelj duševno bolestan, onda znači da takvo djelo i ne postoji i da je u tom pitanju to postala res iudicata, pa kad nema toga djela, ne može postojati ni djelo iz §-a 166. KZ. Ako je pak sud utvrdio neubrojivost uslied pijanstva, onda je državni tužitelj mogao staviti priedlog, da se u tome pravcu nastavi postupak, kako bi se iztražilo, da li postoje svi elementi iz §-a 166. KZ. No kako je u ovom slučaju došlo u pitanje drugo kažnjivo djelo, o kojem sud nije razpravljao, to bi onda bilo sasvim logično, da državni tužitelj može podnitei obtužbu za to drugo djelo. U svakom slučaju obtužba je bila dužna točno navesti djelo, zbog kojega se netko obtužuje sa svim njegovim zakonskim obilježjima u smislu §-a 202. toč. 2. KSP., a kao što smo rekli, ako nije obuhvatila i to drugo djelo, onda podnieti priedlog i za to drugo djelo odn. samo za to drugo djelo, jer sud odlučuje samo o onome, što je bilo predmet obtužbe (st. II. §-a 273. KSP.) (59). Priedlog je potreban iz razloga, što se u takvom slučaju ne radi o promjeni kvalifikacije djela, nego o novom kažnjivom djelu, tako da sud ne bi mogao suditi za djelo iz §-a 166. KZ. smatrajući da ga je sud pogrešno kvalificirao kao djelo iz §-a 167. KZ. Državni tužitelj mora u obtužbi iznieti stvarnu i pravnu stranu osnova obtužbe. Stvarna osnova sadržava opis kažnjivog djela sa svim njegovim oznakama, dakle navađanje onih činjenica, kojima se određuje biće takvog djela. Nasuprot tome pravna osnova sadržava uglavnom, naziv samog kažnjivog djela, kako je ovaj označen u odgovarajućoj zakonskoj odredbi. Međutim kod kažnjivog djela iz §-a 166. KZ. jedan od njegovih elemenata je opojenost nastala uslied dolozne ili kulpozne uporabe jakih pića ili napitaka, koja je počinitelja dovela do neubrojivosti, a čim nema te oznake, nema ni djela iz §-a 166. KZ. Pa kako je ova oznaka sastavni dio stvarne osnove obtužbe, a ne pravne, to je sud na nju vezan, dakako ukoliko ne bi državni tužitelj svojim priedlogom obtužbu mienjao. Jasnije će to doći do izražaja n. pr. kod ulaganja revizije, kada postavimo razliku između činjeničnih i pravnih pitanja kod ovoga djela. Po uloženoj reviziji, naime, mogao bi Stol Sedmorice iztraživati samo to, da li je niži sud utvrdio postojanje opojenosti do neubrojivosti uslied uporabe alkoholnih pića ili napitaka, jer je samo utvrđivanje toga činjenično pitanje, dok je postojanje istog kao elementa kažnjivog djela iz §-a 166. KZ. pravno pitanje, koje ima prava najviši sud cieniti (60). Kada je, dakle, niži sud iztraživao činjenično stanje za djelo iz §-a 167. KZ. i ono iz §-a 166. KZ., onda je mogao ustanoviti, da u jednom i drugom slučaju postoje dva razna činjenična stanja kao i u njima utvrđeni elementi bića dvaju raznih kažnjivih djela i da prema tome u oba slučaja ne postoji ne samo ista pravna, nego ni ista stvarna osnova obtužbe.

Smatramo li pak, da se kod §-a 166. KZ. radi o dva djela, a ne o jednom, onda bi se postupak većinom počimao kod sudbenih stolova, jer je za najveći dio djela, koja se čine u opojenom stanju do neubrojivosti, obično nadležan sudbeni stol, koji uslied toga postaje stvarno nadležan i za djelo pijanstva u smislu §-a 20. KSP. Utvrdi li sud, da nema elementa kažnjivog djela počinjenog u pijanstvu, onda odpada i djelo pijanstva iz §-a 166. KZ., jer je ono skopčano s postojanjem toga drugog kažnjivog djela, koje se progoni po službenoj dužnosti (61).

U pravnim člancima najčešće je zastupano mišljenje, da se npr. kod promjene kažnjivog djela iz §-a 167. KZ. u ono iz §-a 166. KZ. radi samo o promjeni kvalifikacije djela. Jedan pisac to svoje mišljenje obrazlaže ovako: »Uslied uvaženja jedne subjektivne okolnosti (neubrojivosti) nastale od uporabe opojnih sredstava nastupa posve druga kvalifikacija djela. To je jedan izniman slučaj u KZ, da uvaženje jedne subjektivne okolnosti mienja kvalifikaciju djela utoliko kao da se radi o posve drugom djelu«. Mi smo međutim pokazali, da je ta »subjektivna okolnost« jedan od elemenata kažnjivog djela iz §-a 166. KZ, a s promjenom kvalifikacje djela ne dira se u stvarno biće djela nego samo u pravni naziv. Samo kada bi stvarna osnova obtužbe izniela činjenice kažnjivog djela iz §-a 166. KZ, a državni tužitelj isto nazvao djelom iz §-a 167. KZ. mogao bi sud bez daljnjega priedloga donieti osudu za djelo iz §-a 166. KZ.(62)

Postoji čak i mišljenje, da bi kod slučajeva iz §-a 166. KZ. trebalo predhodno provesti postupak radi djela počinjenog u pijanstvu uz uvjete ove zakonske odredbe, pa tek kada se u tom postupku utvrdi da postoji jedno takvo djelo, koje je počinjeno u neubrojivom stanju uslied uporabe jakih pića ili napitaka i počinitelj bude radi pojavljene neubrojivosti oslobođen pravomoćnom odlukom suda, da se može povesti postupak za kažnjivo djelo iz §-a 166. KZ.(63) Svakako da ovo mišljenje polazi od netočne predpostavke, da se neubrojivost krivca može ustanoviti jedino pravomoćnom osudom, a to bi se u svakom slučaju protivilo procesnoj ekonomiji. Na koncu možemo spomenuti, da je jedan naš pisac iztakao prilično nevjerojatnu, ali ne i izključenu mogućnost, da netko počini kažnjivo djelo iz §-a 167. KZ. pod uvjetima, koje predvidja § 166. KZ, a državni tužitelj podnese obtužbu za samo djelo iz §-a 167. KZ u svezi s §-om 166. KZ, ali ne i za pijanstvo iz §-a 166. KZ. smatrajući, da se krivac u tom slučaju kažnjava jedino za djelo iz §-a 167. KZ.(64) Prilikom utvrđivanja djela iz §-a 167. KZ. savezno s §-om 166. KZ. svakako bi bile utvrđivane sve činjenice i elementi kako jednog tako i drugog djela, jer postoji takav priedlog obtužbe. Tu bi stvarna osnova obtužbe za jedno i drugo djelo bila dana, jedino što bi uslied pogrješnog shvaćanja državnog tužitelja djelo bilo kvalificirano kao djelo iz §-a 167. KZ, a ne iz §-a 166. KZ. Sud bi, dakle, mogao i bez daljnjeg priedloga donieti osudu za jedno i drugo djelo. Isto će rješenje biti i ako sud stoji na stanovištu, da se po §-u 166. KZ. počinitelj kažnjava samo za pijanstvo kao takvo, jer je obtužba u svojoj stvarnoj osnovi sadržavala sve elemente i samog djela pijanstva kao takvog, pa bi sud mogao i za samo to djelo donieti osudu, jer bi time samo dao drugu kvalifikaciju djelu.

POPIS PRIMJETABA

(1) Vidi dr. Richard Lange »Der gemeingefährliche Rausch«, Zeitschr. f. ges. Strfwiss. 59-1940, 5—6, str. 574 i sl.

(2) Avakumović: Teorija kaznenog prava, 153—157; dr. M. Kostić: Alkohol, kriminalitet i pravo, 1914., str. 110 i sl.

(3) Dr. Hellmuth Mayer: »Die folgenschwere Unmässigkeit« Zfgsstrw. 59-1939., 3—4, str. 284—285. Isti navodi, da je tadašnji konzervativni pruski ministar Mühler još 1862. g. bio ponosan, što je kao student spjevao svoju poznatu pjesmu o mamurluku. U pojedinim njem. projektima Kaz. zak. radilo se na tome da se oblikuje ovo kažnjivo djelo, ali u pobudama se vrlo malo

govorilo o osnovima ove odredbe, koja je u svakom slučaju imala i tu važnu osebinu, da je predstavljala iznimku od načela odgovornosti za krivnju (str. 286—288).

(4) Odgovara mu § 523. našeg (hrv.) starog kz.

(5) Dr. R. Lange, op. c. 585.

(6) Stari hrv. kz. § 2.: »Ne ubraja se dakle kao zločinstvo čin ili propust: c) kad bude učinjen u podpunu pijanstvu (§ 236. i 523.) pribavljenu bez namišljaja na zločinstvo ili u inoj kojoj takvoj smeći od ćutah, da učlnitelj sam nije znao što čini«. § 236.: »Premda čini koji su drugčije zločinstvo, ako su učinjeni u slučajnu pijanstvu, za zločinstvo ubrojiti se ne mogu (§ 2. sl. c) kazni se ništa ne manje u slučaju tom kao prekršaj pijanstvo (§ 523.)«. § 523.: »U onom koj učini u pijanstvu čin kakov koj bi mu se, da ne bijaše pijan, imao ubrojiti kao zločinstvo (§ 236.) ima se kao prekršaj kazniti pijanstvo. Kazan je zatvor od jednog do tri mjeseca. Ako pak pijanac iz izkustva bude znao, da je u pijanstvu podvržen žestoku srdcu, ima se zatvor pooštriti, a prigodom povećega zla čina ima se osudit i na strogi zatvor do šest mjesecih«.

(7) Odluka Obće sjednice Kasacionog suda od 10. siečnja 1909. br. 14.383 navedena kod Niketića: Kazneni zakonik i krivični sudski postupak 1920., str. 36.

(8) To je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o preuređenju sanitetske struke od 17. siečnja 1904., čl. 266. Beogr. Kasacioni sud je i u slučajevima neubrojivosti zbog pijanstva ovo izriekom naglasio; vidi odluku obće sjednice od 26. kolovoza 1926. br. 6557 kod Niketića: »Pravosuđe Kasacionog suda za 1926.«, g. 1928., str. 284—285.

(9) Projekt srb. kz. 1910., Motivi str. 168—169.

(10) Pobliže vidi kod Kostića op. c. 143.

(11) Projekt srb. kz. od 1910. u § 374. toč. 2. predviđa kaznu zatvora do mjesec dana ili novčanu od 150 dinara za gostioničare i kavanare, koji u svojim gostionicama i kavanama ne održavaju čistoću ili se ne drže pravila određenih od zdravstvenih vlasti; u § 380. toč. 2. i 3. istu kaznu za iste osobe, ako prodaju alkoholna pića malodobnicima izpod 18 godina ili onima, koji su u napitom stanju; a u § 386. toč. 1. i 2. kaznu zatvora do 20 dana ili novčanu do 100 dinara za onoga, koji se na javnom mjestu opije ili koji navede malodobnika izpod 18 godina da se opije.

(12) Projekt s. kz. Motivi 725.

(13) Kohlrausch: Strafgesetzbuch, 33. izd. 1937., str. 84; Dr. Paech — Dr. Trembur: Über ärztliche Anzeigepflichten 1937, str. 36; Maklecov: Mjere bezbjednosti u novom njem. kaz. zakonodavstvu i J. K. Z. 1936., str. 7.

(14) L. Schäffer: »Angriffe auf die Volksgesundheit« u »Das kommende deutsche Strafrecht«, B. T. II. izd. 1936., str. 55.

(15) Isti str. 56.

(16) Tako i komentatori našeg KZ: Dolenc, Komentar 107; Šilović — Frank, Komentar 66; Čubinski, Komentar II. izd. 171, Lazić Kom. 72.

Samu rieč razno opisuju, tako Čubinski kaže, da je to kronični alkoholičar, Šilović—Frank, da je to bolestna sklonost uživati alkohol, Dolenc, kronično nagnuće, Lazić: sklonost užitku alkohola koja prelazi u bolest, Urošević: da je opijanje prešlo u strast (svi na napried navedenim mjestima svojih komentara).

(17) Čubinski, op. c. 171 kaže, da će sud to riešiti »po svom slobodnom uvjerenju«; jednako i Lazić, op. c. 72: »po svom nahođenju«; dr. D. Subotić: »Šest osnovnih problema« 1933., str. 108: »prema razumnoj ocjeni«.

(18) Živanović: Osnovi 1937. II. knj. 304., Šilović—Frank, op. c. 66. Protivno Urošević, op. c. 108.

(19) Čubinski (op. c. 171) smatra, da se upućuje na izdržavanje kazne, iako bi de lege ferenda protivno riješenje bilo bolje; jednako i Urošević, op. c. 108; protivno Šilović—Frank, op. c. 67.

(20) Mezger: Strafrecht II. izd. 1933., III. str. 281: »Er benützt sich hier gleichsam selbst als Werkzeug«; Liszt—Schmidt, Lehrbuch 26. izd. 1932., 242.; Allfeld Lehrbuch, 9. izd. 1934., 155; R. Frank: Das Strafgesetzbuch, 1931., § 51-V., str. 151; Siegert: Grundzüge des Strafrechts im neuen Staate, 1934., str. 50. gdje je izloženo i stanovište Spomenice pruskog ministra pravde.

(21) Drugačije Lj. Wagner: Actio libera in causa, Branič za veljaču 1940., 55.

(22) Prof. dr. Heinrich Gerland: Der Rauschmittelmissbrauch nach 330a St. G. B. Zfgstrw. 55-1936., 6, str. 792—793; za kulpu uobće s ovim u savezu vidi: R. Frank, op. c. 196; Mezger, op. c. 356; Liszt—Schmidt: op. c. § 41; Allfeld: op. c. 181.

(23) Gerland, op. c. 792-793., »doppelte Fahrlässigkeit«, kako ju on naziva.

(24) Ernst Schäfer: Die Schuldlehre, str. 57 (kod Gürtnera, Allg. T. 1935).

(25) Schäfer, op. c. IV. 54.

(26) Šilović—Frank, Komentar, op. c. 143 smatraju, da bi se ovdje mogla »analogno ubrojiti sva sredstva, koja nisu pića ni napitci, ali koja imaju kao uspjeh opojenost«. Međutim po našem KZ. (§ 1.) nema mjesta primjeni analogije u materialnom kaznenom pravu, pa prema tome treba ovo tumačenje kao netočno odbaciti. U tom pogledu mnogo bolje razjašnjenje dao je Čubinski, Kom. op. c. 319., obj. b): »Mislimo, da je želja zakonodavčeva bila da se i ti slučajevi kazne po § 166. KZ., jer je obća tendencija ovog paragrafa upravljena na to, da se kazni kao opasno po javni mir svako dolozno ili kulpozno dovođenje sebe u stanje bezsvjestnosti. . . Ali moramo priznati, da ovo tumačenje ne izlazi iz direktnog zakonskog teksta, gdje ne stoji sredstva već samo pića«.

(27) Gerland, op. c. 790.

(28) Tako i H. Mayer, op. c. 292.

(29) Dakako da ovo stanovište nije jedinstveno, a dade se braniti i druga mišljenja. Vidi Čubinski, op. c. 83 i tamo navedenu književnost. Za § 330.a odn. 51. njem. kz. vidi kod Mayera op. c. 292. i sl., Liszt—Schmidta, op. c. § 38-III. i ostale navedene kod Mayera.

(30) Tako i Gerland, op. c. 791.

(31) Tako i H. Mayer, op. c. 291.

(32) Gerland, op. c. 797. i posebno tamo navedenu opazku 41; Mezger: Volltrunkenheit und Rauschtat gemäss § 330a St. G. B. u Monatschrift, 27-1936. 9, str. 428—429 smatra, da dovođenje sebe u stanje opojenosti do neubrojivosti i djelo počinjeno u takvom stanju predstavljaju jedno jedinstveno kažnjivo djelo.

(33) Tako i Gerland, op. c. 799.

(34) Živanović, Osnovi P. D. knj. II. sv. I. 1933., 36. str. 228.

(35) Čubinski (op. c. 319) kao i Živanović: Dolenc, op. c. 232 samo »umanjena ubrojivost« nije dovoljna, Karajovanović op. c. 176.

(36) Dr. D. Subotić: Značaj pijanstva u kaznenom pravu, »Policija« za ožujak 1932., str. 218—219.

(37) Dr. Franjo Klarić: § 166. novog kz. »Policija« za siečanj 1932., str. 11—12 i za svibanj 1932. str. 450.

(38) Lazić, op. c. 100 kaže, da se počinitelj kazni »zbog opijenosti i zbog onog djela, koje je počinio u stanju opijenosti«; Urošević (op. c. 263) kaže, da će počinitelj biti kažnjen zbog pijanstva po § 166. KZ. i za ono drugo djelo po odgovarajućem propisu; isti i isto: § 166. KZ. »Policija« za veljaču 1932. str. 119 i sl. Šilović—Frank, op. c. 135; Čubinski, op. c. 319, prim. 4. kaže: »Dakle u odnosu opijanja tu postoji subjektivna krivnja. Uslied toga ne možemo se složiti s mišljenjem Šilović—Frank, da je tu zakonodavac odstupio od načela, da se kažnjava samo za skrivljeni uspjeh«. Međutim mi smo već napried kazali, da se iz ovih rieči komentatora Šilović—Frank može zaključiti samo to, da oni misle na »uspjeh kažnjivog djela počinjenog u stanju opojenosti do neubrojivosti«, koji će se kazniti posebno u sticaju s § 166. KZ. Ali i kad ne bi bilo tako, po ovoj primjetbi Čubinskog bi izpalo, da se počinitelj kažnjava za uspjeh djela počinjenog u pijanstvu samo ne posebno nego kao sastavni dio kažnjivog djela iz § 166. KZ. U tom slučaju postoji za taj uspjeh »krivnja u odnosu opijanja«, dakle posredna krivnja, koja se izvodi iz krivnje počinitelja za opijanje do neubrojivosti, a to je, kao što smo već rekli, samo fikcija krivnje.

(39) Subotić tvrdi, da su ovo mišljenje zastupala i preostala dva člana kazneno-pravnog povjerenstva (jer ih je bilo tri), od kojih je gornji propis zapravo izradio član povjerenstva dr. Ogorelica.

(40) Promatramo li stvar i sa stanovišta narodnog pravnog shvaćanja, koje je ovdje igralo važnu ulogu, morat ćemo doći do istih zaključaka. Narod ne opravdava pijance i smatra, da ih treba kazniti za njihova djela. Ali je isto tako činjenica, da kod vrlo težkih kažnjivih djela, kao što je na pr. ubojstvo, narod do neke mjere izpričava pijanca i ne smatra, da ga treba kazniti jednako kao i trieznoga čovjeka. Pravnom shvaćanju našeg naroda ne bi odgova-

ralo, da počinitelj, koji bi počinio kažnjivo djelo iz § 167. KZ. u pijanstvu, bude jednako kažnjen kao i onaj, koji je to djelo počinio triezan, pogotovo ako je pijanstvo dovelo počinitelja do neubrojivosti. Istina je, da je takav počinitelj kriv, što je sebe doveo u takvo stanje, ali ta krivnja nije ni izdaleka tako težka, da bi se mogla izjednačivati s krivnjom trieznoga čovjeka. Teorija kaznenog prava, po našem mišljenju, postupala je odviše šablonski, kada je htjela kaznu za jedan i drugi slučaj izjednačiti, pa što više za slučajeve pijanstva još i pooštriti. Da je pak ovo sa stanovišta odgovornosti za krivnju neopravdano, ne treba posebno mi govoriti.

(41) Isto to vriedi i za poz. njem. kz., a pogotovo bi imalo vrieditи za budući njem. kz. Na koji bi se način s ovim načelom doveo u suglasnost propis § 330.a njem. kz., veliko je pitanje; vidi Kohlrausch, op. c. 496—497, Lange, op. c. 581.

(42) Ludvig Ebermayer: Der Arzt im Recht, 1930., 164—165.

(43) Vidi o tome pobliže razlaganja kod Mayera, op. c. 283 i sl.

(44) H. Mayer, op. c. 322.

(45) isti i isto str. 323.

(46) isti i isto str. 324.

(47) Lange, op. c. 581.

(48) Lange, op. c. 588. Razumije se, da Lange promatra slučaj iz perspektive § 330.a njem. kz.

(49) isti i isto str. 590.

(50) isti i isto str. 600.

(51) Njem. kz. u § 330.a posebno je predvidio takav slučaj stavom, prema kome kazna predviđena za ovo djelo ne smije biti teže vrste ni veća nego što je ona predviđena za takvo djelo počinjeno dolozno.

(52) Šilović—Frank, op. c. 135 kažu, da bi u tom slučaju moglo doći do »nepravednih kazna«.

(53) U njem. kz. stavljen je propis § 330.a njem. kz. u 27. odn. koji nosi naslov »obće opasni zločini i prestupi«. Vidi i Lange, op. c. 586.

(54) Uostalom ni njem. kz. sa svojim napried spomenutim dodatkom ne bi u cjelosti postigao svoju svrhu, ako je ovo predvidio »radi pravednosti«, jer i prema njemu će ipak triezan čovjek za isto djelo biti blaže kažnjen nego pijanac, budući da on odgovara za povredu samo jednog zakonskog propisa, dok pijanac odgovara za povredu dvaju zakonskih propisa, radi čega mora sudac kod odmjeravanja kazne o tome voditi računa u smislu odredaba o realnom sticaju.

(55) Vidi dr. Kulaš, Zaštitni nadzor, Arhiv 1937.

(56) Taj naš rad je spomenut u primjedbi 55.

(57) Vučković u »Mjesečniku« travanj—svibanj 1936., str. 193.

(58) Iznimno u smislu st. II. § 279. KSP, ako sud nađe da je nadležan sudac za mlađe malodobnike, prekida postupak i upućuje spise sudcu za mlađe malodobnike.

(59) Dr. J. Katurić: »Još o primjenjivanju propisa § 166. KZ«, Mjesečnik za kolovoz—rujan 1937., str. 437 i sl.

(60) Dr. Kulaš: Problem pravnih liekova u kaznenom pravu, 1939., str. 148; osobito primjedba 180, gdje smo pobliže govorili o razlici činjeničnih i pravnih pitanja.

(61) Dj. Branković: Kako se u praksi primjenjuje § 166. KZ., Pravosuđe za lipanj 1934., str. 439. i sl., koji navodi, kako on kaže, razne primjere iz prakse a sam iznosi mišljenje, s kojim se mi ne slažemo.

(62) Eugen Wagner: Primjena propisa § 166. KZ., »Pravosuđe« za veljaču 1937., str. 128 i sl.

(63) Branković, op. c. 443. Navodimo ova razna mišljenja, jer su to mišljenja osoba, koje su primjenjivale ovaj zakonski propis u praksi, što im već samo po sebi daje izvjestnu važnost.

(64) Dr. R. Legradić: O primjeni § 166. KZ., Mjesečnik br. 6—8, 1938, str. 266—267.

Da li je ugovorni član državnog kazališta državni službenik?

Napisao dr. Martin Imbriovčan, tajnik ministarstva prosvjete.

Ovo pitanje u posljednje vrieme stavljaju redovni sudovi ministarstvu narodne prosvjete tražeći neke vrsti vještačko mišljenje i to najčešće prigodom rješavanja sporova o odkazu stanova, gdje ugovorni članovi državnih kazališta navode, da su državni službenici i da ih sliedom toga pripadaju pogodnosti po postojećoj zak. odredbi, te im se ne može odkazati stan (iz razloga kućevlastnikove potrebe).

S druge pak strane učestali su priepori takovih članova s upravama kazališta, a naročito oni glede obnove ugovora, pa ne mogavši svoja možebitna prava postići kod upravnih oblasti, obraćaju se redovnim sudovima. To čine naročito po nagovoru odvjetnika, jer ovi, gledajući sastav ugovora, tumače da takav priepor spada pred redovne sudove a ne pred upravne oblasti, budući da se iz ugovora ne vidi da imade značaj javnopravne nego privatno pravne naravi.

Također, ako su ugovorni članovi kazališta državni službenici u smislu gl. X.Č.Z., onda bi trebali prigodom svoga imenovanja kao i ostali državni službenici doprinieti potrebne izprave propisane u § 160. Č.Z., kako to po nekim primjetbama i traži Računski dvor, premda to do nedavna nije činjeno, nego se ugovor uzimao u ocjenu s računske strane.

Na gornje pitanje dano je jedno mišljenje, koje se može smatrati mjerodavnim, a koje po prilici glasi: »Državni ugovorni činovnici ne smatraju se u užem smislu djelatnim drž. službenicima, jer nisu spomenuti u § 6. Č.Z., ali u širem jesu, jer su to osobe koje djelatno rade u državnim ustanovama i u državnom probitku te se na njih i odnosi po § 1. t. 4. Č. Z. gl. X. istog zakona. Prema tome, državni ugovorni službenici jesu službenici u službi države, čije odnose uređuje Č. Z.

U konkretnom slučaju ne može se gore imenovani službenik u nikojem slučaju smatrati samoupravnim službenikom, budući se kazalište zove državno.«

Ovo je mišljenje zanimljivo s razloga, što ono pojam javnog odnosno državnog službenika izvodi iz pojma javne službe, gdje je prvotan stvarni momenat, a posve je sporedan onaj osobni dotičnog ugovornog člana kazališta, te bismo imali posla sa t. zv. funkcionim pojmom javnog službenika i, drugo, što se ono poklapa sa mišljenjem redovnih sudova, a radi čega ga i navodim, koji isto na taj način samostalno rješavaju pojam državnog službenika iz pojma javne službe, kako se to vidi iz objavljenih rješitaba u »Mjesečniku« primjerice u br. 12/43 str. 609 i br. 2/44 str. 92, jer navode slično »da se tuženica ima smatrati djelatnom državnom službenicom, jer je namještena kod državne ustanove kao radnica i povjeren joj je jedan stalan fizički rad kod te ustanove. Da je to tako, sliedi naročito iz propisa Glave X. Č. Z., prema kojima se i dnevničari ubrajaju među državne službenike u širem smislu, čiji je pravni položaj u tim propisima naročito uređen za razliku od ostalih državnih službenika u užem smislu rieči (§. 6. Č. Z.)«.

Rješavati pitanje pojma državnog službenika na temelju materijalnog pojma javne službe vrlo je oteščano, i to baš u ovakovim slučajevima, jer nas ovaj način u dvojbi ostavlja na cjedilu, a osim toga daje prilike vrlo slobodnim tumačenjima i razmimoilaženjima u rješenjima između oblasti nižeg i višeg stupnja. Pa i iz spomenutih rješitaba redovnih sudova je vidljivo, kako praksa imade vrlo slab oslon u tom načinu rješavanja, kad je potrebno, da tek vrhovno sudište mora utvrđivati, da li je stranka državni službenik i preinačivati zbog tog razloga osude nižih sudova. A ipak je vrlo poželjno naći jedan sigurniji putokaz za takova utvrđenja, jer konačno, i u ovom slučaju samo radi toga, jer je netko državni službenik, jedan ostaje u stanu, a drugi ga ne može dobiti, dok da je obratno, bilo bi protivno. Sve poteškoće, koje se javljaju kod određenja pojma javne službe u materialno-teleološkom smislu, javljaju se i ovdje (Vidi o tome pobliže: Krbek, Upravo pravo II. str. 93 i t. d.). Javnu službu može vršiti i posebnička osoba u formi koncesije, ali ipak ta osoba nije državni službenik. Nadalje je važno, da svaka državna služba ne treba imati svog vlastitog organa, nego ju država može dati obaviti i po posebničkoj osobi na temelju propisa o. g. z-a. Ona sama o tome odlučuje. Ona može primjerice popravljati cestu na temelju svoga prava zapoviedanja (kuluk), a može tu istu cestu dati putem jeftimbe popraviti po posebničkoj osobi (Fleiner).

Napokon, imade državnih službenika, koji ne rade nikakvu javnu službu kao što su činovnici na razpoloženju, u mirovini i slično. Tako, primjerice, u ministarstvu prosvjete namješteno je više osoba za obavljanje podvorničke kao javne službe. Jedni su su namješteni u svojstvu stalnih podvornika (§ 6. č. z.), drugi u svojstvu ugovornih (gl. X. č. z.), a treći, jer nemaju potrebnih uslova po č. z., a neobhodno su potrebni, na temelju privatno-pravnog ugovora sastavljenog po propisima o. g. z-a. Svi ovi podvornici rade isti posao, istu javnu službu uređivanja uredskih prostorija, ali za upravno područje nitko ne može kazati da su ovi posljednji, jer vrše javnu službu, državni službenici. Oni su posebničke osobe u službi države.

Tako isto u našem konkretno postavljenom pitanju država može kazališnu umjetnost kao javnu službu, promicati putem državnih, samoupravnih i privatnih povlašćenih (koncesioniranih) kazališta.

U državnim kazalištima može država za taj posao namjestiti svoje vlastite organe odnosno državne službenike, a može, kako je to već spomenuto, tu službu obavljati i putem posebničkih osoba na temelju privatno pravnog ugovora, što ona, kako ćemo vidjeti, i čini.

U državnom kazalištu imade četiri vrste osoblja: 1.) uprava i upravno osoblje (intendant, glavni tajnik, ravnatelj drame i opere i t. d.); 2.) umjetnička zvanja (redatelj, dirigent, scenograf, dramski glumac, operni pjevač, plesač, i t. d.). 3.) stručna zvanja (tehnički upravitelj, lektor, knjižničar, i t. d.) i, napokon, 4.) zvanja tehničkih struka (majstor pozornice, razsvjete, opreme, vlasulje i maske i t. d.).

Ako poviestno promotrimo postanak i oblik tih ugovora, onda ćemo vidjeti, da su to bila prvotno ljubazna pisma, koja je pisao intendant kazališta glumcu, u kome mu javlja da ga je angažirao i neka što prije izvoli nastupiti svoju dužnost. Intendanti su bili prva i posljednja instancija. Tako prema dobivenim obavještenjima i intendant Miletić dobio je u koncesiju zagrebačko kazalište te je za svoj rad jedino odgovorao Banu, te je onda i razumljivo, da je tako slobodno sklapao ugovore, koji su sliedom toga bili privatnopravne naravi. Tiekom vremena ovakav broj ugovornih članova povećao se pa su za sastav ugovora nastali tiskani formulari, koji su slobodno sastavljeni te i danas postoji jedan obrazac, kojeg oblik nije zakonom propisan.

Kako je napried spomenuto, jer je težko baš u ovakovim slučajevima odrediti pojam državnog službenika s funkcionog gledišta, to ćemo položaj ugovornog člana kazališta promotriti s drugog, i to organskog gledišta odnosno s njegove formalne strane i to s jednog razloga, jer njegov položaj ne možemo odrediti s materijalne strane, budući da ugovorni član kazališta može biti postavljen za istu službu na temelju javnopravnog i privatnopravnog ugovora. O sadržaju ugovora slobodno odlučuje uprava kazališta kao državna upravna jedinica (Herrnritt).

Ako pogledamo obrazac tog ugovora, onda vidimo da nije sastavljen po propisima § 180. zakona o činovnicima od 1931. godine, gdje je taksativno navedeno što ugovor mora sadržavati i koji se uslovi ne mogu mienjati. Naročito je u t. 7. §. 180 određeno, da se mora umetnuti sliedeća klauzula: »Sve odredbe Glave X. Zakona o činovnicima vriede za obje ugovorne strane, u koliko ovim ugovorom nisu promienjene, ako tu promjenu spomenute odredbe dopuštaju«. Kako ove klauzule u ugovoru kazališnih članova nema, to se oni ni nisu podvrgli javnopravnim propisima činovničkog zakona, nego za njih vriede samo klauzule stavljene u ugovor, koji je, prema tome, privatno-pravne prirode.

Međutim, kad bi ugovor i bio sastavljen u javnopravnom obliku, samim ugovorom se ne postaje državnim službenikom. To se jasno vidi iz §. 163 Č.Z., koji kaže, da se ugovorni službenici primaju na rad u službu države rješenjem nadležnog ministra, a na osnovu glave X., a ugovorom se tek utvrđuju prava i dužnosti ugovornog činovnika. Dakle, ugovor je tek predpostavka, da se može donieti jednostrani upravni akt o imenovanju. (Frank, isto i Fleiner).

Međutim, kod ugovornih članova kazališta ne donosi se takovo rješenje, nego se samo podpisuje ugovor, koji opet ne odgovara propisima č.z., Nesmije nas zavesti rieč »ugovorni« i odmah zbog toga svrstati takovog člana pod propise gl. X. č. z. Potrebna je osim toga i propisana forma za takovo imenovanje. Ako ne gledamo na formu imenovanja, može nam se dogoditi, da nekoga držimo za državnog službenika, na što on nije ni pomišljao niti se je želio podvrći strožim propisima javnog prava. Tako isto povevši se samo za rječju »dnevničar« svrstao je Stol sedmorice pogrješno radnicu-nadničarku, koja radi u svojstvu krojačice kod Domobranske bolnice, jer prima za svoj rad dnevnu nagradu (dnevnicu), u dnevničare po gl. X. č. z. (Mjes. br. 2, 44. str. 925). Dnevničari u smislu propisa §. 158 č. z. uzimaju se na rad za poslove, koje vrše dočinovnici i podvornici, a ne nadničari. Za nadničare veli izričito §. 182. č. z. da se na njih ne odnosi propis gl. X. č. z. Time ali još ne sliedi, da oni nisu državni službenici. Po današnjim izmjenama propisa gl. X. č. z. i dnevničari sklapaju ugovore, te se ugovorni činovnici i dnevničari zovu jednim nazivom, »ugovorni službenici«, koji se imenuju (postavljaju) naredbom odn. odlukom upravnih oblasti.

Iz izloženog dakle sliedi, da ugovorni članovi kazališta nisu državni službenici, nego posebničke osobe koje sklapaju ugovore na temelju privatnog prava sa upravama kazališta, te da radi toga svi sporovi nastali iz tih ugovora spadaju pred redovne sudove, a ne pred upravne oblasti.

Sumnja, da li su ugovorni članovi kazališta državni ugovorni službenici ili posebničke osobe, nastala je odmah nakon donošenja zakona o činovnicima od 1931, makar je to bilo jasno iz propisa §. 277. č. z. kojim su svi dosadašnji propisi ukinuti, koji uređuju službovne odnose državnih službenika, jer propis o kazališnom osoblju nije izričito ostavljen na snazi, a naročito propisi tog diela u uredbi o kazalištima od 1911. godine. Da bi nestalo svake dvojbe u tome slučaju, doneseno je zakonsko tumačenje u §. 39 Fin. zak. za 1938./39. godinu, koje glasi: »Ugovori, koje uprave državnih narodnih kazališta sklapaju sa predstavljačkim i ostalim tehničkim osobljem, imaju se smatrati kao ugovori privatnopravnog karaktera, bez obzira na propise gl. X. č. z. na osnovi slobodne uzajamne pogodbe, proračunskih mogućnosti kazališta i urođenih umjetničkih sposobnosti člana«.

Odredbe ovog §-a vriede dok se zakonom izričito ne izmiene ili ukinu. Do danas ove odredbe nisu ni izmienjene ni ukinute.

Postavlja se sada jedno zanimljivo pitanje. Naime, može li sudstvo stvoriti drugi pojam državnog službenika no što ga shvaća uprava. Drugim riečima, može li se dogoditi, da uprava nekoga shvaća državnim službenikom i prema njemu u sporu primienjuje propise javnog prava, a sudstvo da ga proglasi posebničkom osobom i sebe proglasi nadležnim za rješavanje priepora. Ili obratno, da neku osobu upravne oblasti drže za posebničku osobu i upute ju da svoja možebitna prava u sporu s njom traži kod redovnih sudova, a da redovni sudovi tu osobu proglase državnim službenikom i proglase se nenadležnim.

Prema teoretskom shvaćanju to ne bi bilo moguće, jer u pravnom poredku ne može biti protivrječja (Lanović, Uvod u pravne nauke) kao i to, da bi time nastala povreda načela podjele vlasti, jer je jedna vlast vezana na rješenja druge vlasti (Krbek Upravno pravo I. str. 54. Tako isto i Fleiner)

Iz toga sliedi, da bi sudstvo bilo vezano na odluke uprave, koja je jednom imenovala neku osobu državnim službenikom, da ju i ono za svoje područje smatra. Odnosno, da sudstvo ne može nekoga proglasiti državnim službenikom, s kime uprava nije zaključila javnopravni odnoš, jer sudstvo po svome pozivu ne može vršiti upravnu funkciju.

Međutim mi u praksi vidimo, da tome nije tako. Sudstvo rješava na svoj samostalan način pojam državnog službenika, i to, kako je spomenuto, na materijalnom pojmu javne službe te sliedom toga dolazi do drugih rezultata nego uprava, pa su radi toga mogući napried izneseni slučajevi, da sudstvo nekoga proglasi državnim službenikom, koga uprava ne smatra, i obratno. Uzrok je pak taj, što na području uprave vriedi organaki pojam javnog službenika, t. j. onaj je državni službenik, koji je na propisan način imenovan bez obzira da li će on vršiti kakovu javnu službu ili ne, a što se vidi iz §. 21. zak. odredbe o svrstavanju i t. d. od 1941: »Sve o d l u k e o službovnim odnosima državnih službenika donosi...«

Pa i u konkretnom slučaju kazališna uprava ugovornog člana ne može shvaćati državnim službenikom, ali po materijalnom pojmu javne službe sudstvo će ga proglasiti državnim službenikom, jer vrši javnu službu u državnoj ustanovi. Na ove posebne puteve je sudstvo i zakonom ovlašteno, i to po §. 14. t. 2. i 3. k. z., gdje se ističe, da se državnim službenikom smatra i ona osoba, za koju ne vriedi zakon o činovnicima, ako se nalazi u službi kod državne oblasti ili vrši kakvu trajnu ili privremenu javnu službu. Ovo istina vriedi samo za područje kaznenog zakona, ali se tako tumače i drugi slučajevi, kako se to vidi iz priobćene rješitbe.

Nema sumnje, da je danas utvrđivanje, tko je državni službenik na materijalnom pojmu javne službe, veoma oteščano, jer se sve više i više stvaraju razne državne ustanove, koje međutim nemaju upravnu nego gospodarsku, kulturnu ili drugu zadaću. Tako će divergencija pojma državnog službenika između sudstva i uprave biti sve veća. Primjerice, da li su namještenici Hrvatskog krugovala, Bibliografskog zavoda, Pogoda, Gimpexa, Zempra i slično, državni službenici ili ne. Po materijalnom pojmu javne službe jesu. Po formalnom treba svaki slučaj izpitati. Onaj, koji je postavljen odlukom upravne oblasti, jest, a nije, ako je samo načinjen ugovor, odnosno, nije ni onda ako je odluku izdala sama spomenuta ustanova, a nije na to ovlaštena.

Za naše pozitivno činovničko odnosno službeničko zakonodavstvo prihvatljiva je tvrdnja Otte Mayera, koji kaže, da nema državnog službenika bez upravnog akta. Samo se upravnim aktom zasniva javnopravni odnos i samo se njime postaje državnim službenikom (Verwaltungsrecht II). Pod pojmom upravnog akta misli on izpravno jedino odluku (naredbu, odredbu) sastavljenu na temelju propisa našeg Zakona o upravnom postupku, a o čemu vodi nadzor Računski dvor.

Ovo mišljenje nam je jedini mogući regulator za prosuđivanje osoblja, koje je zaposleno u državnoj službi, da li je netko državni službenik ili nije. Ono se podudara i s našim običnim laičkim mišljenjem. Kada tko kaže, da je imenovan ili postavljen za državnog službenika, laik će mu odmah postaviti pitanje: A da li si dobio dekret? Drugim riečima, da li je izdana odluka o namještenju.

Prema tome je i za sudca najzgodniji način za takovo utvrđenje, da od stranke, koja se poziva na to, da je drž. službenik i zahtieva sliedom toga neka prava, zatraži predočenje odluke, kojom je imenovana izdane od upravne oblasti, koja je na to zakonom ovlaštena. Ako je ima, onda je državni službenik, pa makar bila to odluka o imenovanju osoba po §. 182 č. z, prema kojem su propisu pojedini ministri donieli posebne propise i propisali posebna zvanja kao, primjerice, umni nadničari, sestre pomoćnice, krojačice, cestari i slično. Ako takove odluke ne može pojedina osoba predočiti, ona nije državni službenik. Kako u našem konkretnom slučaju ugovorni članovi kazališta za sada nisu u mogućnosti predočiti odluku o imenovanju, nego samo ugovor, koji k tome nije sastavljen po propisima č. z., to su oni p o s e b n i č k e o s o b e u s l u ž b i d r ž a v e.

O izplati tuđeg duga

Napisao Stanoš Ivo, odvjetnik u Đakovu.

Rješitbe bečkog vrhovnog sudišta od 15. 10. 1879. Slg 8679; 1. 2. 1877. Slg 6370; 27. 6. 1859. Slg 822 kažu: »Die Ansprüche aus § 1042 und § 1358 sind konkurierende.«

Propis § 1042 ogz glasi: »Tko za drugoga troši, što bi ovaj po zakonu imao trošiti, vlastan je naknadu iskati.«

Propis § 1358 ogz glasi: »Tko plati tuđi dug, ulazi u prava vjerovnika i vlastan je iskati od dužnika povrat plaćenoga.«

Za svrhe § 1042 ogz potrebito je, da netko po ZAKONU a ne po privatnopravnoj obvezi ima trošiti. On je zakonski dužnik. Ovakove dužnike nalazimo u §§ 91, 141 i t. d. ogz. Ako ovi zakonski dužnici ne vrše svoju dužnost, može za njih istu netko treći vršiti, a da sam za to nije bilo čim obvezan. Ovo trošenje ide nekome u prilog, biva onome, koji po zakonu ima pravo tražiti, da se za njega troši. Ovaj privilegirani može i odbiti, ako je punoljetan i compos sui, to trošenje; tada uobće odpada zakonska obveza i naknada potrošenoga. Onaj koji troši za drugoga, mora imati volju za to. Ova volja može biti »animus donandi« ili »animus obligandi«. Ako je animus donandi, tada se može iskati naknada, jer darovanja izključuju protučinitbu (§ 938 ogz). Ako je pak animus obligandi, tada se ima pravo na naknadu. Ovaj animus ne smije se nagađati, već činjenicama mora biti utvrđen. Onaj, koji troši »cum animo obligandi«, ima pravo na naknadu samo onoga, što je zakonski obvezanik imao trošiti i što je on faktično potrošio. Ako je prekoračio obvezu zakonskog obvezanika, tada nema pravo tražiti cielu naknadu, u koliko ovo trošenje ne opravdavaju izvanredne prilike, koje bi bile pogodile i zakonskog obvezanika, da je trošenje vršio. Ako je trošenje izvršeno izpod obveze zakonskog obvezanika, tada bez dvojbe ima pravo na cielu naknadu. Ako se zakonski obvezanik izričito protivi tome trošenju, tada treća osoba nema prava, da se mieša u njegove obveze, u koliko ga izvanredne prilike na to ne sile, pa nema pravo na naknadu. Ovome trošenju može se oprieti i onaj, za koga se po zakonu imalo trošiti, jer ne želi takovog umješača; tada trošenje nije umjestno i odpada pravo na naknadu. Ovo trošenje uz pravo naknade može postojati samo dotle, dok postoji obveza zakonskog obvezanika. Kad ove nema, tada to trošenje pada na teret samog trošioca ili onoga, kojemu je to trošenje bilo u prilog. Rješitba Stola sedmorice odio B u Zagrebu od 1. 6. 1926. Rev 315/26 utvrdila je, da majka ima pravo tražiti naknadu izdataka učinjenih oko uzdržavanja svog nezakonitog dieteta od nasljednika nezakonitog otca, ako je te troškove snosila cum animo obligandi, sa voljom, da obveže otčeve nasljednike (§§ 171, 1042 ogz). Rješitba Stola sedmorice od 16. 11. 1920. Rev 188/20 usvojila je načelo: Nezakonito diete nema pravo od nezakonitog otca tražiti pro praeterito uzdržavanje, koje je već primilo od svoje majke ili od trećeg lica. Ovi imaju prema prilikama pravo, da od nezakonitog otca traže namiru troška, koji su oni za njega učinili. Ne treba zaboraviti, da propisi § 1042 ogz spadaju pod poglavlje XXII, gdje je govora o opunovlaštenju i inim vrstama poslovodstva. Obzirom na predmet, kojim se pozabavljamo, važan je ovdje položaj negotiorum gestora. Njegova prava i dužnosti normiraju §§ 1035-1040 ogz. Da ih razmotrimo! Tko za drugoga troši, taj mora biti ovlašten po naročitoj ili mučećoj pogodbi, po sudu ili po zakonu, inače se ne smije miešati u tuđi posao, jer odgovara za sve posljedice. Tko se nepozvan prima tuđeg posla, da odvrati predstojeću kakovu štetu, tome treba naknaditi potrebiti i shodno učinjeni trošak. Tko je tuđi posao na sebe primio bez naloga, valja da ga i nastavi i da položi točan račun. Tko se mieša u tuđi posao proti tvrdo očitovanoj volji vlastnika odn. obvezanog na trošenje ili tko ovoga smeta u opravljanju posla, odgovara ne samo za štetu, koja je odtuda nastala, već i za izmakli dobitak, te gubi još i učinjeni trošak, ako se takav u naturi ne može natrag uzeti. Dakle, onaj koji za drugoga troši, e da bude vlastan iskati naknadu, treba: 1) nekako da bude ovlašten; 2) da je trošenje potrebito, e da se odstrane štetne posljedice; 3) da je trošeno u izvršenju obveze onoga, koji je na to po zakonu dužan; 4) da je potrošeno u granicama obveze zakon. obvezanika. Ako jednog od ovoga nema, zahtjev naknade ne može imati uspjeha. Ne treba zaboraviti, da prava i dužnosti proizticu iz § 1042 ogz. podpadaju glede zastare pod § 1479 ogz, a ne pod §§ 1480, 1489 ogz. Obzirom

na onc, što ćemo kasnije spomenuti razpravljajući o § 1358 ogz, iztičemo, da slog §-a 1042 ogz ima riječ »troši«, koja predstavlja jednu nastavljenu radnju. Ovo dolazi od toga, što zakonske obveze imaju dulji vremenski razmak i višekratno opetovanje. Hraniti diete znači davati mu dnevno potrebitu hranu. Dakle, zakonska obveza predviđena u ovom paragrafu nosi sobom dosta tereta, pa onaj, koji nadomješta tu obvezu, sigurno ne nastupa iz čistog pieteta ili koje sentimentalnosti, već iz neke barem moralne dužnosti, pa ga treba štititi prema onome, koji ne haje za svoju zakonsku obvezu.

Sadržaj § 1358 ogz u sadašnjoj svojoj stilizaciji nije podpuno jasan, pa je stoga sa trećom novelom bio dopunjen, te glasi: »Tko plati tuđi dug, **za koji osobno ili sa određenim imetkom jamči,** ulazi u prava vjerovnika i vlastan je iskati od užnika povrat plaćenog duga«. Rečena treća novela nije na snazi za veći dio Hrvatske, no ipak nam je posreno pomagalo za tumačenje § 1358 ogz. Glavno je da postoji tuđi dug. Ovaj dug ima biti posljedica koje privatno pravne obveze. Ovo proizlazi iz toga, što § 1358 ogz spada pod pogl. prvo trećeg diela ogz, u kojem se radi, o utvrđenju prava i obveza. Javno pravne obveze su zakonom utvrđene i dok zakon postoji, postoje i one. Glede duga spomenutog u §-u 1358 ogz ne treba zaboraviti § 1342 ogz, u kojemu stoji, da obveze — kako prava osoba i prava na stvari — mogu biti utvrđene, preinačene i dignute. Kako se utvrđuju obveze, to nalazimo u §§ 1343 i sl. ogz. Kako se obveze preinačuju, to nalazimo u § 1375 i sl. ogz. Kako se obveze ukidaju, to nalazimo u § 1411 i sl. ogz. Utvrđenje, preinačenje i dignuće obveza zavisi o složnoj volji vjerovnika i dužnika, u koliko je predmet obveze moguć i dopustiv. Riječ »dug« može proizticati iz §§ 1294, 1295, 1297, 1323, 1324; 248, 234, 455, 469, 1395, 1396. 1403-1409, 1412-1437; 1109. 1438-1443; 713-726, 877, 932, 1366, 1379, 1411-1450 ogz. Obveza iz ovog »duga« može da obuhvati jednu ili više osoba; može da obuhvati djelo izvršivo po svakoj osobi a i djelo izvršivo samo po stanovitoj osobi. Broj osoba nije odlučan u poslu ovog razmatranja, ali je odlučna vrsta djela. Djelo, koje može svatko izvršiti, može biti predmetom prienosa, ali djelo, koje je izvršivo po stanovitoj osobi, to nije prenosivo. Meštrovićevu obvezu o izradi kipa nije moguće prenieti, jer se Meštrović ne može zamieniti s drugim Meštrovićem.

Prije smo rekli, da se obveza mora ticati mogućeg i dopuštenog, pa za ovo nalazimo potvrdu u §-u 878 ogz. Moguće je ono, što čovjek slobodne volje može izvršiti. Nedopušteno je ono, što je zakon odredio kao nedopušteno, a to nalazimo u §§-ima 879, 1174, 1178, 1259, 1270, 1291, 1371, 1372, 1382, 1383 ogz. Ako je tko znajući dao nešto u svrhu, da se učini kakovo nemoguće ili nedopušteno djelo, taj ne može to natrag iskati (§ 1174 ogz). Dug dakle ne postoji, njegovo se podmirenje ne može tražiti, pa treća osoba i uslied ustupa ove »vjeresije« nije ovlaštena ovu platiti i iskati od dužnika povrat plaćenoga. Za uporabu § 1358 ogz treba građansko-pravni razlog (causa), a ne mjenbeni, trgovački ili koji drugi razlog. Tko plati tuđi dug, ulazi u prava vjerovnika, ma da dužnik na tu izplatu nije privolio. Ovako glasi rješitba Stola sedmorice u Zagrebu od 2. 6. 1916. br. 1346. Sa ovim se ne bi mogli bezuvjetno složiti, jer u cielom ovome poslu ipak dužnik igra ulogu. Dugovana obveza jednaka je prema bilo kojem vjerovniku, ali svi vjerovnici nisu jednaki, a nisu jednaki i prema dužniku. Radi plaćanja duga treće osobe često inat može biti causa negotii, pa čemu da pošteni dužnik trpi tiranina vjerovnika? Potrebito je, dakle, da i dužnik bude barem obaviešten o ovakovom plaćanju. Ako nije obaviešten, može se dogoditi, da on novom vjerovniku zanieče njegovo pravo. Istina je, da § 1358 ogz sadrži i ovo: »Namireni vjerovnik obvezan je dati platcu sva sredstva, koja ima, kojima se može pravo održati ili osigurati«. Ovo je liepo, ali bona voluntas je najbolje sredstvo. U vezi sa § 1358 ne treba zaboraviti § 1423 ogz, koji glasi: »Redovito (§ 462) ne može treći tko bez privole dužnika natjerati vjerovnika, da primi izplatu. Ako li je vjerovnik primio, platac ima pravo, i pošto je platio, zahtievati, da mu se ustupi pravo pristojeće vjerovniku«. Ako vjerovnik neće da primi izplatu, koju mu treći nudi privolom dužnika, tad ovaj treći ima pravo, da se posluži propisima § 1425 ogz. U jestnom slučaju namiru ne prima dužnik, već ova treća osoba kao platac. Kako smo vidjeli, propis § 1358 ne konkurira s propisom § 1042 ogz, već sa propisom § 1392 ogz, koji glasi: »Kad jedna osoba prenosi na drugu kakovo iskanje i ova taj prienos prihvaća, tada biva preinaka prava s pristupom novoga vjerovnika. Ovako djeljanje zove se ustup i može se činiti za plaću ili bez plaće«.

Utjecaj bolesti na službovni odnos

Čudnovato je, koliko je još uviek među namještenicima razšireno krivo mišljenje, da se namješteniku za vrieme bolesti ne smije o d k a z a t i. Čudnovato zato, jer je Obrtni zakon već 13-tu godinu na snazi, a njegov je § 327. u tom ogledu vrlo jasan. Prvi stav tog §-a, naime, glasi: »Zbog zapreke vršenja službe iz §-a 326, koja ne prekoračuje vrieme za koje postoji pravo za dalje primanje ciele ili polovine plaće, služboprimac ne smije se o d p u s t i t i. Ako mu se o d k a ž e u vrieme zapreke, njegova prava ostaju netaknuta za vrieme određeno u §-u 326., iako se službeni odnos ranije svršio.«

Zakon, dakle, razlikuje između odpusta i odkaza. Zbog bolesti — ukoliko ona nije trajala dulje nego je navedeno u §-u 326. — ne smije se o d p u s t i t i, ali u vrieme bolesti smije se o d k a z a t i. Rekosmo »u vrieme bolesti«, a ne »zbog bolesti«, jer »zbog« označuje uzrok, a za o d k a z uzrok je pravno neodlučan. Uzrok, razlog odkaza ne mora postojati ili, točnije, službodavac ne mora odkaz obrazložiti. Odkaz — to je pravo službodavca podpuno neovisno o obrazloženju, koje ostaje njegovom nutarnjom stvarju; on ju može i saobćiti službo-primcu, ali ne mora. Glavno je da takav o razlozima ili o obrazloženju neovisni odkaz bude dan pod zakonskim uvjetima.

Dok je pravo odkazivanja neovisno o njegovim razlozima, dotle za o d p u s t mora postojati opravdan ili — kako zakon kaže — važan razlog. Ukoliko on postoji, smije se odpustiti i za vrieme bolesti (kako se to izriekom veli u drugome stavu istoga §-a 327), ali se ne može odpustiti z b o g bolesti. (Pod bolešću razumieva se u ovoj razpravici izostanak namještenika iz posla, koji izostanak on ne samo opravdava bešću, nego mu je bolest doista objektivno uzrokom, jer zbog nje nije sposoban vršiti službu). Bolest sama po sebi kao takva ne može biti razlogom odpusta, — i opet pod uvjetom ako ne potraje dulje vremena, nego je to navedeno u §-u 326. I doista, bilo bi nepravedno da se bolestnome službo primcu dozvoli činiti ono, što nije dozvoljeno zdravome i da mu zbog bolesti i u vrieme bolesti bude oprošteno ono, zbog česa zdrav službo-primac smije biti opravdano odpušten. Zbog bolesti oprašta mu se jedan jedini inače redoviti razlog odpusta, a to je nevršenje službe; dok zdrav službo-primac zbog namjernog i neopravdanog nevršenja službe može biti odpušten, dotle bolestnog službo primca ne pogađa takva posljedica nevršenja službe, jednostavno zato ne, jer je on zbog bolesti nesposoban vršiti službu. Međutim ta sama bolest mora biti neskrivljena, jer ako ju je sam službo-primac prouzrokovao namjerno ili s velikom nepažnjom, on unatoč bolesti može biti odpušten (kako to opet sliedi iz prvoga stava §-a 326).

Dok je, dakle, zakon u pogledu samog prava o d k a z a podpuno jasan, on nije jednako jasan u pogledu v r e m e n a, kroz koje bolestni namještenik ima pravo na plaću odn. kroz koje se njega zbog same bolesti ne smije o d p u s t i t i. Jasan je, kako rekosmo, njegov gore navedeni § 327, ali nije sasvim jasan § 326, na koji se on poziva, odn. njegov drugi stav, koji glasi: »Ako službo-primac u roku od šest mjeseci, pošto je ponovo stupio u službu, bude iz razloga spomenutih u stavu 1. ponovno spriečen u vršenju službe, a ukupno trajanje spriečenosti premašuje označene rokove, onda on ima pravo samo na polovinu spomenute plaće.« Na taj se pak stav poziva § 327., kad veli »zbog zaprieke vršenja službe iz §-a 326, koja ne prekoračuje **vrieme za koje postoji pravo na dalje primanje ciele ili polovine plaće**, službo primac se ne smije odpustiti.«

Kada, dakle, ima bolestni službo primac pravo na cielu plaću, a kada na polovinu?

Na cielu plaću ima pravo kroz vrieme ili rokove označene u prvome stavu §-a 326, dakle kroz 6, 8, 10 odn. 12 tjedana, već prema tome koliko ima godina neprekidne službe. Izostao on zbog bolesti kroz te rokove neprekidno ili u prekidima, svakako mu pripada kroz tih ukupnih 6, 8, 10 odn. 12 tjedana pravo na c i e l u plaću. Čim je pak bolest p r e m a š i l a te rokove, prestaje pravo na cielu plaću, a nastaje pravo na p o l o v i n u plaće. Ali nadovezuje li se na ono prvo pravo n e p o s r e d n o i pravo na p o l o v i n u plaće? Ne! Pravo na polovinu plaće nastaje samo onda, ako je službo primac, nakon što je izcrpio gore označene rokove, p o n o v n o s t u p i o u službu i onda n a n o v o zbog bolesti i z o s t a o. Mora, dakle, postojati, neki, makar najmanji, makar jednodnevni

razmak između prve bolesti, koja je dosegla gore označene maksimalne rokove, i između ponovnog oboljenja, — razmak, koji mora biti izpunjen vršenjem službe. Nema li tog razmaka pa namještenik ostane odsutan iz službe iza kako je već izcrpio gore označene rokove, prestaje ne samo njegovo pravo na cielu plaću, nego i pravo na plaću uobće, jer prestaje i pravo na službu. Službodavac može da bira: ili da namještenika odpusti ili da ga zadrži u službi, ali, u potonjem slučaju, bez dužnosti da ga dalje plaća (dobrovoljno može mu, dakako platiti), I sve dotle dok mu se namještenik ne vraća u službu, on ga može odpustiti.

Ovo tumačenje odgovara zakonu, jer se u navedenom stavu veli »pošto je p o n o v o stupio u službu« i pošto je p o n o v n o spriečen u vršenju službe. Ako, dakle, i nije ponovo stupio u službu i ako bolest nije ponovna, nego je nastavio bolovati te je bolest ista, neprekidna, produljena, — onda, nakon izteka gore označenih rokova, nema više prava, kako smo već rekli, ni na bilo kakvu plaću ni uobće na nastavak službovanja.

Ako je razmak između početka ponovnog nastupa službe (iza bolesti) i početka ponovnog oboljenja manji od šest mjeseci, onda će u vremenu, koje bude p r e m a š i l o gore označene rokove, dakle u tome vremenu ponovnog oboljenja, imati pravo na p o l o v i n u plaće, ali ako je razmak veći od šest mjeseci, onda nastaje opet pravo na cielu plaću. Sve to zato, jer zakon postavlja izriekom uvjet: »Ako službo primac u roku od šest mjeseci, . . .«. Iz toga se dade također izračunati, koliko puta na godinu namještenik u slučaju bolesti ima pravo na cielu plaću i na neodpustivost. Najviše dva puta (jer toliko dopušta ono razdoblje od šest mjeseci nakon prestanka prve bolesti ili izostanka).

Predpostavivši da je namještenik izcrpio svoje pravo na cielu plaću i da je kod ponovnog oboljenja nastalo pravo na polovinu plaće, pita se, kako dugo će trajati ovo potonje pravo? Na to nam pitanje zakon nije dao izravna odgovora. Zakon označuje samo uvjete, pod kojima nastaje pravo na polovinu plaće odn. pod kojima se pravo na cielu suzuje na pravo na polovinu, — o kojim smo uvjetima gore govorili —, ali o t r a j a n j u tog novog i manjeg prava ne spominje nam ništa. ». . . . onda on ima pravo samo na polovinu spomenute plaće« — i tu je u zakonskom slogu stavljena točka tako da nam je zakon ostao dužan odgovor o trajanju. Ne preostaje drugo, nego da si pomognemo logičkim tumačenjem.

Da pravo na polovinu plaće nastaje kao novo pravo, odjelito od prava na cielu plaću i nakon što je potonje pravo već izcrpljeno, to je jasno, jer zakon govori o trajanju ponovne spriečenosti, koje »p r e m a š u j e označene rokove«. Da to novo i posebno pravo ne može biti bezkonačno, nego da mora biti u svome trajanju ograničeno, i to je jasno. Prema tome ne možemo ga ograničiti drugčije, nego što je zakon u i s t o m e propisu ograničio vremenski i pravo na cielu plaću. Rokovi, dakle, označeni u prvome stavu §-a 326. za trajanje prava na cielu plaću, vriede također i za pravo iz drugoga stava istog §-a na polovinu plaće. Ovo izlazi teoretski, doduše, za namještenika prilično povoljnim, a za službodavca prilično tegotnim, ali u praksi biti će takvi slučajevi dosta riedki. Službodavac će si ovu tegotnost moći olakšati tako da namješteniku, kojega kao bolestnog ne može još odpustiti, jednostavno o d k a ž e. Istina, pravo namještenika na čitavu odn. na polovinu plaće ostaje i dalje bez obzira na trajanje i iztek odkaznog roka, ali je službodavac tim odkazom predusreo bar mogućnosti daljnjih opetovanja jednakih plaćanja i gubitaka.

Dosadanje razlaganje postat će jasnijim, bude li se primienilo na jednome primjeru. Uzmimo primjer namještenika sa manje od pet godina neprekidne službe, dakle sa pravom na plaću u slučaju bolesti kroz 6 tjedana. Uzmimo da je takav namještenik izostao zbog bolesti iz posla dne 2. siečnja i bio odsutan 6 tjedana, dakle do uključivo 12. veljače. On će bezuvjetno kroz čitavo to vrieme morati primiti č i t a v u plaću. Ako ni 13. veljače nije ponovno stupio u službu, gubi pravo uobće na plaću i na službu te je službodavac ovlašten, ako hoće, odpustiti ga. Ako naprotiv dne 13. veljače ponovno stupi u službu, izpunio je uvjet iz drugoga stava §-a 326. te će u slučaju p o n o v n o g o b o l j e n j a bilo kada poslije 14. veljače pa do 14. kolovoza primati p o l o v i n u plaće, ali ako bi to ponovno oboljenje (neprekidno ili u prekidima) kroz rečeno razdoblje trajalo dulje od šest tjedana, prestalo bi i to pravo na polovinu plaće, te bi ga službodavac imao pravo odpustiti. Ako

pak u spomenutome razdoblju od 14. veljače pa do 14 kolovoza nebi uobćeo zbog bolesti izostao, nego bi njegov naredni izostanak sliedio tek iza 14. kolovoza, tada bi ponovno oživjelo njegovo pravo na cielu plaću.

Svakako, vrieme, kroz koje ima bolestni namještenik pravo na cielu ili na polovinu plaće, jest isto ono vrieme, kroz koje namještenik zbog bolesti ne može biti odpušten. Zato prestankom namještenikova prava na plaću, nastaje pravo službodavca na odpust zbog bolesti (jer mu je pravo na odpust zbog drugih važnih zakonskih razloga ostalo i onako netaknuto).

Sve do novele od 28. travnja 1942. Zakonu o osiguranju radnika imao je namještenik osim prava prema službodavcu još i sva prava prema ustanovama družtvovnog osiguranja (Soru odn. Poru i Merkuru), ali sa rečenom novelom izgubio je pravo na hranarinu. Time je prištedjela ustanova družtvovnog osiguranja, ali time nije pomoženo ni službodavcu ni namješteniku; položaj potonjega postao je dapače nepovoljniji. Novelirani, naime, § 45. Zor. g u drugome stavu glasi: »Nitko nema pravo na hranarinu za ono vrieme, za koje mu prema postojećim zakonskim propisima u slučaju bolesti pripada pravo na plaću ili nadnicu od poslodavca, dok se je dužan liečiti po uputama u mjestu svog redovitog boravka (zaposlenja)«.

Ova razpravica ograničila se na služboprimce iz §-a 324 Obrt. zakona (na namještenike, činovnike ili — kako ih zakon zove — »trgovačko i ostalo više pomoćno osoblje«), a nije obuhvatila i služboprimce iz §-a 206. istoga zakona (radnike ili niže pomoćno osoblje). Za ove je, naime, stvar jednostavnija i ujedno manje povoljna. Po §-u 219. obrt. zak. takav bolestni služboprimac pridržava pravo na plaću samo za vrieme od najviše tjedan dana, ali neposredno poslije izteka tog roka, ne može ga se ipak odpustiti, makar se ne vratio u posao. Tek onda, ako bi se njegov izostanak zbog bolesti produljio za daljnja tri tjedna, dakle kad bi izostao neprekidno ukupno četiri tjedna — tek onda mogao bi s razlogom biti odpušten. To pravo na odpust daje službodavcu točka 9. §-a 239. Obrt. zak. (»ako bolešću ili nesretnim slučajem bude spriečen vršiti svoju službu duže od četiri nedjelje«).

Ocjene i prikazi

DR. ZLATKO MAJTIN: NAČELO UPISA U HRVATSKOM TABULARNOM PRAVU

Prikazao dr. Miroslav Muha, viećnik Stola sedmorice u m.

Ova je knjiga, jedina u svojoj vrsti kod nas, izašla kao plod značajnih napora iz pera mladog profesora hrvatskog sveučilišta dra. Zlatka Majtina. Nije to prikaz rezultata dosadašnje znanosti i prakse, kako to često nalazimo u našoj pravnoj književnosti, osobito u najnovijoj, nego strogo naučna kritična ocjena raznih mišljenja uz iznošenje samostalnog gledanja na isto tako teoretski zanimljivo i praktički važno pitanje značenja i primjene načela upisa Fragmentarno mnogo je o tome napisano, s toliko različitih tumačenja i tolikih teorija, dielom zbog nejasnoće pojmova no u glavnome, kako se to neriedko susreće u pravnoj književnosti, zbog težnje, da se zakonski propisi prilagode abstraktnim načelima, koja si pojedini teoretičar izgrađuje prema subjektivnom shvaćanju o tome, kako bi zakon trebao da bude bez obzira na njegove pozitivne odredbe.

Pisac je imao prilike, da u svom temeljitom djelu pokaže, kako teoretičare, koji idu označenim putem, ne smeta ni okolnost, što sa svojim tumačenjima stvaraju očitu nesuglasnost sa zakonom, ni okolnost, što iznose mišljenja, koja si štoviše i međusobno protive.

Pisac je uložio mnogo truda, da pruži što podpuniju sliku čitavog dosadašnjeg razvoja obrađenog pitanja, ali je prednost njegova djela u tome, što je sa mnogo znanja, naučnom metodom i velikom jasnoćom dikcije stvorio sustavno i cjelovito djelo o svim pitanjima, koja su se pojavila u savezu s načelom upisa, unoseći svietla u jedan težak i zamršen problem. On može pouzdano očekivati, da će mu njegovo djelo pribaviti zasluženo priznanje svih onih pravnika, koji ciene samostalnost pravog znanstvenog rada.

Zemljišne knjige mogu postizavati, in teoria, svoju svrhu osiguranja prometa s nekretninama, navlastito osiguranja hipotekarne navjere, na razne načine; sustavom materialne (strane načela) javnosti, po komu upis nema konstitutivnog značaja, ali neuknjižena stvarna prava na nekretninama djeluju nasuprot trećim osobama, koje izhode izvjestnu uknjižbu, samo onda, ako su one za njih znale ili bar morale znati. Ili takvim sustavom, po kome upis također nema konstitutivnog značaja, ali stvarnopravni učinci (sticanje, gubitak, prienos i t. d.) zadobivaju djelovanje prema trećim osobama, tek pošto budu provedeni u zemljištnim knjigama. I konačno načelom, po kome upis ima konstitutivan značaj, t. j. po kome je on predpostavka za ostvarenje stvarnopravnih učinaka.

No sam upis. t. j. upis bez materialno-pravnih predpostavka, izlaže dalje pisac, ne može proizvesti stvarnopravnih učinaka, kao što ni materijalno-pravne predpostavke ne mogu to postići bez upisa, koji je stoga sa svoje strane predpostavka za ostvarivanje stvarnopravnih učinaka na nekretninama.

Tu pisac ističe subtilnu ali bitnu razliku između načela upisa i njemu vrlo slične negativne strane načela javnosti. To drugo načelo naime samo izriče, da ono pravo, koje nije upisano, ne djeluje nasuprot onome, koji izhodi kakav upis ne znajući za njega, što znači, da okolnost, je li neko pravo upisano ili nije, nije uobće odlučna za pitanje njegove obstojnosti, nego samo za njegovo održanje u odnosu prema trećim osobama, dok, ukoliko važi načelo upisa, izvjestno pravo ne može ni postati bez upisa. Odnos tih dvaju načela je takav, da kod dosljedno provedenog načela upisa to bi načelo izključivalo drugo. Međutim se ta dva načela mogu dopunjavati u onom sustavu, gdje postoje izuzetci od načela upisa u pogledu tih izuzetaka na pr. u pogledu dosjelosti (§ 1500 Ogz).

Pisac, pošto je prikazao odnos načela upisa i prema onim propisima, koji predviđaju mogućnost upisa u pogledu nekih obveznih prava s učinkom i nasuprot trećim osobama (§§ 1070, 1073 i 1095 Ogz i 9. Zzk.), nalazi, da je načelo upisa u tome, što je za **ostvarenje stvarno-pravnih učinaka** na nekretninama, upisanim u zemljištne knjige, potreban upis u te knjige.

Pošto je tako u uvodnom I dielu utvrđen pojam načela upisa, pisac u II dielu prelazi na rješavanje pitanja, da li je načelo upisa usvojeno u našem pozitivnom pravu, a ukoliko jeste, u kom obsegu te koji su slučajevi sticanja, gubitka i promjena stvarnih prava na nekretninama, koji nisu obuhvaćeni tim načelom.

Za određivanje obćih granica obsega načela upisa mjerodavni su izključivo, izvodi pisac, propisi građanskog zakonika, i to u prvom redu §§ 431, 436, 437 i 444. Predhodno je trebalo riešiti pojam prienosa iz § 431

Ogz-a, koji je riešen tako, da on obuhvaća samo ugovorni prienos. Prema tome načelo upisa po § 431, 436 i 437 važi samo za slučajeve izvedenog sticanja. Što je u §§ 431, 436 i 437 određeno za sticanje, vriedi po § 444, i za gubitak vlastničtva, a po § 445 propisi o sticanju i gubitku tog prava dobivaju obćenito značenje za sva ostala stvarna prava na nekretninama.

Tu pisc uvjerljivo pobija mišljenje nekih teoretičara, koji pozivom na §§ 468. i 527. Ogz-a zagovaraju stanovište, da za gubitak stvarnih prava ne bi uobće važilo načelo upisa, nego samo načelo zaštite pouzdanja u zemljištne knjige. No od tog pravila ima izuzetaka kako u slučajevima sticanja tako i gubitka stvarnih prava.

Zauzimajući stav prema propisima §§ 321, 322, 350 i 441 Ogz pisac izlaže, da ti propisi nemaju nikakvog značenja za određivanje granica načela upisa u obćem građanskom zakonu. I za § 4 Zzk. tvrdi pisac, da nema nikakvog materijalno-pravnog značenja, t. j. on ne određuje, dokle načelo upisa seže, već je on samo odraz onih propisa građanskog zakona, koji zahtievaju upis za ostvarenje izvjestnih pravnih učinaka. A to autor zaključuje uglavnome iz uvažavanja, što § 4 Zzk nije odlučan za pitanje, može li se pravo prekupa ili porabe steći, prenieti i t. d. bez upisa, nego samo propisi građanskog zakonika, a kad on to nije, da onda ne može biti odlučan ni za pitanje, može li se vlastničtvo ili koje drugo stvarno pravo steći bez upisa, jer §-om 9 Zzk. upravo su tako obuhvaćena prava porabe i prekupa kao i vlastničtvo ili koje drugo stvarno pravo.

Razporedajući o odnosu § 22 Zzk prema načelu upisa, logično je izveden zaključak, da se tu može raditi tek o izuzetku od §-a 432 Ogz a ne od načela upisa (§ 431), ali i tada treba imati na umu, da je §-u 22 Zzk jedina svrha pojednostaviti zemljištno-knjižnu očevidnost, te stoga zbilja nema nikakvog materijalno-pravnog značenja spram načela upisa. Slična je stvar i s §-om 88 Zzk.

Zatim dr. Majtin pobija stanovište nekih pisaca, prema kojemu bi i u pogledu slučajeva izvornog sticanja, t. j. dosjelošću (§ 1498), građenjem po § 418 i avulsumom po § 412 Ogz vriedilo načelo upisa.

Vrćajući se na slučajeve izvedenog sticanja, dr. Majtin nalazi, da načelo upisa ne važi za sticanje putem nasljedstva, jer bi u tom slučaju propis § 436 dolazio u očiti sukob s pravnom naravi univerzalne sukcesije, koje je bitnost u prielazu svih prava i obveza, a to je u skladu s §§ 550 i 797 Ogz, po kojima uručba ima značaj predaje. Ima ih, koji protiv tog piščevog stanovišta iznose jake razloge kao i protiv daljnjeg njegovog mišljenja, da se kod ovršne dražbe nekretnina vlastničtvo stiče već dosudom, a ne istom upisom u zemljištne knjige.

Obširno, uz osvrt na zamašnu književnost, koja postoji u tom pogledu, i uz iznošenje argumenata poduprtih bezprikornom logikom, kojima uvjerljivo podkrepljuje svoje gledanje na problem i uspješno suzbija suprotna mišljenja, podrobno je razpredano protuslovno rješavano pitanje, što je pravo u onom slučaju, ako je singularni knjižni stečnik znao ili morao znati, da je njegov suugovarač istu nekretninu već jednom prodao i predao u fizički posjed?

Čvrsto držeći se stanovišta važenja načela upisa kod ugovornog prienosa nekretnina, pisac dosljedno izvodi jedino mogući zaključak, da tu

ne može doći do primjene načelo zaštite pouzdanja, zbog čega knjižni sticatelj zadobiva nepobitno vlastničtvo bez obzira na njegovo znanje, da je vlastnik istu nekretninu već prodao i predao drugome. Tu treba naročito iztaći sugestivno djelujuće izvode autora o značenju načela zaštite pouzdanja i dobre vjere kao podloge tog načela. Naše pravo pozna dobro vjeru kao pravo stvarajuću činjenicu, t. j. ona naknadjuje nedostatak u materijalno-pravnim predpostavkama stečenja ili održanja prava, dok bi mala fides, ukoliko bi se u gornjem slučaju uzelo, da. kupac knjižnim prienosom ne stiče vlastničtvo, imala značaj pravo spriečavajuće činjenice, jer ne bi bio stekao vlastničtvo, premda su se stekle sve materijalno-pravne predpostavke za prienos vlastničtva. Izvrstan je također i odgovor na primjetbu, da § 440 Ogz, koji je očigledno logična posljedica načela upisa izraženog u § 431, ne bi uobće rješavao pitanje odnosa vanknjižnog i knjižnog stečnika, nego samo sukob između dva knjižna stečnika, odn. onih, koji su podnieli molbu na upis. Od toga odgovora vriedno je iztaći ovo mjesto; ako su B i C obojica proveli uknjižbu, C će steći vlastničtvo i onda, ako je B-u nekretnina već prije i predana, ukoliko je samo C prvi zamolio uknjižbu, Ako to vriedi u slučaju, kad je B već također izhodio uknjižbu, onda **to mora još prije važiti tada, ako B uobće još nije upis ni zatražio.**

Drugo je pitanje, koje nema veze s načelom upisa, to što se pisac priklanja mišljenju nekolicine pravnih književnika, mišljenju naime, da će vankjižni stečnik, ako i na njegovoj strani predleži krivnja kao podloga odštetne odgovornosti, temeljem § 1323 Ogz moći tražiti uzpostavu prijašnjeg stanja, dakle brisanje C-ovo i na taj način postići dovoljnu zaštitu svoga pravnog položaja. Samo u slučaju krivnje Cove »moglo bi se govoriti o povredi osjećaja pravednosti, ako se B-u ne prizna zaštita nasuprot C-u«. Ipak se pisac ograđuje od prigovora, da »je to rješenje izazvano izključivo tim osjećajem i utemeljeno samo na njemu«.

U pogledu sticanja zemljištnih služnosti pisac iz §§ 481 i 445 u savezu s §§ 431-444 Ogz izvodi zaključak, da načelo upisa važi samo za izvedene načine sticanja, ali i glede ovih pravi izuzetak od njegove primjene za t. zv. očevidne služnosti unatoč decidiranom slovu §-a 481 Ogz, koji ne pravi razlike, jer bi to načelo u pgledu tih služnosti »dolazilo u sukob s potrebama svakidašnjeg života i osjećajem pravednosti, a u samom zakonu nema nekog propisa, na temelju kojeg bi se mogla ublažiti oštrina ovog obćeg propisa § 481.«

Uzimajući u razmatranje neke naročite slučajeve gubitka stvarnih prava na nekretninama, M. dosljedno, kao za dosjelost, izvodi i za **zastaru,** da ne važi načelo upisa već načelo zaštite pouzdanja (§§ 1498, 1499, 1500 Ogz i §§ 55, 57 i 76 Zzk.).

Samim s j e d i n j e n j e m, i bez brisanja, utrnjuju već zbog svoje pravne naravi osobne služnosti, dok zemljištne služnosti samim sjedinjenjem materijalno ne utrnjuju, što znači, da za njihov prestanak važi načelo upisa (§§ 526 i 1446). I u pogledu hipoteke javlja se pitanje, da li sjedinjenjem prestaje pravo samo po sebi u onom slučaju, kad nastalo sjedinjenje ne dira u obvezni odnos nego samo u založni.

M. jasnim i uvjerljivim razlozima na to pitanje odgovara tako, da sjedinjenje samo po sebi ne proizvodi utrnuće hipoteke, već da je za to utrnuće potrebno i brisanje (§ 1446).

Što se tiče sudbine hipoteke za slučaj podmirenja duga (§ 469 Ogz), dr. M. dokazuje, da hipoteka za taj slučaj materijalno utrnjuje, jer bi se njezina daljnja obstojnost protivila pravnoj naravi (akcesornosti) založnog prava, zbog čega je u § 469 izraženo načelo zaštite pouzdanja u zemljišne knjige, a ne načelo upisa, a i praktične posljedice odgovaraju životnim potrebama i osjećaju pravičnosti.

S derelikcijom zemljišta, za koju dr. M. izvodi, da važi načelo upisa, završeno je razpravljanje o načelu upisa po građanskom pravu. Sliedi prikazivanje pogleda o istom načelu po rudarskom pravu, gdje postoje propisi, koji na nedvojben način upućuju na to, da načelo upisa ne nalazi svoje područje primjene samo u građanskom, nego i u rudarskom pravu. Tu se zbog nestašice prostora ne možemo upuštati u detaljno prikazivanje raznih pitanja.

Vrlo je zanimljivo i umjestno razpravljanje o odnosu t. zv. knjižnog i vanknjižnog vlastničtva, gdje dr. M. poslije oštrounih razlaganja izpravno izvodi, da o nekom duplicitetu vlastničtva ne može biti govora, nego istom o jezičnoj pokrati.

Djelo se završava razmatranjem načela upisa s pravno-političkog gledišta, pa je tu dr. Majtin imao prilike, da zauzme stav prema paroli o »narodnom pravnom shvaćanju«, jer se pojavio i prigovor, da načelo upisa ne odgovara tom shvaćanju. Pisac pravilno objašnjava, da je pogrješno narodno pravno shvaćanje gledati izključivo u mišljenju laika, kome su ciljevi nekih pravnih ustanova, nuždno, prilično daleki i nedokučivi; stoga za oblik i način izgradnje takove ustanove, kao što su zemljišne knjige, može biti odlučno samo mišljenje stručnjaka. Majtin zagovara načelo upisa i de lege ferenda, ali u pravilu samo za ostvarivanje stvarnopravnih učinika, koji se temelje na pravnom poslu.

Ovo je samo letimičan pregled tog veoma zanimljivog i solidnog djela prof. Majtina, s kojim djelom bi trebalo da se temeljito pozabave i teoretičari i praktičari, jer doprinosi jasnom ocrtavanju pojmova u težkoj i zamršenoj pravnoj oblasti.

Knjiga, koja znači vanredan dobitak za našu pravnu književnost, predstavlja najtemeljitiji i najpodpuniji prikaz obrađenog predmeta.

DR. ADOLF SCHÖNKE: ZIVILPROZESSRECHT.

Eine systematische Darstellung. 2. durchgearbeitete und ergänzte Auflage. 1943. R. v. Decker's Verlag. G. Schenck, Berlin. Str. 424.

Prikazao dr. Stojan B r a j š a, viećnik Sudb. stola u Zagrebu.

To je drugo izdanje nešto obširnijeg prikaza njemačkog civilnog procesa, koji je napisao Dr. Adolf Schönke, profesor na sveučilištu u Freiburgu. Namienjeno je u prvom redu đacima, no dobro će doći i praktičarima, jer u obilnoj mjeri uzima u obzir i judikaturu. Kod pojedinih partija navedena je obilna književnost. A kod nekih važnijih pitanja osvrnuo se

pisac i na nastojanja oko reforme. Ograničio se na civilni postupak u užem smislu, ne obrađuje, dakle, ovrhu. U tom drugom izdanju osvrće se i na novi talijanski građ. postupnik.

Načelno, izgrađivanje grpp. ovisno je, veli S., o tome, kako promatramo odnošaj između zajednice i pojedinca (O. c. str. 3.). Na to izlaže dva shvaćanja o biti grpp. Ta su shvaćanja posljedica dvaju različitih svjetovnih nazora. Prvo je shvaćanje Wachovo, a drugo je izgradio naročito Franjo Klein. Na Kleinovom shvaćanju počiva austrijski grpp. od 1895., o kojem veli S., da je imao u novije vrieme najdalekosežniji upliv. Prvo shvaćanje došlo je najpregnantnije do izražaja u nauci o zahtjevu za zaštitu prava (Rechtsschutzanspruch). Prema tom shvaćanju svaka tužba ostvaruje zahtjev jedne stranke prema državi, i to zahtjev, da sud izda toj stranci povoljnu osudu, koja će odgovarati njezinom pravnom položaju. To shvaćanje odgovara temeljnim načelima liberalne države. Sudac će po takvom grpp. biti što više pasivan. Grpp. je po tom shvaćanju slobodna igra sila. U igri je »ein dem Staate fremdes, individuelles Interesse« (Wach). Prema drugom shvaćanju grpp. je uredba, koja promiče dobrobit (eine Wohlfahrtseinrichtung), po Kleinu »upravna uredba za zaštitu društvenih interesa i individualnih pravnih dobara« (Verwaltungsmassregel zum Schutze gesellschaftlicher Interessen und individueller Rechtsgüter). Parnica je socijalno zlo, koje škodi ne samo pojedincu, već i općenitosti. Zato mora što prije svršiti, i to sa što manje troška i boli. Stoga mora država imati primjereni upliv na tok postupka. Kleinovo shvaćanje, naglasuje S., odgovara današnjem shvaćanju države i prava. Svaka parnica tiče se i zajednice. Zato mora zajednica putem sudca imati primjereni upliv na tok postupka. Cilj je parnici mir među strankama, a time i mir narodne zajednice.

Time, što se danas jače ističe javnopravni značaj grpp., približava se isti sve to više kaznenom postupku. Neki kažu: grpp. se kriminalizira, no S. veli, da je možda bolje reći, da se u grpp. jače ističu probitci zajednice. Novi talijanski grpp. imade pretežno javno-pravni značaj.

Polazeći s tog stanovišta njemački je zakonodavac u uzrečici k noveli grpp. od 27. 10. 1933. naglasio, da su stranke dužne »poštenim i brižljivim vođejem procesa olakšati sudcu pronalazak prava.« Nadalje je strankama sada u § 138. I. nj. grpp. izričito naložena dužnost istine (Wahrheitspflicht). Općenito govoreći: načelo »Treu und Glauben« ima biti u toku postupka strankama uviek pred očima.

Propisi grpp., naglasuje S. (O. c. str. 9.), imadu se tumačiti u duhu nac. socijalističkog svjetovnog nazora, što vriedi i za sve druge zakone. A glavna su načela grpp. navedena u uzrečicama (Vorspruch) k noveli grpp. od 27. 10. 1933.

Njem. grpp. od 30. 1. 1877. stupio je na snagu 1. listopada 1879. Noveliran je novelom od 1. 6. 1909., pa novelom od 13. 2. 1924., koja je prvi veliki korak k socialnom grpp. (Pojačala je upliv sudca na tok postupka i pružila sredstva proti odugovlačenju postupka), te napokon novelom o promjeni postupka u građ. prav. sporovima od 27. 10. 1933. Bitne promjene, koje je uvela posljednja novela, jesu po S-u (O. c. str. 12): dužnost isti-

ne (Wahrheitspflicht), daljnja koncentracija postupka, osiguranje neposrednosti postupka, preslušanje stranaka mjesto stranačke prisege, propisi proti ugovorima, kojima se zlorabe obranički sudovi i uvedenje prisilne forme za obraničke ugovore.

No u Njemačkoj su došli do uvjerenja, da valja reformirati cieli grpp. G. 1931. izdao je ministar pravde nacrt novog grpp. Zgodan temelj za reformu, veli S. (O. c. str. 13.), pruža aus. grpp. Predloženo je, da se grpp. u stanovitom obsegu izjednači sa vanp. postupkom. Oko reforme grpp. radi i akademija za njem. pravo u zajednici sa ministarstvom pravde.

Kao uzor služio je za dosadašnju djelomičnu reformu njem. grpp., a služi i za nastojanja oko reforme cjelokupnog grpp. aus. grpp. Uspjeh toga postupka dokazao je, ističe S. (O. c. str. 13 i sl.), da je taj postupak brz i narodu pristupačan. Neposrednost, brzina i koncentracija procesnog materijala — to su glavne značajke aus. grpp. »Sie (aus. procedura) ist die einflussreichste moderne Zivilprozesskodifikation überhaupt«, veli S. (O.c. str. 14.). Služila je kao uzor skandinavskim zemljama. Poljski grpp. od 1930. oslanja se na nju. Uplivala je i na novi talij. grpp. kao i na radnje oko novog brazilskog grpp. Sadanji Hrvatski grpp. iz g. 1929. u bitnosti je austr. grpp.

Među literaturom o grpp. u nekim inozemnim državama navađa S. pod »Serbien« i literaturu o našem grpp. (O. c. str. 19.). Spominje njemački prievod grpp. od Lachnera, pa Aranđelovića, Werka, Zugliu (Građ. proces. pravo bivše kraljevine Jugoslavije). Gregorića, Sajovica (kratki komentar), Uroševića, Goršića, Pajnića (Novi građ. parnički postupak u praksi sa primjerima 1935.), zatim na njemač. jeziku: Eisner. Das neue Zivilprozessrecht, u »Die Rechtsverfolgung im internationalen Verkehr«, te Sperlovu razpravu: »Das jugoslawische Zivilprozess- und Exekutionsrecht« u »Spomenici Dolencu« i t. d. Prva knjiga. Ljubljana, 1937. str. 443. i sl.

Žao mi je, da se radi prostora ne mogu potanje osvrnuti na značajne crte njem. grpp. Ograničit ću se zato samo na nekoliko primjetbi!

Njemački su sudovi: Amstgericht (kot. sud), Landgericht (sudb. stol), Oberlandesgericht (banski stol), te Reichtsgericht (vrhovni sud) u Leipzigu.

Odvjetničtvo »ist kein Gewerbe, sondern Dienst am Recht«, kako veli »Reichs-Rechtsanwaltsordnung od 21. 2. 1936. O priedlogu za pripuštanje odvjetničtvu odlučuje ministar pravde. Odvjetnik biva pripušten samo kod stanovitog suda (lokalizacija odvjetničtva). A kod stanovitog suda ne može biti pripušteno više odvjetnika, nego što je potrebno. Sud vodi popis odvjetnika, koji su pripušteni kod tog suda. Odvjetnici, koji su pripušteni kod vrhovnog suda, ne mogu nastupati kod drugih sudova.

Nema prvog ročišta. Nakon dostave tužbe odmah sliedi razprava. Tuženik može odgovoriti na tužbu pripremninu podneskom. Zakonom od 7. 3. 1935. ukinute su sudske ferije. Glede više sile kod povraćaja u prijašnje stanje kod promašenja rokova praksa stoji na stanovištu subjektivne teorije.

Ako neka novčana činitba ima uslijediti na stanoviti kalendarski utvrđeni dan, a ta činitba nije ovisna o kakvoj protučinitbi, može se podići tužba za budući platež (Klage auf kalendermässige küntfige Leistung § 257). To je iznimka od pravila da tražbina mora biti dospjela barem u vrieme zadnje razprave prije donošenja osude. Ako tuženik hoće da izbjegne trošku, mora odmah priznati tužbeni zahtjev. Osim toga može se tužiti radi buduće činitbe, ako je prema okolnostima opravdana bojazan, da dužnik ne će pravodobno izpuniti činitbu (Klage auf künftige Leistung wegen Besorgnis der Nichterfüllung § 259).

Vladajuće je mišljenje, da kod tužbe za utvrđenje mora pravni interes postojati bar u vrieme zadnje razprave prije donošenja osude.

Radi koncentracionog principa uvela je novela od 1924. kod zemaljskog suda (Landgericht) institut sudca pojedinca. Kod zem. suda svaka stvar dolazi u pravilu u svrhu pripreme najprije pred sudca pojedinca. Sudac pojedinac jest ili predsjednik senata ili član senata, kojega predsjednik odredi. Ako ta priprema prema okolnostima nije potrebna, može predsjednik odlučiti, da se odustane od tog postupka. Sudac pojedinac nema značaj određenog sudca, već je i on sud. Može provesti i pojedine dokaze, no mora nastojati, da se što više čuva načelo neposrednosti. Ne smije suditi o samoj stvari. Ako su stranke sporazumne, može izreći i osudu, ali samo u imovinsko-pravnim sporovima (dakle ne n. pr. u ženitbenim stvarima).

Imademo i inače u novijim postupcima primjera o diobi rada između sudca pojedinca i kolegija. Amo spada juge chargé de suivre la procédure, koji je uveden u Francuzkoj reformom od 30. 10. 1935., master englezkog i amerikanskog postupnika, pa »giudice istruttore« talijanskog postupnika (V. o. tome Grandievo izvješće od 28. 10. 1940. glede novog talij. grpp.).

Po noveli od 1924. može svjedok biti preslušan i pismeno. Ako će naime svjedok o predmetu preslušanja moći izkazati, kao što se predviđa, na osnovu svojih knjiga ili drugih zapisaka, onda može sud odrediti, da svjedok ne treba doći na razpravu, ako prije razprave pismeno odgovori na stavljena mu pitanja, te osiguranjem mjesto prisege potvrdi izpravnost svog odgovora (§ 377-III). To može sud odrediti i inače, ako smatra, da je pismena izjava svjedoka, naročito obzirom na predmet izkaza, dovoljna, te ako su s time i stranke sporazumne (§ 377.IV). To su dva slučaja, kada svjedok može biti pismeno preslušan. No to je pismeno preslušanje izključeno u stvarima, o kojima se razpravlja po iztražnom načelu, kao n. pr. kod nekih ženitbenih stvari. Pismeno preslušanje u drugom slučaju (§ 377/IV) može se primieniti samo iznimice, jer često puta može ugroziti pronalaženje istine.

Preslušanje stranaka kao dokazno sredstvo uvela je novela od 27. 10. 1933. Prije toga bio je u krieposti sustav stranačke prisege (Parteieid). Po tom sustavu mogla je stranka, koja je htjela upotriebiti to dokazno sredstvo, navratiti protivniku prisegu o određeno formuliranoj dokaznoj stavci. Ako je protivnik položio prisegu, doprinio je podpuni dokaz. Prisega vezala je i sud.Novi talijanski grpp. zadržao je tu prisegu (giuramento decisorio) u čl. 233. i sl. No ta se prisega neda dovesti u sklad sa slobodnom ocjenom dokaza. Zato je umjesto nje uveden dokaz preslušanjem stranaka. To dokazno sredstvo potječe iz englezkog prava. S. veli, (O. c. str. 231), da je došlo do najdjelotvornijeg izražaja u aus. grpp. Prema uzoru

aus. grpp. uvedeno je i u njem. grpp. Samo, što se njem. grpp. razlikuje od aus. u tome, što se načelno ne moraju preslušati obje stranke.

Osuda se izriče »Im Namen des Deutschen Volkes« (zak. od 16. 2. 1934.). Ima se proglasiti na ročištu, na kojemu je ustmena razprava zaključena ili na ročištu, koje se ima odmah odrediti, ali ne kasnije od osam dana nakon zaključenja ustmene razprave (§ 310). Proglasuje se tako, da se pročita dispozitiv osude. Ovisi o uviđavnosti predsjednika, hoće li se proglasiti i razlozi osude. Kod proglašenja ne moraju stranke biti prisutne. Unutar roka od osam dana nakon proglašenja ima se pismena osuda predati pisarni. No da osuda bude ovršiva, treba da je dostavljena.

Posebno pravno sredstvo, da se odstrane posljedice propuštanja ročišta, jest prigovor (Einspruch). Za prigovor dostaje izjava, da se ulaže prigovor, bez obrazloženja. Rok za prigovor jesu dva tjedna od dostave oglušne osude. Taj postupak, veli S. (O. c. str. 276.) može lako dovesti do odugovlačenja postupka. Zato može stranka, koja je došla na ročište, predložiti, da se mjesto oglušne osude izreče odluka po stanju spisa. Ta se odluka može pobijati samo redovitim pravnim liekovima, a ne prigovorom. S., iztičući, da aus. grpp. ne poznaje prigovora, već samo povraćaj u predašnje stanje, naglasuje, da aus. grpp. izbjegava time pogibli, koju donaša sa sobom obćenita dopustivost prigovora. Veli, da bi trebalo njem. grpp. i zato izmieniti, što ne razlikuje propuštanje prvog ročišta i kasnijih ročišta. Uzorom prigovoru bez obrazloženja bila je »opposition« francuzkog grpp. I madžarski kao i njem. grpp. poznaje osim prigovora i povraćaj u predašnje stanje (V. A. Gottl. Ungarische Zivilprozessordnung, Wien 1911. Manz. str. 332 i sl.).

Pravni liekovi su priziv, revizija i žalba (Beschwerde). Pravni liek može podnieti samo odvjetnik, koji je pripušten kod višega suda. Rok za priziv i reviziju je mjesec dana od dana dostave pobijane osude. Priziv ili revizija može se obrazložiti u samom prizivu ili reviziji u roku od mjesec dana, nakon što je pravni liek uložen. U prizivu dopuštene su nove činjenice i novi dokazi (beneficium novorum). Zato je prizivni postupak »novum iudicium«. Na ako se iznašanjem novih činjenica i dokaza postupak odugovlači, smije sud pripustiti novi procesni materijal samo, ako se uvjeri, da se taj novi materijal ne iznaša radi odugovlačenja niti uslied grube nemarnosti.

Kod revizije moram iztaknuti tako zvanu »Sprungrevision«, koju je uvela novela od 1924. Stranka naime može proti osudi zemaljskog suda uz pismenu privolu protivnika, preskočivši prizivni sud t. j. viši zemaljski sud odmah uložiti reviziju (§ 566a). Ta revizija ne smije se oslanjati na mane postupka. Činjenično stanje mora biti utvrđeno, a radi se samo o pravnom pitanju. Uzima se u obzir, da bi i onako stvar radi pravnog pitanja došla do treće molbe. Time se dakle strankama omogućuje, da se odmah obrate na revizijski sud, kad se radi samo o pravnom pitanju. Ako revizijski sud vrati stvar nižemu sudu u svrhu ponovnog razpravljanja i odlučivanja, može ju uputiti po svojoj uviđavnosti i višem zemaljskom sudu, koji bi bio inače nadležan kao prizivni sud. Reviziju per saltum poznaje i novi talij. grpp. (čl. 360 st. 2.). I u žalbi su po njem. grpp. dopuštene novote.

Schönkeov sustav preporučujemo svakome, koji želi upoznati u glavnim crtama njem. grpp. Znatno kraći, no ipak jasni pregled u znanstvenoj formi pružit će mu i knjiga »Rechtsstreit und Vollstreckung« od Dr. Hansa Walsmanna prof. na sveuč. u Rostocku, izašla 1936. (Verlag von Quelle & Meyer in Leipzig), a izdana u zbirci »Hochschulwissen in Einzeldarstellungen«. Pripominjem, da ta knjiga, na 204 str. prikazuje ne samo grpp., već i ovršni i stečajni postupak. Od komentara veoma je priručan kratki komentar Dr. A. Baumbacha. Zivilprozessordnung, uvršten u »Beck'sche Kurz-Kommentare«.

Pravosuđe

a) Građansko

Sud je vezan na svoju osudu čim je proglašena ili u pismenom sastavku predana pisarnici, da je odpravi (§ 512 grpp), te se makar strankama i ne bila dostavljena ne može više ni ukinuti ni preinačiti, osim u slučaju pravnoga lieka. Donošenjem nove osude počinjena je ništetnost iz §-a 571 br. 6 grpp.

Zaključak Stola sedmorice od 31. 4. 1944 broj Prev. 161-1-1944. (Ukinuće osude Sudbenoga stola u Osieku od 1. 10. 1943. br. Po 219/42/16 i osude Banskoga stola u Zagrebu od 1. 12. 1943. br. Pl 793/43/1).

Na temelju pogrješne bilježke pisarne donesao je prvomolbeni sud proti prvotuženoj osudu iz ogluhe, koja je predana pisarni na odpravak, ali koja nije prvotuženoj nikada dostavljena. Pošto je određeno prvo ročište, upustila se je i prvotužena u parnicu i podnesla odgovor na tužbu, a da ni u odgovoru ni tokom razprave nijedna stranka nije spomenula osudu iz ogluhe. Novom osudom prvomolbenoga suda odbijena je tužiteljica s njezinom tužbom, te je proti toj novoj osudi uložila priziv također iz razloga ništetnosti po §-u 571 br. 6 grpp, jer da se obzirom na osudu iz ogluhe nije smjela izdati nova, pobijana, osuda.

Prizivni sud nije uvažio ni taj prizivni razlog iz ovih razloga:

Oglešna osuda od 24. 9. 1942. br. Po 219/42/2 je ništetna, jer je donesena na temelju pogrješne bilježke pisarne prvoga suda, da se može izdati, jer da predleži dostavnica u spisu, prije nego je prvotuženoj dne 7. 10. 1942. dostavljena tužba s pozivom na prvo ročište određeno za dan 4. 9. 1942. Osim toga ta je osuda glede prvotužene pravno neobstojna, jer joj nikada nije dostavljena. Tužiteljici je sve to moralo biti poznato, jer se je nakon donošenja oglušne osude upustila u parnicu s prvotuženom, te se nikada i nigdje nije u dalnjem tečaju parnice pozivala na tu osudu, a nije nikada ni predložila, da se ta osuda dostavi prvotuženoj, iz čega se mora zaključiti da je odustala od svoga priedloga za izdanje oglušne osude proti prvotuženoj. S tih razloga nema u prizivu iztaknute ništetnosti pobijane osude (§ 571 br. 6 grpp).

Stol sedmorice je svojim zaključkom uvažio tužiteljičim previd u pogledu prvotužene, te obje nižemolbene osude kao i postupak, koji im je prethodio sve do oglušne osude od 24. 9. 1942. broj Po 219/42/2, kao ništetne ukinuo i stvar vratio prvomolbenom sudu, da oglušnu osudu strankama dostavi i dalje po zakonu postupa, a to s ovih razloga:

»Opravdan je previdni razlog iz broja 1. §. 597 grpp., u koliko se odnosi na prvotuženu.

Prema propisu §. 512 grpp. vezan je sud na svoju osudu čim je ona proglašena odn. čim je ona u pismenom sastavku predana pisarnici, da ju odpravi.

U nazočnom slučaju donio je prvomolbeni sud protiv prvotužene na prieđlog tužiteljice, a u pogrješnoj predpostavci, da je na ročište bila pozvana uredno, osudu iz ogluhe na osnovu §-a 492 grpp. u savezu s §. 498 broj 1. grpp., s kojom se tužbenom zahtjevu udovoljuje.

Ta osuda nije, doduše, bila proglašena, a niti strankama dostavljena, nu bila je ipak predana pisarnici u pismenom sastavku s nalogom da se strankama dostavi, pa je prema tome sud obzirom na propis §. 512 grpp. tom osudom vezan tako, da se ona ne može ukinuti, a niti preinačiti, osim u slučaju pravnoga lieka.

Pošto je prvomolbeni sud, nakon što se je ustanovilo da prvotužena nije bila na ročište uredno pozvana, primio po prvotuženoj podneseni odgovor na tužbu, te proveo razpravu i nakon zaključenja iste donio glede prvotužene novu osudu, kojom se tužiteljica sa svojom tužbom odbija, to je time povriedio propise §. 512 grpp., uslied čega je pobijana osuda kao i postupak, koji joj je predhodio, sve do oglušne osude ništetan (§ 571 br. 6 grpp.) pak je stoga valjalo previd u pogledu prvotužene uvažiti i odlučiti kao u izreci ovoga zaključka«.

Priobćio dr. Ante K r a l j i ć, viećnik Banskog stola u Zagrebu.

Izvlastba ima učinak ne samo proti vlastniku nekretnine, koja se izvlašćuje, nego i proti svakome posjedniku prava na toj nekretnini. — Uslied izvlastbe prestaje uporabno pravo na izvlaštenoj nekretnini samo po sebi, a da pri tome nije potreban odkaz u smislu §-a 1120 ogz.

Zaključak Stola sedmorice od 21. siečnja 1944, Ut 310/1943 (Zaključak kot. suda u Zagrebu od 11. IX. 1943, R 3955/41; Zaključak Sudb. stola u Zagrebu od 6. XI. 1943, Pl 1650/43).

Općina grada Zagreba zamolila je na temelju izvlastbene odluke ovršnu deložaciju protiv više stanara kuće, kojoj je ona uslied izvlastbe postala vlastnikom. **Kot. sud** je donio zaključak, s kojim molbi udovoljuje, dok je **Sudbeni stol** povodom utoka jednog od stanara preinačio prvomolbenu odluku time što je molbu ovrhovoditeljice odbio, i to jer da izvlastbena odluka nije nikakav ovršni naslov. **Stol sedmorice** uvažio je previdni utok gradske općine, pobijani drugomolbeni zaključak ukinuo i uzpostavio zaključak kotarskog suda. Iz r a z l o g a vrhovnog zaključka:

»Izvlastba kao zakonom propisano sredstvo, kojima se oduzima ili privremeno ograničuje vlastničtvo izvlaštene stvari, ima pravni učinak ne samo proti vlastniku nekretnine, koja se izvlašćuje, nego i proti svakom posjedniku prava na toj nekretnini. Izvlastbom se ne samo oduzima vlastničtvo na nekretnini, nego se i dokidaju sva prava na istoj, pa tako i pravo najma ili zakupa. Uslied izvlastbe prestaje uporabno pravo na izvlaštenoj nekretnini samo po sebi, a da pri tome nije potreban odkaz u smislu § 1120 ogz. Ovo sliedi ne samo iz pravne naravi izvlastbe (§ 365. ogz), nego i iz javne svrhe, koja se izvlastbom ima poučiti. Napose i zakon o izvlastbi od 15. svibnja 1941. u §-u 6. određuje, da se izvlastbom stiče bezteretno pravo vlastničtva, a u §-u 12. istog zakona, da ustanova — za čiju je korist izvlastba provedena — može po pravomoćnosti izvlastbene odluke odmah preuzeti izvlastbeni predmet i vršiti sve potrebite radnje za izvedenje odnosne javne svrhe, a da ju pri tome nitko ne može priečiti nikakvim pravnim sredstvima. U § 16. istoga zakona predviđeno je i uvedenje u posjed ustanove, za čiju je korist izvlastba provedena na temelju izdane izvlastbene odluke. Iz gornjih zakonskih odredbi proizlazi, da je po nadležnoj oblasti pravomoćno izdana izvlastbena odluka naslov u smislu §-a 2. Op-a i da se na temelju takve odluke može provesti ovršno izpražnjenje izvlaštenog predmeta. Stoga se ukazuje neodrživim pravno stanovište drugomolbenog suda i protivno navedenim zak. propisima o izvlastbi, pa je valjalo, udovoljujući predvidnom utoku, pobijani zaključak preinačiti i uzpostaviti na snagu prvomolbeni zaključak«.

Priobćio dr. Aleksandar V a l e n t e k o v i ć, odvjetnik u Zagrebu.

U previdu se previdni razlozi (§. 597 grpp.) imadu iztaknuti ne samo po imenu, već se mora prema propisu §. 600 br. 2. grpp. određeno navesti činjenice, koje po shvaćanju žalitelja tvore povod previdu.

Rješitba Stola sedmorice od 2. IV. 1943. broj Prev. 51/943-1. (Osuda Kot suda u Senju od 12. IX. 1942. broj P 25/1942-11 i Sudbenog stola u Senju od 7. XII. 1942 Pl 60/1942-2),

U parnici M. O. protiv B. C. radi odkaza poslovnih prostorija osudom kot. suda, koju je potvrdio i Sudbeni stol kao prizivni sud, ukinut je odkaz.

S t o l s e d m o r i c e nije previd tužiteljice uvažio iz ovih razloga:

»Tužiteljica je podniela previd protiv drugomolbene osude pobijajući je sa gledišta previdnih razloga iz §. 597. br. 2, 3 i 4 grpp. Međutim njezin previd nema oslona u tim propisima.

U čemu se sastoji mana u postupku a u čemu protuslovlje sa spisima, to se ne razabire iz previdnih izvoda. Previdni razlozi iz § 597. br. 2 i 3 grpp., u previdu su, dakle iztaknuti samo po imenu.

Zbog toga se previd ne može uzeti u ocjenu sa gledišta tih previdnih razloga. Jer, ako žalitelj hoće da se uzme u obzir njegova žalba, onda on prema propisu §. 600. br. 2. grpp. mora u previdu određeno navesti činjenice, koje po njegovom shvaćanju, tvore povod žalbi.

Propisno je iznešen samo previdni razlog iz §. 597. br. 4 grpp. Ali je previd neosnovan i s točke gledišta toga razloga, jer u pobijanoj osudi nema pogrješnog prosuđenja u smislu §. 597. br. 4. grpp.

Istina je da prizivni sud griješi, kada u razlozima pobijane osude veli, da u odkazu nije naveden nijedan od razloga iz §. 1. Zakonske odredbe o ograničenju prava uporabodavca na odkazivanje najma i zakupa od 4. XII. 1941. Broj CDXLV-2160-Z-1941., sa svim kasnijim preinakama i dopunama, zbog kojih se može odkazati uporabno pravni odnos. Prostorije, koje su predmet prieporno odkaza, po svome su značenju poslovne prostorije. Tužiteljica je tuženiku odkazala te prostorije s pozivom na to, da su joj one potrebne za smještenje njezinih pokretnih stvari, koje služe njezinom obrtnom poduzeću, a to je upravo razlog zbog kojeg se može u smislu §. 1. br. 1. gore navedene Zakonske odredbe, odkazati ugovor o najmu poslovnih prostorija. No, previd svejedno ne može imati uspjeha, budući da navedeno pogrješno pravno suđenje prizivnog suda, nije uzročno za pobijanu osudu. Prizivni sud, kako izlazi iz razloga te osude, ukinuo je naime prieporni odkaz također i zbog razloga navedenih u osudi prvomolbenog suda. Protiv tih razloga u previdu se ništa ne prigovara ili se barem određeno ne prigovara, a prema njima, tužiteljici nisu potrebne prieporne prostorije, za smještenje njezinih pokretnina. Prema tome ne stoji razlog zbog kojeg je odkazan ugovor o najmu spornih poslovnih prostorija, te su stoga niži sudovi postupili u skladu sa gore navedenom zakonskom odredbom, kada su ukinuli odkaz o kojem se ovdje radi.«

Priopćio Dr. Franjo K r m p o t i ć, predsjednik Sud. stola u Senju.

Sporazumom glede radnje, koju je tuženi naručio i plaće, da će tužiteljicu »otpraviti« prigodom udaje, nastaje podgodba iz § 1151 o. g. z., a tužiteljica može utužiti svoje potraživanje na plaću ili tako da traži opremu prvenstveno, a podredno protuvriednost u gotovom novcu ili bilo samo opremu, bilo samo protuvriednost.

Rješitba Stola sedmorice od 15. X. 1942. broj Rev. 539-1 1942.
(Osuda kot. suda u Senju od 8. X. 1941 broj P 78-30-1940. i osuda Sud. stola u Senju od 28. III. 1942. broj P-11-2-1942)

U parnici A. K. protiv G. R. radi 9300 Kn spp. potvrdio je S u d b e n i s t o l u Senju povodom priziva tužiteljice osudu K o t. s u d a u Senju, kojom je tužbeni zahtjev odbijen, među inim iz razloga, što tužiteljica traži plaću u novcu, a u najboljem slučaju bi mogla tražiti samo nadopunu opreme (jer je već prigodom udaje nešto dobila).

S t o l s e d m o r i c e je povodom previda tužiteljice ukinuo obje niže-moblene osude i vratio stvar prvomolbenom sudu na ponovno odlučivanje i razpravu iz ovih r a z l o g a :

Niži su sudovi temeljem posljedka provedbenih dokaza i priznanja same tužiteljice uzeli utvrđenim, da je tužiteljica temeljem pogodbe sa tuženim u

njegovom kućanstvu obavljala sve poslove, koje obično obavljaju kućne pomoćnice, uz obvezu tuženoga, da će kao protuvriednost nagrade za njezin rad prigodom udaje tužiteljice istu »odpraviti kao što je odpravio i njezinu sestru«.

Iz izjave tuženoga, da će tužiteljicu prigodom njezine udaje odpraviti kao što je odpravio njezinu sestru, sliedi obveza tuženoga, da tužiteljici za njezin rad u njegovom kućanstvu umjesto plaće u gotovom novcu dade odpremu u slučaju njezine udaje.

Iz činjenice, da je tužiteljica u kućanstvu tuženoga obavljalala sve radnje, koje obično obavljaju kućne pomoćnice, nuždno sliedi njezino uvjerenje i volja, da radi za tuženoga za nagradu koja ima da usliedi prigodom njezine udaje. Na to ju je morala navesti gore navedena izjava tuženoga.

Prema tome je tužiteljica sklopila sa tuženim perfektnu pogodbu radnje za plaću (§ 1151 ogz-a), jer su nastupila oba bitna uvjeta za takve pogodbe t. j. sporazum glede radnje, koju je tuženi naručio, a tužiteljica prihvatila i sporazum glede plaće koju tuženi imade platiti tužiteljici za njezin rad, a u pogledu koje je strankama slobodno ugovoriti u čemu se ona ima sastojati. Pošto tuženi nije izpunio svoju obvezu u cielosti, to tužiteljica ima pravo potraživanja od tuženoga, da točno izpuni svoju obvezu (§ 919. ogz-a), jer je udajom tužiteljice nastupilo i njezino konkretno pravo na tužbu, t. j. pravo na mogućnost utužiti svoje pravo iz pogodbe radnje za plaću.

To svoje pravo može tužiteljica utužiti ili tako da traži davanje opreme prvenstveno, a podredno protuvriednost iste u gotovom novcu ili bilo samo opremu, bilo samo protuvriednost jer u svim slučajevima pravni i stvarni temelj tužbe ostaje isti.

Niži sudovi polazeći sa neizpravnog stanovišta, da tužiteljica nema pravo na plaću za svoj rad, propustili su razpraviti pitanje u čemu bi se imala oprema za tužiteljicu sastojati i u kolikoj vriednosti, da li i koliko, te u kojoj vriednosti je tužiteljica eventualno već primala što na račun opreme, a u svezi s time i pitanje koliku ima tužiteljica eventualno da još dobije protuvriednost.

Uslied toga, iako predleži iztaknuti previdni razlog pogrješne pravne ocjene stvari, a jer nisu utvrđene činjenice, koje su važne za odluku o tužiteljičinom zahtjevu, valjalo je uvaženjem previda, odlučiti kao gore u izreci ove trećemolbene odluke, a da nije potrebno uzeti u razmatranje previdni razlog iz broja 3 § 597 grpp-a«.

Priobćio dr. Franjo K r m p o t i ć, predsjed. sudb. stola u Senju

Odvjetnik ne odgovara za svog namještenika, ako je u ovršnom predmetu svoje stranke njega predložio sudu kao prinudnog upravitelja, sud ga takvim imenovao, a namještenik u tome svojstvu (sekvestra) počinio pronevjerenje na štetu odvjetnikove stranke, ovrhovoditelja.

Osuda Stola sedmorice u Zagrebu od 27. travnja 1944. Prev. 188-44.

(Osuda Sudbenog stola u Karlovcu od 10. IX. 1944, Po 22/1942; Osuda Banskoga stola u Zagrebu od 15. VII. 1943, Pl 815-43).

Vodeći ovrhu u korist svoje stranke odvj. dr. M. V. predložio je sudu kao prin. upravitelja svog solicitatora V. K., kojega je sud doista bio imenovao sekvestrom. U tome svojstvu ubrao je V. K. čitavu tražbinu pa je veći dio preko svog šefa izručio ovrhovoditeljici, dok je ostatak zadržao za sebe. Ovrhovoditeljica je povela proti V. K. kazneni postupak te je ovaj bio kao kriv osuđen, a nakon kaznenog postupka tužila je ostavinu međutim umrlog odvjetnika na solidarnu naknadu štete zajedno s pronevjeriteljem.

S u d b e n i s t o l odbio je tužiteljicu u cielosti, uglavnome zato, jer sud imenuje sekvestra i sud vodi nadzor nad njim, a pok. odvjetnik nije poznavao prošlost svog solicitatora, da bi mogao u njega sumnjati, tako da kod odvjetnika nema nikakve krivnje ni predpostavke iz §-a 1315 ogz.

B a n s k i s t o l nije uvažio priziv tužiteljice, nego je potvrdio pobijanu prvomolbenu osudu u cielosti, dielom i iz ovih r a z l o g a :

»Tvrdnja tužiteljice iznesena istom u prizivu, da pravi temelj tužbe proti ostavini pok. Dra M. V. nije naknada štete nastale pronevjerenjem sa strane V. K., već povratak nepripadne gotovine, jer da je navodno Dr. V. preko visine svojih pripadajućih mu troškova zadržao izvjestnu svotu predanu mu

po K., nije se mogla uzeti u obzir, jer je ova tvrdnja u očitom protuslovlju sa činjeničnim stanjem i izvedenim dokazima pred prvomolbenim sudom, te se kao prizivna novota ne može uzeti u ozbir (§ 576 st. 2 rečenica prva Grpp.).

Budući da prizivateljica ni ne tvrdi da je pok. Dr. V. posebnom pogodbom preuzeo na sebe dužnost, da se brine oko načina poslovanja imenovanog sekvestra i da odgovara za svaku štetu, koja bi iz tog poslovanja za tužiteljicu mogla nastati, očito je, da bi njegova ostavina za naknadu štete bila odgovorna samo onda, kad bi se ta šteta dogodila njegovom vlastitom krivnjom ili uslied velike nepomnje (§ 1294 ogz.).

Pri prosudjenju ovog pitanja valja unapried iztaknuti, da se prinudna uprava po propisima ovršnog zakona doduše dozvoljava na priedlog ovrhovoditelja, ali prinudnog upravitelja postavlja sam ovršni sud u pravilu između osoba, koje se nalaze u posebnom popisu, sastavljenom po Sudbenom stolu, a ako se postavlja osoba, koja nije u popisu, onda je izključiva dužnost ovršnog suda da cieni podesnost predložene osobe i da se brine za pravilan izbor. Prema tim propisima upravitelj za važne poslove treba pristanak suda. Ovršni sud izključivo vodi nad njim nadzor, on ovršnom sudu polaže račune, njega ovršni sud kaznama sili na izvršenje naloga u pogledu računa, te iz njegove imovine ureda radi naplaćuje nepoložene svote (§ 88, 89, 90, 93, 95, 96 i 97 Ovršnog zakona i § 400 Sp).

U svim tim poslovima dozvoljeni su i priedlozi stranaka, ali ti priedlozi imaju samo savjetnu moć, a u svim tim poslovima uređuje sud po svojoj vlastitoj dužnosti i iniciativi.

Nije dakle na zakonu osnovan pravni nazor prizivateljice, da je njezin bivši zastupnik u ovršnom predmetu bio dužan da posveti osobitu brigu osobnim svojstvima imenovanog prinudnog upravitelja niti tomu, da taj upravitelj svoju dužnost vrši u skladu sa zakonom i s ubranim svotama da postupa onako kako to zakon propisuje, jer je ta dužnost gore spomenutim zakonskim propisima izričito nametnuta ovršnom sudu.

Za pravno stanovište prizivateljice nema uporišta ni u propisima § 21 i 23 zakona o odvjetnicima, jer je po tim propisima doduše dužan odvjetnik, da prava svoje stranke brani revno, vjerno i savjestno i da radi na povjerenom poslu dok traje ovlaštenje, ali nije dužan da obavlja poslove, koji spadaju u izključivu dužnost ovršnog suda.

Povrh svega iztaknutoga, po općem pravilu §-a 1313. ogz redovito nitko ne odgovara za tuđe protuzakonito djelovanje, u kojem nije udioničtovao, osim iznimke §-a 1315 ogz. prema kojoj odgovara onaj, koji je znajući upotriebio za kakav poaso osobu pogibeljnu ili nesposobnu.

Međutim pok dr. V. nije V. K. upotrebio, da ovaj vrši dužnost prinudnog upravitelja, već ga je samo za upravitelja sudu predložio, a osim toga prvomolbeni sud prema posljedku razprave i provedenih dokaza pravilno uzima, da ničim nije dokazano, da bi pok. dr. V. bila poznata prošlost njegova bivšeg solicitatora K.«.

S t o l s e d m o r i c e nije uvažio previd tužiteljice, među ostalim i iz ovih r a z l o g a :

»Nije osnovan preostali glavni razlog pobijanja, naime onaj pogrješne pravne ocjene.

U tom pogledu mjerodavna je samo činjenična predpostavka pobijane osude, koja je uostalom suglasna sa činjeničnom predpostavkom na kojoj je tužba zasnovana. Ta je, da je utuženi iznos, koji je unišao u ovršnom predmetu vođenom radi utjerivanja tužiteljičine tražbine, a koji je tužiteljica imala primiti kao ostatak pokrića svoje tražbine utjerivane po pok. Dr. V., pridržao za sebe prvobitni drugotuženik iz ove parnice V. K. kao prinudni upravitelj postavljen po sudu, ne položivši ga niti sudu niti Dru. V. kao zastupniku sadanje tužiteljice, tada u svojstvu ovrhovoditeljice iz spomenutog ovršnoga postupka.

Ako sada u postupku pravnog lieka tužiteljica kao novost podredno predpostavlja, da je K. izručio Dru. V. utuženi iznos ubran na stanarini iz ovršno sekvestrirane kuće, a on ga za sebe zadržao preko iznosa, koji je po međusobnom sporazumu bio određen kao odvjetnikova nagrada, to ova novota nije mogla biti predmet iztraživanja, a na njoj se niti ne može osnivati uspješno pobijanje radi pogrješne pravne ocjene.

Na već spomenutoj pak jedino mjerodavnoj činjeničnoj predpostavci nije po izpravnom pravnom prosuđivanju nižih sudova moći osnovati odgovornost pok. V. za štetu, koju je pretrpjela tužiteljica kao ovrhovoditeljica u odnosnom predmetu predpostavljenim postupkom prinudnoga upravitelja tim, što je on novac za sebe zadržao odn. ga pronevjerio. Nijedan od dvaju razloga, na kojima se zasnivala odgovornost po Dru. V., prema predpostavljenom činjeničnom stanju, nije kadar poslužiti kao dovoljna podloga za utemeljenje njegove odgovornosti iz izpravnih razloga nižih osuda, na koje se pozivlje, da se izbjegne suvišnom ponavljanju, a koji ni u tom pogledu nisu obezkriepljeni izvađanjem u sadržaju previda«.

Priobćio: Slaviša Koščević,
viećnik Sudb. stola u Karlovcu.

Kada se pobija kao nevaljan i ništetan drugi brak muža sklopljen u starokatoličkoj crkvi, onda nije odlučno pitanje, tko je kriv te je muž sklopio taj drugi brak odn. napustio prvu ženu iz prijašnjeg braka sklopljenog u rimokatoličkoj crkvi.

Osuda Stola sedmorice u Zagrebu od 16. III. 1944., Prev. 766/43.
(Osuda Banskog stola u Zagrebu od 18. VI. 1943., Pl. 1034/42; Osuda Sudbenog stola u Zagrebu od 18. VI. 1942., Po 336-41.).

Tužiteljica, udova pok. T. J-ća, s kojim je bila vjenčana u rimokatoličkoj crkvi, tužila je drugu ženu pok. T. J-ća, s kojom se on bio vjenčao u starokatoličkoj crkvi, na priznanje nevaljanosti i ništetnosti ovog drugog, starokatoličkog braka.

Sudbeni stol je tužbi udovoljio, a njegovu je osudu potvrdio i Banski stol, ne uvaživši priziv branitelja ženitbenog veza i tužene protiv prvomolbene osude.

Stol sedmorice nije uvažio priziv branitelja ženitbenog veza, i to uz ovo obrazloženje:

»Previdom pobija osudu prizivnog suda od 18. lipnja 1943. br. I. Pl 1034-42. samo branitelj ženitbenog veza a kao previdne razloge iztiče, da u prizivnom postupku postoji nedostatak, koji sprečava izcrpnu i temeljitu ocjenu stvari i da je stvar pogrješno pravno ocienjena. Predlaže, da se obje nižemolbene osude ukinu i stvar povrati prvomolbenom sudu radi ponovnog razpravljanja, a podredno da se pobijana osuda preinači i tužiteljica s tužbenim zahtjevom odbije.

Previdni odgovor nije podnešen. Previd nije opravdan. U nižemolbenim postupcima utvrdjeno je, da je između tužiteljice i sada pok. T. J. (umro 20. travnja 1941.) dana 11. veljače 1899. došlo do braka, koji je sklopljen po obredu rimokatoličke crkve a koji brak prema utvrđenim činjenicama po nijednom od ovih bračnih drugova pred nadležnom sudbenom vlašću (a to je po čl. 3 u. p. Duhovni sud rimokatoličke crkve) nije bio pobijan.

Kako se po § 42. ženitbenog zakona za katolike savez ženitbeni, sklopljen među katolicima po obredu rimokatoličke crkve može razkinuti samo smrću muža ili žene, pokojni T. J. za života tužiteljice nije mogao sklopiti drugog braka, koji bi bio valjan. (§ 62. o. g. z.). Prema tome je brak, što ga je pokojni J. 15. travnja 1934. sklopio sa tuženom po obredu hrv. starokatol. crkve u svojem temelju ništetan i nevaljan. O nevaljanosti ovog drugog braka pok. J. sa tuženom uslied prijave, koja je tužbom učinjena, sud je po § 94 o. g. z. imao ureda radi odlučiti.

Nema stoga nedostatka u drugomelbenom postupku, kojega previd nalazi u tom, što se prizivni sud nije bavio pitanjem, čijom krivnjom je do toga drugog braka došlo, niti ima u tom povrede člana 13. Uredbe o postupku u bračnim parnicama od 18. svibnja 1936. br. 50220. Ovo pitanje krivnje bilo bi od vtažnosti glede glavne stvari samo onda, kada bi se imao riešavati spor među ženitbenim drugovima ovog drugog braka, a to u ovom pravnom slučaju nije predmet spora.

U obrazloženju o pogrješnoj pravnoj ocjeni stvari previd tvrdi, da poglavlje obć. građ. zakonika o ženitbenim stvarima ne vriedi za katolike. Ta je tvrdnja točna, ali ona u ovom pravnom slučaju nije opravdana, jer se radi o poništenju braka sklopljenog po obredu hrv. starokatoličke crkve, a o takvom braku, jer ne postoje nikakovi drugi pozitivni zakoni, po kojima bi duhovnim sudovima hrv. starokatoličke crkve bila priznata sudbenost u ženitbenim stvarima pro foro externo, u stvari se imalo odlučiti po propisima poglavlja drugog općeg građ. zakona, kako su i nižemolbeni sudovi izpravno učinili t. j. po § 97. o. g. z.«

Priobćio dr. H. H.

Nerođena i još nezačeta djeca mogu steći prava iznimno samo iz nasljedstva. Jedino u ovome slučaju može takvoj djeci biti postavljen skrbnik.

Zaključak Stola sedmorice od 31. ožujka 1944, Ut 10/1944. (Zaključak Sudbenog stola u Zagrebu od 6. XI. 1943, Pl 1644-43; Odluka Starateljskog povjerenstva u Zagrebu od 26. VIII. 1943, broj 6667-43).

Stranka C. tužena pred Sudbenim stolom u Zagrebu, radi priznanja prava vlastničtva nekretnina, zamolila je Starateljsko povjerenstvo, neka imenuje skrbnika na čin eventualno roditi se imajućoj djeci tužitelja B., jer da je ugovor, na temelju kojega je ona kao kupac stekla sporne nekretnine, sklopljen ne samo s njom, nego i s eventualno roditi se imajućom djecom tužitelja, pa zato želi da se ova po skrbniku kao sporedni umješači pridruže njoj u rečenoj parnici. **Starateljsko povjerenstvo** udovoljilo je molbi i imenovalo skrbnika u osobi odvjetnika X.

Protiv ove odluke tužitelj je uložio utok, koji je po **Sudbenom stolu** uvažen iz ovih razloga:

»Izpravno iztiče utjecatelj u svom utoku, da subjektom prava i obveza može biti samo živ čovjek. Iznimno mogu biti i nerođena djeca, ali tek od časa kada su začeta (§ 22. ogz). Po §-u 274 ogz određuje se skrbnik nerođenih ili za potomstvo ili za diete začeto u utrobi materinoj. U nazočnom predmetu ne predleži niti jedan od navedenih slučajeva iz §-a 274 ogz. Moliteljica ni ne tvrdi da postoji začeto diete u utrobi majke, kojemu bi se trebao imenovati skrbnik, a niti postoji kakovo određeno nasljedstvo, kojeg treba sačuvati potomstvu i za to se postaviti imenovani skrbnik. To su jedina dva slučaja, u kojima predviđa zakon postavljanja skrbnika nerođenim osobama. Po §-u 118. grpp. može pristupiti parnici samo onaj, koji ima interesa, a to može biti samo fizička ili pravna osoba, koja je sposobna da stiče prava i prima obveze, a ne nerođena i nezačeta djeca, osim ako imaju steći prava samo oporučno, a nikako iz kupoprodajnog ugovora. Prema tome nije bilo mjesta imenovanju skrbnika nekome tko nema niti fizičke niti pravne sposobnosti, pa se pobijani zaključak ukazuje na zakonu neosnovanim, uslied česa je valjalo uvaženjem utoka na gornji ga način preinačiti«.

Protiv ovog drugomolbenog zaključka uložila je tužena previdni utok, koji Stol sedmorice nije uvažio, i to uglavnome iz ovih razloga:

»Ovdje se radi o imenovanju skrbnika roditi se imajućoj djeci B-a u svrhu, kako je to utjecateljica navela u molbi, da se zaštite njihova prava iz kupoprodajnog ugovora ddto. 24. IV. 1936 sklopljenog između A. kao prodavaoca s jedne strane i tužitelja B. u svoje ime i kao otca i zak. zastupnika svoje malodobne kćeri tužene C. kao kupca s druge strane. Iz točke I. toga ugovora sliedi, da su nekretnine, koje su bile predmetom toga ugovora, kupljene osim za navedene kupce i za eventualno još roditi se imajuću djecu tužitelja B.

Zakon u pravilu priznaje sposobnost samo živim ljudima (§ 16. ogz) i oni mogu biti nosioci prava i obveza. Iznimku od toga pravila čini zakon u § 22. ogz., po kojem i nerođena djeca imaju pravo na zaštitu zakona, ali samo od časa kada su se začela, i takva djeca izjednačena su rođenoj djeci, ukoliko se radi o njihovim vlastitim pravima. Takvom nerođenom djetetu, ali već začetom u utrobi materinoj, zakon predviđa postavljanje skrbnika, koji se ima starati o tome, da se sačuvaju prava toga djeteta (§ 274 ogz.). Nerođenu i još nezačetu djecu zakon nigdje ne smatra kao subjekte prava, jedino predviđa da takva djeca mogu steći prava iz nasljedstva (§ 274 ogz). Za takav slučaj određeno je da se za potomstvo ima postaviti skrbnik, koji će se starati o tome, da potomstvo u nasljedstvu njemu određenom ne bude prikraćeno.

Ne može se reći, da je zakonodavac samo primjerice naveo slučajeve postavljanja skrbnika za nerođenu djecu u § 274 ogz. Naprotiv iz smisla rieči, njihovog značenja i međusobne sveze (§ 6 ogz) jasno proizlazi, da je namjera zakonodavčeva bila, da postavljanje skrbnika još nerođenoj djeci i ne začetoj ograniči samo na slučaj, da je takvom potomstvu namienjeno kakvo nasljedstvo bilo kao povjerbena zamjena (§ 612 ogz) bilo kao povjerba porodice (§ 618 ogz) ili kao zaklada (§ 648 ogz).

Izvan ovoga slučaja obći građanski zakon a niti drugi koji zakon ne poznaje postavljanja skrbnika još nerođenoj i ne začetoj djeci, i dosljedno tome takva djeca ne mogu steći prava iz ugovora, jer nemaju osobnosti.

Slučaj predvidjen u zakonu, da takva djeca mogu steći prava iz nasljedstva, jest dakle iznimka i kao takva ne može se analogijom primienit. na druge slučajeve. Naročito nema nikakova uporišta u zakonu stanovište utjecateljice, da se nerođenoj i nezačetoj djeci ima postaviti skrbnik i za slučaj kad imadu steći kakva prava iz ugovora, jer, kako je rečeno, to se protivi i smislu i duhu §-a 274. ogz.«

b) Trgovačko

Ovlaštenje za zahtjev iz §-a 175. trg. zak. mora dioničar dokazati položenjem baš samih dionica na sud i takav polog ne može biti ničim drugim nadomješten

Zaključak Stola sedmorice od 9. III. 1944, Ut 55/44

(Zaključak Banskoga stola u Zagrebu od 9. XII. 1943, Pl 760-43; Zaključak Trgovačkog suda u Zagrebu od 27. IX. 1943, Fi 3456/33).

N. N. kao vlastnik 1600 komada ,a to će reći petine dionica dion. družtva X, zamolio je Trg. sud temeljem §-a 175. trg. zak., neka odredi da vođenje poslova istoga dion. družtva izpitaju vještaci. Kako je dioničar te dionice bio založio kod banke Y, nije mogao položiti same dionice na sud pa je mjesto njih položio potvrdu banke a uz to se izkazao i potvrdom ministarstva nar. gosp., da je u tamošnjem registru baš on upisan kao vlastnik dionica.

Trgovački sud je molbu odbio, jer da § 175. trg. zak. zahtieva polog baš samih dionica na sud i da nije dovoljna potvrda da su te dionice negdje drugdje položene.

Banski stol uvažio je utok molitelja iz ovih, među ostalim, razloga:

»Za izpravno rješenje nazočnog predmeta od odlučne je važnosti, zašto je zakonodavac tražio položenje dionica u sud i zadržanje istih u pologu do zaglavljenja iztrage. Ovaj je utočni sud mišljenja da je to tražio samo zato, da se, prvo, dokaže vlastnost dioničara, drugo, zastupajući dio temeljne glavnice, treće da će molitelj ostati vlastnikom tih dionica do okončanja iztrage. Ako je tome tako, nadaje se pitanje, da li se polaganje u sud može zamieniti i kako.

Trgovački je zakon donesen zak. čl. XXXVII c. 1875 a stupio je na snagu 1. siečnja 1876. U doba donošenja zakona, a jer su dionice u glavnom glasile na donosnika, dokazivala se vlastnost dionica doista samo predočenjem dionica, a u slučaju iz §-a 175 t. z. samo pologom u sud. Međutim Banskom naredbom od 30. X. 1940, koju spominje i pobijani zaključak, određena je registracija dionica, te se registracijom u katastru dionica dokazuje vlastnost istih. Uredovnom potvrdom ministarstva nar. gosp. potvrđeno je, da je molitelj na temelju družtvene prijave registriran kao vlastnik 1600 komada dionica poduzeća X, ali uz opazku da su odnosne dionice položene po njemu kod banke Y na ime Z, dok individual. prijava spomenutog nije podnesena. Uredovnom potvrdom banke Y potvrđeno je, da je molitelj položio kod nje 1600 komada dionica u korist računa Z. i da se te dionice još i danas nalaze položene kod te banke. Tim izpravama a obzirom na gore navedenu Bansku naredbu moglo bi se zamieniti polaganje dionica u sud. Kako ali pobijani zaključak izvodi da obzirom na propust osobne prijave za registraciju dionica nije nedvojbeno utvrdjena vlastnost 1600 komada dionica molitelja, a zatim da rapravljanje o samom vlastničtvu nije važno u ovom predmetu, to postoji nedostatak u postupku, jer je valjalo, ako nisu dostajale gore navedene uredovne potvrde, pitanje vlastnosti dionica izvesti na čistac, jer je inače u pitanju i legitimacija za ovaj postupak. Valjalo je stoga uvaženjem utoka ukinuti pobijani zaključak i odlučiti kao gore«.

Proti ovome drugomolbenome zaključku uložiše utok obje stranke, i molitelj i d. d. Stol sedmorice nije uvažio utok molitelja, dok je uvažio utok protivnika, i to iz ovih razloga:

»Pravo manjine na provađanje postupka po §-u 175 hrv. t. z., vezano je na izričnu zakonsku predpostavku, da se u polog kod suda položi barem jedna desetina družtvenih dionica i da se taj polog kod suda čuva do svršetka izvidnoga postupka.

Po pravnom stanju nastupivšem iza stupanja na snagu naredbe sa zakonskom snagom bivše banovine Hrvatske o otuđivanju i poslovanju privrednih poduzeća od 30. listopada 1940. broj 63401-VII-1940. (Nar. novine od 31. listopada 1940. broj 249) donesene na osnovu čl. 2 uredbe o ovlašćenju Bana za uređenje osnivanja, poslovanja, otuđenja ili likvidacije privrednih poduzeća od 29. listopada 1940. godine (Nar. novine od 30. listopada 1940. broj 248) nastupila je za vršenje spomenutog prava manjina samo ta promjena (čl. 2 st. 2. naredbe), da se polog kod suda određene količine dionica mora izvršiti u registriranim dionicama.

Po danas postojećem pravnom stanju nije sud ovlašten da odstupi od spomenute izrične zakonske predpostavke i da dopusti provađanje postupka po §. 175 hrv. t. z. bez polaganja dionica u polog suda. Ne postoji nijedan zakonski propis, koji bi davao sudu ovlast, da ovakav zahvat u družtveno poslovanje dopusti bez pologa dionica kod suda, ili bi sudu prepustio, da po svojoj razsudi odluči, da se taj polog kod suda nadomjesti pologom kod kojeg zavoda, ili bi izbor u tom pogledu prepustio manjini, koja traži postupak izviđanja družtvenoga poslovanja.

Jedino izričnom promjenom sadržaja spomenutoga zakonskoga propisa u smislu da s pologom kod suda izjednačuje polog kod kojeg zavoda određene vrsti, kako je to i određeno u §§. 325 i 196 trgovačkoga zakona od 28. listopada 1937., koji nije stupio na snagu, pružila bi se sudu zakonska podloga, da što se tiče pologa dionica prosuđuje dopustivost zamjene polaganja dionica u stanoviti zavod umjesto pologa kod suda.

Pošto po postojećem pravnom stanju sudu nedostaje zakonska ovlast za spomenuto razsudjivanje, to u tom pooledu odpada sve ono, što se u sadržaju moliteljevoga utoka i njegovim izvađanjima u postupku izvodi u pogledu nesavremenosti ili nesvrsishodnosti sadržaja §. 175 hrv. t. z.

Iz stanja spisa izlazi, da bi smetnja za polog dionica kod suda bila okolnost, da su moliteljeve dionice obterećene založnim pravcem i da se za račun i razpoložbu moliteljevoga zajmodavca i založnoga vjerovnika nalaze u pologu kod jednoga zagrebačkoga novčanoga zavoda.

Bilo je na molitelju, da u pravnom poslu, koji je dao povoda osnutku založnoga prava, sebi na shodan način osigura u sporazumu sa založnim vjerovnikom mogućnost vršenja dioničarskih prava pa i prava iz §. 175 hrv. t. z. — Ako se to nije predvidjelo ili se za to ni naknadno nije mogao sa založnim vjerovnikom naći prikladan izlaz, to je tim, doduše, mogla nastupiti za molitelja neprilika, da on stvarno ne može vršiti odnosno izkoristiti pravo manjine iz §-a 175 hrv. t. z. No do toga je došlo njegovom voljom i sve to nije od utjecaja za pravilno prosudjivanje propisa §-a 175 hrv. t. z. niti ne čini zakonsku podlogu za traženi postupak po slobodnoj uvidjavnosti, a da se polog dionica kod suda izjednači pologom kod novčanoga zavoda izvršenim za korist i račun moliteljeva založnoga vjerovnika odnosno nadomjesti potvrdom upravne vlasti, da je kao moliteljevo vlastničtvo provedena registracija dionica izdanih po protustranci u količini potrebnoj po §-u 175 hrv. t. z.«.

c) Upravno

Ne mogu se bezporezno odpisati ni izravno na samome računu ni neizravno rezerviranjem u posebni pričuvni fond gubitci izazvani događajima, koji ne stoje u neposrednome savezu s poslovanjem poduzeća.

Osuda Upravnog sudišta od 12. II. 1944., broj 318-44., T 1197/43.

U predmetu Banke za t. i o. d. d. u B. protiv rješitbe Ministarstva Državne riznice — odjela za državne poreze od 19. 9. 1943. broj 12933-3-43 u stvari odmjere družtvenog poreza za godinu 1943. suđeno je:

Tužba se kao na zakonu neosnovana odbija.

Pobijanom rješitbom djelomično je uvažen utok tužiteljne banke protiv odluke Rizničkog upraviteljstva u B. od 7. 7. 1943. broj 18485/43 a odbijen je u pogledu svote od Kuna 235.775.76 unesene u pričuvu za dvojbene tražbine. U pogledu te svote u obrazloženju pobijane rješitbe navedeno je, da se u smislu točke 7-5 propisnika k članu 83 ZOIP. ne mogu bezporezno odpisati niti iz-

ravno na samom računu niti neizravno rezerviranjem u posebni pričuvni fond gubitci, koji su izazvani događajima, koji ne stoje u neposrednome savezu sa poslovanjem (gubitci od požara, poplava i t. d.). Poduzeće da je svotu od Kuna 235.775.36 unielo u pričuvnu zakladu za sumnjive tražbine, koje je prema vlastitom priznanju u utoku i u obrazloženju ove pričuve u podnesku uz poreznu prijavu stvorilo za gubitke, koji ne stoje u izravnoj vezi sa poslovanjem poduzeća. Stoga da se navedena svota ne može porezno priznati niti uvažiti gubitak od Kuna 216.670.— kao odbitna stavka.

U tužbi se navodi, da je iz utoka vidljivo, da su stvari banke raznešene upravo povodom poslovnih prilika, jer da je s ovim stvarima razpolagala onda, kada su one bile potrebne drugim ustanovama, koje su ih u tu svrhu uzele. Prema tome da je banka stvorila posebni pričuvni fond izključivo namienjen za pokriće gubitka, koji su nastali raznašanjem stvari. Stoga da se je točno postupilo onako, kako i tužena oblast tumači točku 7 čl. 83 ZOIP. Upravo radi toga što je banka taj gubitak nepovratno pretrpjela, da je morala stvoriti pričuvu radi pokrića. Prema tomu da nije ništa drugo učinila nego namakla protuvriednost za pretrpljenu štetu označujući točno stavke pokrića i gubitka, a to da je upravo ono što zakon predviđa i dopušta odbijanje od porezne osnovice u navedenom propisu.

Protivno da je zakonu gledište tužene oblasti, da ovaj slučaj treba svrstati u one događaje, koji ne stoje u neposrednoj vezi sa poslovanjem kao što su gubitci od požara, poplave i t. d. koji ne opravdavaju bezporezni odpis. Gubitak stvari da nije nastao višom silom nego normalnim pravnim poslom, uobičajenim za vrieme rata, a po pravilu podavanja u svrhe rata. Što banka ne može doći do naknade, da nije to stoga što nema pravnog oslona za traženje kao što je slučaj više sile, nego stoga što je legitimacija tuženoga zametena, kako to često biva kada se vrše podavanja u ratne svrhe. Zakon da izključuje slučaj više sile s jednostavnog razloga, što se u normalnom poslovanju redovno osigurava od takvih nesreća, ako se stvari višom silom izgube, da osigurnina pokriva gubitak, pa ako je to propušteno, da je to prepušteno vlastitoj nepažnji, dakle i na vlastitu odgovornost. Baš upravo s toga razloga, što se banka nije mogla pokriti osiguranjem, jer su stvari otuđene po pogodbi, da je posve razumljivo, da je promatranje stvari s ovog gledišta protivno zakonu.

Iz svega navedenog da proizlazi, da je napadnuta odluka utemeljena na pogrješnoj pravnoj ocjeni stvari pa da je tužba umjestna.

Tužena oblast u odgovoru na tužbu navela je, da nema ništa navesti obrazloženju svoje rješitbe.

Rješavajući o stvari sudište je našlo: Po točki 7 čl. 83 ZOIP. odbijaju se od osnovice družtvenog poreza oni dielovi poslovnog prihoda, koji se zbog razloga iz točke 6 istoga člana ostavljaju u posebne fondove. Prema tome pri rješavanju da li je dotična stavka odbitna po točki 7 imaju se uzeti u obzir i propisi točke 6. U tim točkama predviđeni su odpisi s naslova točno određenih gubitaka s tom razlikom, da se odpis po točki 6 vrši izravno na odnosnom imovinskom računu, a po točki 7 neizravno putem posebnih fondova. Pod točku 6 spadaju odpisi u ime trošenja ili gubitka vriednosti inventara ili pogonskog tvoriva i odpisi u ime gubitaka, koji su u poslu već nastali na substanciji u tečaju ili čemu drugom. U točki 7 predviđeni su unosi u posebne fondove za pokriće gubitaka spomenutih u točki 6 pod uvjetom, da su takovi fondovi određeni, da se iz njih pokriju gubitci izričito označene vrste, koji su već nastali ili se mogu očekivati kao predvidljivi posljedci poslovnih odnosa i djelatnosti.

Prema navedenim propisima temeljni je uvjet za svaki bilo izravni bilo neizravni odpis, da gubitak proizliče iz poslovanja poduzeća. Uostalom uvjet veze sa poslom vriedi za svestavke, koje se pribijaju poreznoj osnovici po članu 82 ZOIP., kao i za stavke, koje se porezno priznaju po članu 83 toga zakona. To je obći uvjet obzirom na propis člana 80 i 81 istoga zakona, a po kojima je osnovica družtvenog poreza dobitak jedne godine proračunan po stanju, koje se pokazuje u bilanci, sastavljenoj za proteklu poslovnu godinu, koja predhodi poreznoj. Dočim se ta osnovica utvrđuje na temelju bilance (računa izravnanja) te računa gubitka i dobitka uz primjenu propisa člana 82 i 83 istoga zakona. Stoga je i u ovoj stvari u prvom redu odlučno, je li sporna svota upotrebljena za pokriće nekog gubitka, nastalog iz poslovanja tužiteljne banke, odnosno za pokriće očekivanog gubitka zbog nepovoljnih poslovnih odnosa i djelatnosti banke.

Prema točki 5 podneska od 3. 7. 1943. Rizničkom upraviteljstvu u B., a u kojoj točki se objašnjava stvaranje pričuve od Kuna 235.775.36 ova svota se sastoji od vriednosti pokućstva banke od Kuna 49.970.— vriednosti, 293 petrolejskih bačava od 158.400 Kuna i od vriednosti jednog konja sa konjskom opremom, jednog bicikla i tri željezne bačve za naftu od Kuna 8.300.— što ukupno iznosi 217.670 Kuna, koje stvari da su oduzele banci razne oblasti, dočim da se ostatak odnosi na izvjestne sumnjive tražbine. Kako se iz toga vidi, gubitak u navedenim predmetima u vriednosti od Kuna 216.670.— nije nastao iz poslovanja banke, niti ima bilo kakove veze sa poslovima banke, kojima se banka bavi prema §-u 6 svojih pravila. Stoga to nije gubitak, koji se odpisuj bilo izravno po točki 6. član 83 bilo neizravno po toč. 7 istoga člana Zakona i propisnika o neizravnim porezima, radi čega se opravdanost naknade gubitka u navedenoj vriednosti ne može ni uvažiti po propisima točke 7. član 83 niti po bilo kojim drugim propisima za družtveni porez.

U pogledu pak ostatka od Kuna 19.105.36, za koji je u točki 5 podneska od 3. 7. 1943. naznačeno da služi za pokriće izvjestnih sumnjivih tražbina, nije ništa navedeno u tužbi, pa se sudište prema §-u 72. ZOUS. nije moglo upustiti u rješavanje pitanja, da li su tražbine, čiji se gubitak porezno priznaje po točki 6. odn. točki 7. član 83. spomenutog zakona. Tim manje što se utočni zahtjev za porezno priznanje odnosi samo na svotu od Kuna 216.670.—, koja predstavlja vriednost oduzetih predmeta, pa samo ova svota može biti sporna, dočim je u pogledu navedenog ostatka postala pravomoćna odluka prvomolbene oblasti. Prema gore spomenutim zakonskim propisima svota od 216.670.— ne može biti stavka iz točke 7 član 83 ZOIP. za pokriće gubitka za koji je određena, jer takav gubitak nije predviđen u točki 6 istoga člana, pa je tužena oblast izpravno ocienila ovu stvar po točki 7 član 83 cit. zakona bez obzira na u pobijanoj rješitbi navedeni propis propisnika uz taj zakon. Radi toga nije ni odlučno, što je u pogledu tumačenja toga propisa navedeno u tužbi.

Zbog izloženog nije osnovan razlog tužbe u smislu točke 4 § 33 ZOUS. t. j. da se pobijana odluka temelji na pogrješnoj pravnoj ocjeni stvari, pa je sudište sudilo kao u izreci temeljem §-a 76 stav 2 savezno sa § 73 stav 2 ZOUS.«

Priobćio dr. H. H.

U svrhu odmjerenja tečevine nije dovoljno u odluci općenito navesti, da je porezovnikova pisarna uzpoređena s poslovanjem ostalih odvjetnika u Zagrebu, nego je potrebno to uzpoređenje konkretno i stvarno obrazložiti.

Osuda Upravnog sudišta od 8. XI. 1943., broj 8376/43, T 1393/42.

U predmetu tužbe Dra N. N., odvjetnika iz Zagreba, protiv odluke Opotražnog povjerenstva za grad Zagreb od 14. II. 1942. broj 21/42. u stvari odmjere tečevine i poreza na poslovni promet za poreznu godinu 1940. sudjeno je:

Tužba se uvažuje i pobijana odluka ukida te određuje da tuženo opotražno povjerenstvo postupak prema niže navedenim razlozima popuni i dalje u stvari po zakonu postupa.

Pravomoćnom osudom bivšeg Upravnog suda u Zagrebu od 31. 11. 1941. broj 8654/41 T: 504/41 ukinuta je temeljem člana 60. stava 2. tadanje Uredbe o Upravnom sudu u Zagrebu odluka opotražnog povjerenstva u Zagrebu od 17. siečnja 1941. broj 914/40 u stvari odmjere tečevine i poreza na poslovni promet od porezovnikove odvjetničke pisarne.

U obrazloženju pomenute osude se navodi, da se iz zaključka Razpisujućeg povjerenstva ne vidi, koje je i kakve službene podatke uzelo razpisujuće povjerenstvo za podlogu svoje ocjene i na koji je način izračunalo i utvrdilo poreznu osnovicu.

Takav zaključak da nije u suglasnosti sa propisima člana 120. i 122. ZOIP. i pravilnika uz taj zakon. Po tim propisima da zaključak razpisujućeg povjerenstva mora biti stvarno obrazložen tako da se vidi, da njegova ocjena stvarno odgovara obsegu porezovnikovog poslovanja. Stoga opotražno povjerenstvo da nije imalo osnova u zak. da potvrdi tako i formalno nepravilan zaključak razpisujućeg povjerenstva i odbaci utok prije nego na osnovu člana 134 navedenog zakona, a na način propisan u članu 120 istog zakona i pravilnika ustanovi, da je porezovnikov prihod i promet u poslovnoj godini iznosio koliko ga je ocienilo razpisujuće povjerenstvo.

U izvršenju ove pravomoćne osude bivšeg Upravnog suda u Zagrebu donielo je opotražno povjerenstvo pobijanu odluku utvrdivši ponovno istu porez-

nu osnovicu, jer da nalazi, da je porezovnik u poslovnoj godini 1939. mogao isti postići, ako se njegovo poslovanje uzporedi sa poslovanjem ostalih odvjetnipa u Zagrebu.

Porezovnik u svojoj pravodobno podnietoj tužbi pobija zakonitost spomenute odluke, jer da je ista u protivnosti sa uputom u pravomoćnoj osudi bivšeg Upravnog suda, po kojoj da se imala provesti uzporedba sa sličnim odvjetnicima.

Sudište je razmotrivši tužbu, pobijanu odluku i predmetni spis našlo, da je u smislu stava 2. člana 64. Uredbe o Upravnom sudu, opotražno povjerenstvo imalo, pošto je temeljem stava 2 člana 60 citirane uredbe, koja je tada bila na snazi, njegova napred spomenuta odluka ukinuta, donieti novu odluku prema primjetbama bivšeg Upravnog suda u pogledu postupka.

U nazočnom slučaju međutim tuženo opotražno povjerenstvo nije se držalo primjetaba pravomoćne osude bivšeg Upravnog suda u Zagrebu donoseći pobijanu odluku, jer je, utvrđujući uzpoređenjem poreznu osnovicu, imalo u smislu zadnje stavke člana 120 ZOIP. u vezi sa pravilnikom tome članu pod A. točka IV. a obzirom na zadnju stavku člana 134 citiranog zakona obrazložiti svoju odluku te ustanoviti čisti prihod i promet uzpoređenjem sa drugom srodnom vrsti zanimanja, kojem je prihod utvrđen po metodi po dtočkom III., a uzevši kod toga u obzir obim, prilike i način rada, konkretnog zanimanja te tu odluku stvarno obrazložiti, a ne tek obćenito navesti, da je porezovnikova pisarna uzpoređena sa poslovanjem ostalih odvjetnika u Zagrebu, kako je to učinjeno u pobijanoj odluci.

Kako opotražno povjerenstvo nije tako postupalo, to je sudište u tome našlo bitne nedostatke postupka, koji su spriečili, da se prieporna stvar izcrpljivo razpravi i temeljito ocieni, pa je stoga tužbu uvažilo i pobijanu odluku ukinulo temeljem §-a 76. stav 1. savezno sa §-om 33. točka 2. ZOUS.

Tuženo Opotražno povjerenstvo imade u smislu već spomenutog §-a 76. stava 1 donieti novu odluku prema primjetbama sudišta navedenim u razlozima ove osude«.

Priobćio dr. H. H.

KRATKE OBĆENITE UPUTE

ZA SUDSKU I DJELOMIČNO UPRAVNU PRAKSU O VAŽNIJIM PROMJENAMA ZAKONA I OSTALIH PROPISA ZA VRIEME od 1. V. 1944. do 31. V. 1944.

(Datum u zaporci označuje broj »Narodnih Novina«, u kojemu je dotični pravni propis bio proglašen).

(Nastavak)

363 — Kod ministarstva pravosuđa i bogoštovlja osnovan je p r a v n i i n s t i t u t. Njegova je zadaća proučavanje hrvatskoga prava i njegovo usklađivanje s pravnom sviesti, samobitnošću i državnošću hrvatskoga naroda te usavršavanje hrvatskog prava u duhu suvremene pravne znanosti. Predsjednik je instituta ministar pravosudja i bogoštovlja, koji imenuje njegove članove na jednu godinu (6. V.).

364 — Ministar zdravstva i udružbe izdao je provedbenu naredbu od 25. IV. 1944. k zak. odredbi o o b i t e l j s k i m d o p l a t c i m a r a d n i k a i n a m j e š t e n i k a. (6. V.),

365 — Dan 10. travnja kao dan osnutka Nezavisne Države Hrvatske, dan 20. lipnja kao dan narodnih žrtava i dan 14. srpnja, kao rođendan dra. Ante Pavelića, Poglavnika Nezavisne Države Hrvatske, d r ž a v n i s u b l a g d a n i, a dan 1. svibnja državni je blagdan rada. (15. V. i 26. V.).

366 — Ovlašten je ministar državne riznice da iz državne gotovine može p o m a g a t i r u d a r s k o d r u ž t v o v n o o s i g u r a n j e davanjem pripomoći glavnim bratinskim blagajnama, kad one radi nedovoljnih družtvovnih prinosa ne bi mogle udovoljavati svojim obvezama iz rudarskog družtvovnog osiguranja. (24. V.).

367 — Ovlašten je ministar prometa da u sporazumu s ministrom državne riznice može za tuzemski promet propisivati naplatu r a t n o g d o p r i n o s a, koji će se ubirati mimo redovitih p o š t a n s k i h p r i s t o j b i. (25. V.). Na temelju te ovlasti izdao je min. prometa dne 26. V. naredbu, po kojoj ubiranje takvog doprinosa od Kn 2.— do Kn 60.— počinje sa 15. lipnja 1944. (27. V.).

368 — Rok od 26. svibnja za povratak odmetnika i vojnih bjegunaca kao uvjet za nepovađanje odn. za o b u s t a v u k a z n e n o g p r o g o n a protiv njih, produljen je do 1. srpnja 1944. (26. V.).

Pabirci

Dva brata: mlađi je ravnatelj veleobrtnog poduzeća, a stariji sudac. Ravnatelj je kod obračunavanja jednog većeg posla dospio sa strankom u spor zbog kamata. Radilo se o znatnoj svoti. Prije nego se upusti u parnicu, obrati se bratu sudcu za savjet. Ovaj je baš nedavno bio izradio osudu, s kojom se rješavao načelno jednak slučaj; zato ustupi bratu priepis osude, gdje da će naći sve razjašnjeno. Bio je to omašan spis: nekih 60 tipkanih stranica; sav krcat navodima brojnih zakonskih propisa, izreka iz pravne književnosti a i vlastitim izvornim mislima. Kad je ravnatelj vratio bratu osudu, reče mu: »Mora da si dugo na tome radio pa Ti je sigurno bilo i posebno dobro plaćeno«. — »Ne — odgovori brat sudac — ni kune preko paušala, preko redovite sudačke mjesečne plaće«. — »Kako to? — začudi se brat ravnatelj — kod nas bi si svatko za sličan rad omastio bradu«. — »E, što ćeš, dragi, kad smo mi sudci položili zavjet siromaštva! — objasni član ordinis sanctae Justitiae pripadniku Merkurove družbe.

* * *

Poput osuđenika stoji odvjetnik X pred porezkim povjerenstvom. Prema njegovoj prijavi za odmjeru tečevine ubrao je godišnje Kn 120.000.—, za režiju potrošio Kn 60.000.—., tako da mu je ostao čisti prihod od Kn 60.000.—. »Kako ste mogli tako nizko valovati — prigovori mu izvjestitelj — kad je jasno da je pet hiljada kuna mjesečno izpod minimuma egzistencije i da sa toliko niste mogli živjeti?« — »Ja, sam živio — odvrati odvjetnik — i od ostataka uštednje, ali kad već priznajete da mi ona svota ne dostaje za život, zašto onda hoćete i nju krnjiti te me oporezovati i od tog subminimuma?«

* * *

Što bi sve odvjetnik mogao, morao i smio, pokazuju između tisuću i tisuću zgodica, također ove dvie:

Kći Ličanina bila zavedena. Odvjetnik, po uputi njezina otca, povede proti zavodniku kazneni postupak, koji svrši kažnjavanjem obtuženika, ali glede odštetnog zahtjeva upućivanjem na redoviti građanski put. Na razpravi, do koje je došlo povodom građanske tužbe, prigovori tuženik da se je djevojka međutim udala, dakle da nema štete ili bar ne u utuženome obsegu. Tužiteljičin odvjetnik upita na razpravi prisutnog otca, je li to istina, no Ličanin zanieče. Međutim na narednoj razpravi svi po tuženiku ponuđeni svjedoci potvrdiše istinitost njegove tvrdnje o udaji zavedene, a među svje-

docima bio je pače i kum sa vjenčanja. Tužiteljičin se odvjetnik na to ozlo-jeđen obrati njezinu otcu: »Zašto si mi govorio da se nije udala, kad eto vidiš da mi nisi kazivao istinu?« — »Eh, gospodine, — odgovori Ličanin — ja mislio da ćeš Ti to već nekako izvrdati!«.

Vlastnica jednog djevojačkog internata tuži otca jedne svoje bivše pitomice, jer da nije platio zadnji mjesec za držanje kćeri u internatu. Tuženi se branio, da tužiteljica nije sa svoje strane dala ono na što se bila obvezala, jer da je krevet bio pun stjenica, jelo nevaljano itd. Ostale pitomice, pozvane kao svjedokinje, uglavnom potvrdiše obranu tuženikovu. Videći tužiteljica da će parnicu izgubiti, uputi se u pisarnu tuženikova odvjetnika i sasvim otvoreno stavi mu ovu ponudu: »Gospodine doktore, ja znam da parnica ovisi o Vama. Ako učinite da Vaša stranka izgubi, platit ću Vam toliko i toliko!« — Neće svatko iz javnosti vjerovati da tuženica nije dospjela nijednu rieč više progovoriti, jer ima mnogih njoj sličnih.

* * *

Sud taj i taj ima veći broj sudaca. Da se izbjegne prigovoru nepravedne ili pristrane podiobe posla, svakome su sudcu dodieljuju spisi prema početnome slovu tuženika: na svakoga sudca dolazi toliko i toliko stalno određenih slova. Međutim svi sudci ne vrše službu: jedni su u vojsci, drugi bolestni, treći na dopustu itd. Ali unatoč tome podioba spisa vrši se i dalje jednako: odsutnima se i dalje dodieljuju spisi prema njihovim slovima, jednako kao i prisutnima. Ne smeta što se spisi dodieljeni odsutnima ne rješavaju i sve više gomilaju: glavno je da se održi red. I tako se stranke učvršćuju u uvjerenju, da je pravda lutrija i da osim nesretnih brojeva ima i nesretnih slova. Poneki od nosilaca tih nesretnih slova dođoše na misao da promiene početno slovo svog prezimena, ali se pobojaše da im i molbe za promjenu prezimena ne zadesi jednaka sudbina ili da dosad sretno slovo postane nesretnim, jer je međutim sudac, kome bi se to slovo imalo dodieliti, postao odsutan. U svakom slučaju odlučuje alfabet. Messieurs les plaideurs, faites vos jeux!

Bilježke

RATNI OZLJEĐENIK. — Povodom razprave g. dra. Josipa Krpana izašle u travanjskome broju Mjes. pod naslovom »Pravni temelji i uvjeti za sticanje prava na drž. zaštitu prema z. o. o ratnim ozljeđenicima«, piše nam naš predplatnik g. Stjepan Vinković, obć. bilježnik u Cepinu, ovo:

»Zak. odredba o ratnim ozljeđenicima i ostalim žrtvama rata od 13. VI. 1942, broj CXCIII-1400-Z-1942, veli u §-u 1. ovo: »Ratnim ozljeđenikom smatra se u smislu ove zakonske odredbe **državljanin ili pripadnik** Nezavisne Države Hrvatske, bez obzira na spol, koji za vrieme ratnog stanja ili izvanredne djelatne službe u oružanoj sili, pa za 6 tjedana nakon povratka iz oružane sile u redovno stanje, vršeći u domovini ili u sklopu savezničkih vojski kao vojnik obvezanik, odn. kao dobrovoljac dužnost u službi **oružane sile**, ili povodom takve službe, ili koji prema nalogu nadležne oblasti vršeći dužnost za svrhe oružane sile ili državne zaštite, zadobije bez vlastite krivnje ranu, povredu, ozljedu ili bolest, te se zbog toga njegova obća priradna sposobnost smanji u tolikoj mjeri da mu nadležna oblast prizna pravo na državnu zaštitu.«

Iz ovoga se vidi da ratni ozljeđenik ima pravo na državnu zaštitu i na pogodnosti iz rečene zak. odredbe samo pod uvjetom, **ako je državljanin ili pripadnik Nezavisne Države Hrvatske.** Međutim ima već i još može biti takvih ratnih ozljeđenika, koji niesu hrvatski državljani ili pripadnici, ili pak ne mogu taj uvjet dokazati, tako da zbog pomanjkanja tog uvjeta ne stiču pravo na državnu zaštitu. To se događa zato, jer se u hrvatskoj državi nastavila praksa još iz bivše države, da se naime u vojničku očevidnost upisuje sve na

području jedne općine nalazeće se obvezanike odnosne godine, **bez obzira na pripadnost bilo općinsku bilo državnu.** Ako se takav obvezanik htio osloboditi vojne dužnosti morao je dokazati da nije državljanin Jugoslavije odn. danas, da nije hrvatski državljanin ili pripadnik. Ako toga ne može dokazati — a to se događa češće — on je ipak dužan, makar nehrvatski državljanin, služiti vojsku. Ako u vojsci dopane rana ili ozljeda, postaje ratni ozljeđenik, ali ne u smislu gornje azk. odredbe, zbog čega ne biva dionikom pogodnosti iz nje. Očito je to nepravedno, jer kad netko može žrtvovati život ili zdravlje za narodnu i državnu zajednicu, onda nastupa i dužnost zajednice da ga zaštiti jednako kao i svakog drugog bez obzira na državljanstvo. Događa se također da je netko izgubio državljanstvo strane države, ali nije formalno stekao hrvatsko državljanstvo, premda je i te kako izpunio uvjete; nije stekao zato, jer se Zakon o državljanstvu bivše Jugoslavije, iako nije izriekom stavljen izvan snage, više ne primienjuje. Zbog toga općine takve, koji niesu naši državljani, ne primaju više u zavičajnu svezu (osim uvjetno). Takav ipak mora služiti vojsku, a dopane li ozljeda u vojnoj službi, ne može se izkazati domovnicom da je hrvatski državljanin, zbog čega ne postaje ni dionikom pogodnosti iz zak. odredbe o ratnim ozljeđenicima. Mislim zato da bi se potonja zak. odredba imala dopuniti u razloženom pravcu«.

ZAKONSKA ODREDBA O NAJAMNINAMA. Pod ovim naslovom izdao je zagrebački odvjetnik dr. Milan Mihalinčić knjižicu, u kojoj je izložio i potanjim uputama protumačio slog zak. odredbe o najamninama od 27. III. 1944. G. dr. Mihalinčić može se smatrati poluautentičnim tumačem rečene odredbe, jer je kao pravni savjetnik Hrvatskoo saveza kućevlastnika sudjelovao na sastancima i pregovorima kod njezina izrađivanja. Knjižica je namienjena u prvome redu izravnim zanimanicima, tj. kućevlastnicima i stanarima, ali će dobro doći i odvjetnicima kod savjetovanja u sporovima oko stanarine.

DRUŽTVO ŠERIATSKIH SUDACA navršilo je 31. svibnja o. g. točno trideset godina svog obstanka. Osnovano je, dakle, još prije prvog svjetskoga rata. Prvi predsjednik družtva bio je Ali Riza ef. Prohić, dok je sadanji predsjednik vrhovni šeriatski sudac Hfz. Ibrahim ef. Mehinagić. Zasluga je spomenutoga družtva da su šeriatski sudci 28. travnja 1929. dobili svoj zakon. Hrvatsko ministarstvo pravosuđa poklanja šeriatskom sudstvu posebnu brigu nastojeći da mu osigura najbolji razvoj, pri čemu se vrlo rado služi savjetima i suradnjom Družtva šeriatskih sudaca. U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj ima danas 101 šeriatskih sudaca i 13 prislušnika. Svi oni učlanjeni su u svome družtvu, kome Hrvatsko pravničko družtvo povodom sadanje njegove trideset-godišnjice želi najljepši procvat i daljnje uspjehe.

EUTHANASIA. — Posljednji broj »Pravnika«, glasila Pravnicke jednote u Pragu, priobćuje kratki, ali zanimljivi nacrt zakonske osnove, po kojoj bi svaki pripadnik češko-Moravskog Protektorata mogao zatražiti da bude po liečnicima usmrćen, ako trpi od težke i neizlječive bolesti, koja mu život čini osobito bolnim. O njegovu zahtjevu odlučuje ministar unutrašnjih poslova na temelju mišljenja Lječničkog zbora.

Iz Odvjetničke Komore u Zagrebu

»ODVJETNIK«, organ Odvjetničke Komore u Zagrebu, prekinuo je svoje izlaženje u listopadu 1941. g. Da naknadi ovaj privremeni gubitak mogućnosti saobćavati svojim članovima viesti obćeg značaja, uredničtvo »Mjesečnika« odazvalo se rado molbi iste Komore da joj u okviru razpoloživoga prostora ustupi do daljnjega jedan dio lista, i to tim više što priličan broj članova Hrvatskog pravničkoga družtva pripada odvjetničkome staležu (i što bi zapravo svaki hrvatski odvjetnik bio moralno dužan biti članom spomenutoga jedinog hrvatskog pravničkog družtva i kao takav pratiti pisanje također jedinog hrvatskog pravničkog lista). Otvaramo, dakle, novu rubriku s uvodnom rječju novoga predsjednika Odvj. Komore g. dra. Milana Pavelića.

»Bez jakog, uglednog i čestitog odvjetničkog stališa nema ni valjane pravne države«.

(Ministar pravosuđa Dr. Pavao Canki odvjetnicima na skupštini Odvjetničke komore u Zagrebu 23. IV. 1944.)

U poviestnoj mieni događaja, u vrtlogu propadanja jednih i rađanja drugih naziranja na sviet, na državu, na družtvo, na pojedine družtvene stališe i njihove zadaće ipak su ostala nepromienjena i u punoj vriednosti neka temeljna načela.

Njihovo je naglašavanje osobito potrebno danas, jer je bitni preduvjet za sređivanje postojećih prilika i za njihovo poboljšanje.

Kod uređenja suvremene države mogući su najrazličitiji oblici njenog ustrojstva i načina uprave, no svima njima je zajednički temelj ono načelo, koje je sadržano i određeno pojmom pravne države, tj. države, koja i sebe samu i sve svoje dužnostnike i sve svoje građane obvezuje i podređuje izključivo zakonskim propisima države, u kojoj svi djeluju i žive onako, kako to određuju državni zakoni.

Upravo ovo najvažnije i najidealnije temeljno načelo ponovno je naglašeno naslovnim riečima samog ministra pravosuđa i neposredno upućeno upravo odvjetničkom stališu.

Još i više! Nije samo ponovno naglašen ideal pravne države, nego je jasnim, nedvojbenim riečima iztaknuto i daljnje temeljno načelo: jak, ugledan i čestit odvjetnički stališ, podignut do značenja bitnog uvjeta za obstanak valjane pravne države.

Okolnost, da je ministar pravosuđa upravo odvjetničkom stališu uputio naslovne rieči, razumljiva je i obzirom na zadaću i prvotnu dužnost odvjetničkog stališa, koja je utvrđena i onim riečima samog zakonodavca, kojima određuje, da je odvjetničtvo zanimanje javnog poredka.

Nedvojbeno je svrha obstanka i djelovanja odvjetničkog stališa javno-pravna. Sastoji se u radu svakog člana stališa na oživotvorenju prava i izpravnom primjenjivanju zakona na bezbrojne konkretne slučajeve, na uklanjanju svake protuzakonitosti, bez obzira odakle ta protuzakonitost potiče, a sve to na temelju i na način zakonom određen.

Budući da pojam valjane pravne države uključuje valjano djelovanje

sviju grana državne djelatnosti, budući da pojam javnog poredka obuhvaća cjelokupno zbivanje na području države, to je samim tim pojmovima određen obseg odvjetničkog rada. Taj mora radi probitka valjane pravne države obuhvaćati sve grane državne djelatnosti počevši od zakonodavstva pa do rada svake javne oblasti.

U pogledu sudjelovanja odvjetničkog stališa kod donošenja zakona, naslovno je načelo sadanji ministar pravosuđa u cielosti oživotvorio, omogućivši stališu i više od zakona određenog prava pobude.

Na području pravosuđa, kod sviju redovitih sudova, odvjetnički je rad nesmetan, no pojedine grane unutarnje uprave još nije u dovoljnoj mjeri prožela spoznaja, da je sudjelovanje odvjetničkog stališa i na njihovom području bitni uvjet za valjanost njihove djelatnosti u okviru valjane pravne države.

Stoga je dužnost i odvjetničkog stališa i odnosnih dužnostnika, da stvore radi probitka valjane uprave i na tim područjima uvjete podesne za uspješnu i javnom poredku koristnu suradnju. To imperativno nalaže temeljno načelo pravne države, kako je to naglašeno s autoritativnog položaja ministra pravosuđa!

Odsudna važnost odvjetničkog stališa u životu valjane pravne države predpostavlja, da odvjetnički stališ bude čestit, jak i ugledan. To traži probitak svake države, i to se mora ostvariti u svojoj podpunosti!

Postoji više mogućnosti da se odvjetnički stališ održi na visini svoje zadaće, no sigurno je najbolji način sustav samouprave stališa. Odvjetnici moraju sami ljubomorno paziti, da budu čestit, jak i ugledan stališ.

Prvi uvjet: čestitost, ovisi izključivo o samom stališu, koji imade zakonske mogućnosti i ovlasti paziti na čestitost svakog pojedinog člana. Beziznimna pak čestitost stališa — čije nastojanje mora biti u prvom redu upravljeno na valjano djelovanje pravne države, a nipošto na sticanje osobnih koristi — dat će stališu etičku vriednost i moralnu jakost, koju mu neće moći poreći ni jedan moralan čovjek, a tim će stališ doći i do zasluženog ugleda pred državom i narodom.

Protivna shvaćanja o zadaći odvjetničkog rada dovode do gubitka sviju triju navedenih atributa, dovode do propadanja stališa i valjane pravne države. Za to ne može biti dvojbe ni o položaju hrvatskog odvjetničkog stališa prema državi, ni o njegovoj zadaći prema narodu, a niti o putu, kojim se mora poći, bez obzira na zapreke bilo s koje strane!

U mjesto programatskog govora napisao:

Dr. Milan Pavelić
predsjednik Odbora Odvjetničke komore
u Zagrebu.

Upisani u imenik odvjetnika (nakon objave u br. 9—12/1942. »Mjesečnika):

Hrvoj dr. Dragan, odvj. perovođa, danom 15. XII. 1942. u Zagrebu; — Konšek dr. Erik, umir. sudac, danom 21. XII. 1942. u Novoj Gradiški; — Mosković, Vjekoslav, odvj. perovođa, 11. I. 1943. u Zagrebu, Georgijević dr. Mladen, bivši odvjetnik i javni bilježnik, 9. II. 1943. u Vukovaru; — Senečić dr. Zorislav, bivši odvjetnik, 1. IV. 1943. u D. Stubici; — Kovačić Božidar, odvj. perovođa, 20. IV. u Zagrebu; — Ogrizek dr. Antun, bivši odvjetnik u Celju 18. V. 1943. u Zagrebu; — Kalođera dr. Marko, odvj. perovođa, 28. V. 1943. u Zagrebu; — Mahulja dr. Srećko,

bivši odvjetnik, 3. VII. 1943. u Zagrebu; — Arras Andrija, predstojnik Kot. suda u m., 15. VII. 1943. u Zemunu; — Eršek Franjo, odvj. perovođa, 2. VIII. 1934. u Vel. Gorici; — Koprivčević Josip umir. sudac, 3. VIII. 1943. u Brodu n/S.; — Karlić dr. Zvonimir, odvj. perovođa, 1. IX. 1943. u Zagrebu; — Mostovac Božidar, odvj. perovođa, 10. IX. 1943. u Varaždinu; — Jurkić dr. Mladen, odvj. perovođa, 14. IX. 1943. u Zagrebu; — Baka-šun Frane odvj. perovođa, 22. IX. 1943. u Zagrebu; — Draganović Josip, odvj. perovođa, 20. X. 1943. u Zagrebu; — Jerković Ante, odvj. perovođa, 30. XI. 1943. u Imotskom; — Milković dr. Zvonimir, bivši odvjetnik, 20. I. 1944. u Varaždinu; — Tusun dr. Nikola, bivši odvjetnik i Veliki župan, 25. I. 1944. u Zagrebu; — Elegović dr. Ivo, bivši odvjetnik i javni bilježnik u Zagrebu 1. IV. 1944; — Cebalo Zvonko, bivši odvjetnik iz Brčkog danom 23. V. 1944. u Zagrebu.

Brisani iz imenika odvjetnika:

Kalafatić dr. Ladislav, Bjelovar, danom 10. VI. 1942., jer je umro; preuzimatelj dr. Oskar Švarcer, Bjelovar; — Heinz dr. Oton, Zagreb, 1. IX. 1942., jer je prešao u državnu službu; preuzimatelj Korenić dr. Dragan; — Paunović dr. Branko, Ilok, 8. IX. 1942., jer je umro; preuzimatelj dr. Marijan Kolarović, Ilok; — Benić dr. Stjepan, Nova Gradiška, 24. X. 1942. jer je umro; — preuzimatelj Josip Verić, Nova Gradiška; — Vračun dr. Dragutin, Varaždin, 30. XI. 1942., jer je umro; preuzimatelj dr. Antun Veček Varaždin; — Goga dr. Karlo, Zagreb 28. XII. 1942., jer se odrekao; — Mosković dr. Vladimir, Zagreb, danom 6. I. 1943., jer je umro; preuzimatelj Vjekoslav Mosković, Zagreb; — Novosel Natko, Garešnica, 2. I. 1943., jer se odrekao; — Stopar dr. Bogdan, Zagreb, 15. I. 1943., jer se odrekao; — Kolibaš dr. Martin, Garešnica 18. I. 1943., jer je umro; — preuzimatelj Vedriš dr. Ivo, Grubišno polje; — Šijak dr. Nikola Irig 27. I. 1943., jer je dulje od godine dana odsutan iz svoga sjedišta bez opravdanja; — preuzimatelj dr. Božidar Vučinić ,Irig; — Šebeštijan dr. Matija, Prelog, 18. II. 1943.; — Halepović Abas, Zagreb, 20. III. 1943., jer se odrekao zbog prelaza u državnu službu; — Grubić dr. Jovan, Krnjak 19. IV. 1943.; — Svoboda dr. Miljenko, Prelog 20. IV. 1943., jer je prešao u državnu službu; — Turk dr. Vjekoslav, Zagreb, 22. IV. 1943., jer se odrekao; — Butković dr. Antun, Vinkovci, 28. V. 1943., jer se odrekao prešavši u državnu službu; preuzimatelj Vladimir Cvrković, Vinkovci; — Milković dr. Zvonko Varaždin 30. VI. 1943., jer se odrekao; preuzimatelj dr. Vladimir Milković, Varaždin; (ponovno upisan 20. I. 1944.); — Bojanić Stefan, Starigrad, 13. VII. 1943., jer je umro; — Kapor dr. Ivo, Zagreb, 5. VIII. 1943., jer se odrekao; — Rajković dr. Sima, Hrv. Mitrovica, 13. VIII. 1943., jer je umro; Grbić dr. Vicko, Dubrovnik, 25. VIII. 1943., jer se odrekao; preuzimatelj dr. Karlo Dešković, Dubrovnik; — Ivančević dr. Lavoslav, Zagreb, 30. VIII. 1943., jer se odrekao, budući je imenovan većnikom Sudbenog stola u Sarajevu; — Janeković dr. Gjuro, Zagreb, 30. VIII. 1943., jer je umro; preuzimatelj dr. Vojmir Durbešić, Zagreb; — Zabrešćak dr. Vjekoslav, Zagreb, 17. IX. 1943. u smislu § 36., st. 2., Zak. o odvj.; — Bićanić dr. Gjuro, Križevci, 28. IX. 1943., jer se odrekao, budući imenovan savjetnikom Min pravde i bog.; — preuzimatelj dr. Ivo Pomper, Križevci; — Konšek dr. Erih, Nova Gradiška, 19. X. 1943., jer je umfro, preu imatelj Josip Verić, Nova Gradiška; — Milković dr. Vladimir, Varaždin 26. X. 1943., jer je umro; preuzimatelj dr. Nikola Pečornik, Varaždin; — Dean Ante, Zagreb, 19. XI. 1943., jer se odrekao; — Hild Milan, Ludbreg, 7. XII. 1943., jer je umro; — Šenoa Zlatko, Zagreb, 31 XII. 1943., jer se odrekao; — Dečak dr. Milan, Zagreb, 31. XII. 1943., jer se odrekao: — preuzimatelj dr. Milorad Kozjak, Zagreb; — Draženović dr. Zvonimir, Dugoselo, 13. I. 1944., jer se odrekao budući imenovan većnikom Sudbenog stola u Zagrebu; preuzimatelj dr. Ljudevit Konopka, Zagreb; — Tanay dr. Emil, Požega, 25. I. 1944., jer se odrekao, preuzimatelj dr Gjuro Kuntarić, Požega; — Jakovac dr. Antun, Zagreb, 26. I. 1944., jer je umro; preuzimatelj dr. Željko Farkaš, Zagreb; — Vuković dr. Mihovil, Zemun, 14. II. 1944., jer se odrekao; — Prebeg dr. Vladimir, Zagreb, 17. II. 1944, jer je umro; — Oršanić Slavo, Zagreb, 22. III. 1944., jer se odrekao; — Stanger dr. Armin, Crikvenica, 30. III. 1944., jer je umro; preuzimatelj dr. Žarko Kovačević, Crikvenica; — Janda dr. Krunoslav, Zagreb, 2. IV. 1944., jer je umro; preuzimatelj dr Fedor Bazala, Zagreb; — Bubalo dr. Branko, Dubrovnik, 5. VI. 1944., jer se odrekao.

Prenieli sjedište pisarne:

Franić dr. Dušan, danom 15. I. 1943. iz Vrgorca u Omiš; — Malnerić dr. Martin, Dubrovnik, 15. III. 1943. u Osiek; — Georgijević dr. Veljko, Zemun, 19. III. 1943. u Rumu; — Strauss Vatroslav, Čazma, 24. III. 1943. u Zagreb, preuzimatelj dr. Ivša Roksandić Čazma; — Mežnarić dr. Stjepan, Čakovec, 1. VI. 1943. u Zagreb; — Čipčić dr. Branko, Stara Pazova, 1. I. 1944. u Zagreb; — Smolić dr. Ivo, Sinj, 5. IV. 1944. u Zagreb

Upisani u imenik odvjetničkih perovođa:

Bardić Dragutin, bivši perovodni vježbenik kod Izpostave Župske Redarstvene oblasti u Petrovaradinu, danom 6. XI. 1942. u pisarni dra. Božidara Vučinića u Irigu; 15. XII. 1942. izstupio radi prelaza k sudu; 1. VII. 1943. nastavio vježbu u pisarni dra. Ivana. Dvornika u Rumi; — Tausani dr. Vilko, svršeni pravnik, 22. XI. 1942. u pisarni dra. Vilima Tausani u Delnicama, 15. VI. 1943. izstupio radi odsluženja vojnog roka; — Brezović Ivan, svršeni pravnik, 27. XI. 1942. u pisarni Miroslava Selakovića u Zagrebu, 15. X. 1943. istupio radi vojne vježbe; — Gavella dr. Gjuro, bivši odvjetnik, 14. XII. 1942. u pisarni Zlatko Šaffarića u Crikvenici; — Andrijašević dr. Miljenko, svršeni pravnik, 21. I. 19434. u pisarni dra. Ante Pavlovića u Zagrebu, 30. IV. 1944. izstupio radi prelaza u državnu službu; — Marković Zdenko, svršeni pravnik, 22. I. 1943. u pisarni Vidosavljević-Vučić Lovre u Sisku; — Lončarić dr. Zdenko, svršeni pravnik, 1. IV. 1943. u pisarni dra. Josipa Lončarića u Jastrebarskom; dana 31. XII. 1943. istupio radi prelaza u državnu službu; — Frank Magda, svršena pravnica, 6. IV. 1943. u pisarni dra. Josipa Štefinovića u Zagreu, 28. II. 1944. izstupila; — Sapundžić Mirijana, svršena pravnica, 13. V. 1943. u pisarni dra. Jurja Raškaja u Hrv. Karlovcima; — Varović dr. Krunoslav, svršeni pravnik, 1. VI. 1943. u pisarni Mintasa dra. Mateja u Zagrebu; — Eisenhuth Radovan, svršeni pravnik, 28. VI. 1943. kod dra. Natka Katičića u Zagrebu; — Vukosav Mile, svršeni pravnik, 5. VII. 19434. u pisarni dra. Nikole Vukovića u Zagrebu; — Dulibić Ante, svršeni pravnik, 5. VII. 1943. u pisarni dra. Vjekoslova Franceschi-a u Zagrebu; — Ilijić Vesna, svršena pravnica, 1. VIII. 1943. u pisarni dra. Luje Maričića u Zagrebu, 1. III. 1944. izstupila radi prelaza k sudu; — Šare dr. Mirjana, svršena pravnica, 1. VIII. 1943. u pisarni Brnčića dra. Frana u Zagrebu, 14. IV. 1944. izstupila; — Rupčić Vladimir, svršeni pravnik, 1. IX. 1943. u pisarni dra. Franje Sučevića u Zagrebu; — Košutić Siniša, svršeni pravnik, 1. IX. 1943. kod dra. Ćirila Abafya u Zemunu; Supilo Ivo danom 2. X. 1943. u pisarni dra. Gjiva Supila u Dubrovniku; — Lapčević Aleksandar danom 7. X. 1943. u pisarni dra. Aleksandra Kuhara u Zagrebu; — Fišer dr. Vladimir 1. XI. 1943. kod Zimića dra. Rudolfa u Gjurgjevcu; — Milčić Aleksandra, svršena pravnica, 15. XI. 1943. kod Milčića dra. Aleksandra u Brodu n/S.; — Halle dr. Egon, 1. XII. 1943. kod Lovrića dra. Milivoja u Zagrebu; — Nalis Antun, 29. XII. 1943. kod Zaninovića dra. Zdravka u Zagrebu; — Hanžeković dr. Marijan, 31. XII. 1943. kod Tomljenovića dra. Jurja u Zagrebu; — Popović Milivoj, 27. I. 1944. kod Bazale dra. Fedora u Zagrebu; — Lončarić Teodor, 29. III. 1944. kod Ramljaka dra. Ive u Zagrebu; — Pusić dr. Eugen, svršeni pravnik, 5. VI. 1944. u pisarni dra. Dražena Kvaternika u Zagrebu.

Promjene u imeniku odvjetničkih perovođa:

Rendulić dr. Miljenko, 1. X. 1924. prekinuo vježbu u pisarni dra. Jurja Rendulića u Jaski radi prelaza u državnu službu; — Dolovčak dr. Janko, 3. XII. prekinuo vježbu u pisarni dra. Vladimira Benešića u Zagrebu i brisan iz imenika odvj. pripravnika, jer je imenovan tajnikom u Glavnom ravnateljstvu za prehranu; — Müller Josip, 31. XII. 1942. prekinuo vježbu u pisarni dr. Ive Lorina u Zagrebu; — Pušibrk dr. Lazar, 15. I. 1943. prekinuo vježbu u pisarni dra. Viktora Urbihe u Vinkovcima; — Verbicki Boris, 28. II. 1943. izstupio iz pisarne dra. Vukovića Mihovila u Zemunu; — Kalođera dr. Marko, 1. III. 1943. prekinuo vježbu u pisarni dra. Dragutina Tomca u Zagrebu; — Korsky dr. Ivo, 1. III. 1943. brisan na vježbi kod

dra. Alfreda Korsky u Osieku, budući imenovan djelatnim ustaškim nadporučnikom; — Brunšek Josip, 15. IV. 1943. prekinuo u pisarni dra. Vladimira Vopola u Podr. Slatini; — Romeš Franjo, 1. V. 1943. prekinuo vježbu u pisarni dra. Dragutina Senečića u D. Stubici i istog dana nastavio u pisarni dra. Stjepana Bačića u D. Stubici; odavde izstupio 4. III. 1944. i istog dana nastupio u pisarni dra. Vladislava Vranjicana u D. Stubici; — Gabrijelić Josip, 4. V. 1943. prekinuo vježbu u pisarni dra. Dragutina Senečića u D. Stubici i istog ju dana nastavio u pisarni dra. Aleksandra Kuhara u Zagrebu; — Tojaga Fedor, 27. V. 1943. nastupio kod dra. Alfreda Roschera u D. Miholjcu; — Gozze-Gučetić dr. Vuk, 1. VII. 1943. prekinuo vježbu u pisarni dra. Mintasa Mate u Zagrebu, a 23. VIII. 1943. nastavio kod Miroslava Selakovića u Zagrebu; — Primorac dr. Ante, 14. VII. 1943. prekinuo vježbu u pisarni dra. Milivoja Lovrića i istog dana nastavio u pisarni dra. Vladimira Pavlovića u Zagrebu; — Bašović Sava, 15. X. 1943. nastupio vježbu u pisarni Vjekoslava Gagliardi u Zagrebu; — Bićan dr. Smiljka 31. XII. 1943. prekinula vježbu u pis. dr. Bože Bićana u Zagrebu; — Mikuličić Josip, 1. I. 1944. prekinuo vježbu u pis. dr. J. Tomljenovića, a 3. I. 1944. nastavio ju u pisarni Josipa Zemljaka u Zagrebu; — Mavar Milovan, 1. II. 1944. prekinuo vježbu u pisarni dra. Brune Županića u Ivancu; — Vidović Damjan, 1. III. 1944. prekinuo vježbu u pisarni dra. Ivana Dvornika u Rumi; — Devide Branko, 10. III. 1944. prekinuo vježbu u pisarni dra. Franje Devide-a u Zagrebu zbog prelaza u državnu službu; — Pužar Mihovil, 18. III. 1944. prekinuo vježbu u pisarni Vladimira Heruca u Zagrebu radi prelaza na vježbu sudu; — Marović dr. Petar, 1. IV. 1944. prekinuo vježbu u pisarni dra. Hrvoja Stožira u Zagrebu; — Bučić dr. Vjekoslav, 31. V. 1944. prekinuo vježbu u pisarni dra. Huge Werka u Zagrebu.

ZAKLJUČNI RAČUN

prigodom primopredaje dužnosti povjerenika dra. Milana Dečaka predsjedniku Odvjetničke komore u Zagrebu dru. Milanu Paveliću.

Promet blagajne Odvjetničke komore od 1. I. do 6. V. 1944. Primitak: prenos gotovine i uložaka prema bilanci 31. XII. 1943. Kn 400.786.66, unišlo na članarini od zagrebačkih članova Kn 307.562.—, na članarini od vanjskih članova Kn 79.044.—, na oglasima Kn 600.—, na izkaznicama od članova Kn 3680.—, na raznim uplatama Kn 116.—, od izdanja komore Kn 5112.50. Ukupno Kn 796.901.16.—.

Izdatak: plaće namještenika i podvornika Kn 410.000.—, stanarina Kn 14.300.—, ostali režijski troškovi Kn 164.436.25, ostatak gotovine i uložaka na dan 6. V. 1944. Kn 208.164.91, ukupno Kn 796.901.16.

Dobrotvorni fond Odvjetničke komore u Zagrebu od 1. I. do 6. V. 1944.

Račun primitaka i izdataka od 1. I. 1944. do 6. V. 1944.

Primitak: prenos gotovine i uložaka prema bilanci 31. XII. 1943. Kn 994.931.98, unišlo na upisnini od zagrebačkih i vanjskih članova te odvjetničkih pripravnika Kn 52.525.—, ukupno Kn 1,047.456.98.—.

Izdatak: izplaćeno na podporama Kn 63.050.—, pozajmica Odvjetničkoj komori Kn 300.600.—, ostatak gotovine i uložaka na dan 6. V. 1944. Kn 683.806.98, ukupno 1,047.456.98.

U Zagrebu, dne 6. V. 1944.

Sastavio: **Dragutin Winkler v. r.**

Predao: Povjerenik: **Dr. Milan Dečak v. r.**

Preuzeo: Predsjednik: **Dr. Milan Pavelić v. r.**

Odbor preizpitatelja:

Dr. Franjo Devide v. r. **Dr. Marijan Dražić v. r.**

Dr. Zorislav Dukat v. r. **Dr. Dragan Hrvoj v. r.**

Dr. Rudolf Jagić v. r.

Ulasnik i izdavač: HRVATSKO PRAVNIČKO DRUŽTVO u Zagrebu. Predstavnik njegov predsjednik prof. dr. EDO LOURIĆ, Zagreb, Jurjevska ul. 51. — Odgovorni urednik Dr. IVO POLITEO, Zagreb, Svačićev trg 4. — Uredničtvo i uprava Zagreb, Svačićev trg 4. — Odpravničtvo: Tiskara MERKANTILE (Sedmak i Jutriša), Zagreb, Ilica 35, gdje se list i tiska. — Za tiskaru odgovara Uj. Sedmak, Ilica 35. Tiskanje i razpačavanje dopušteni odlukom Državnog tužiteljstva u Zagrebu od 30. VIII. 1941, Kns 228-1935. rješenjem ministarstva narodne prosvjete od 24. X. 1942, broj 2695-42 i odlukom Državnog izvještajnog i promičbenog ureda od 30. X. 1942, broj 16771/42-II-O-1285/42.

ODVJETNIČKA KOMORA U ZAGREBU obaviešćuje svoje članove, da je prema postojećim propisima njezina Propisnika i prema zaključnom računu, objavljenom u ovom broju »Mjesečnika«, skoro izključivo upućena u pogledu svojih prihoda na još neuplaćene članske uloge.

Upozoruju se stoga gg. članovi, da dužnost plaćanja članskih uloga vrše redovito, a oni, koji su u zaostatku s plaćanjem tih uloga, da ih u cielosti i najedampût odmah plate. Prema §-u 51. sl. e) Zak. o odvjet. smatra se stegovnim prekršajem, ako odvjetnik, koji unatoč mogućnosti plaćanja, ne vrši dužnost plaćanja upisnine, članskih uloga i ostalih doprinosa, a prema §-u 36. istog zakona Odvjetnička komora može brisati iz imenika svakog onog odvjetnika, koji zaostane s plaćanjem članskih uloga ili drugih doprinosa Odvjetničkoj komori, ako ovrha protiv takvog odvjetnika radi namirenja tih dužnih doprinosa ostane bez uspjeha.

Iz razloga, koji su dovoljno vidljivi iz zaključnog računa, komora je bila prisiljena znatno smanjiti svoje izdatke, pa je u tu svrhu zaključeno spajanje ureda komore i ureda Mirovinske zaklade u administrativnom pogledu. Osim toga smanjila je komora broj svojih činovnika za polovicu. Unatoč gornjim namjerama morat će se povisiti mjesečni članski doprinos, kako bi se postiglo ravnovjesje između komorskih primitaka i izdataka.

Po §-u 4 pravila

HRVATSKOGA PRAVNIČKOGA DRUŽTVA

Kao pravi članovi mogu družtvu pristupiti samo oni, koji su absolvirali pravne nauke.

Pravi članovi plaćaju u ime članarine godišnje:

ako su sudci, javni činovnici ili odvjetnički perovodje . . . . . Kn 200.—

ako su odvjetnici i uobće pripadnici slobodnih zvanja . . . . . Kn 320.—

Tko istom pristupa družtvu kao član, plaća osim toga upisninu od Kn 20.— jednom za uviek.

Prijava za pristup u družtvo šalje se tajničtvu Zagreb, Svačićev trg 4), kamo se šalju i svi dopisi i novčane pošiljke, koje se tiču družtva.

Najjeftinije je i najpraktičnije, te omogućuje svestranu kontrolu, ako se članarina i uobće novac doznačuju putem poštanske štedionice. Broj računa Pravničkoga družtva kod Poštanske štedionice u Zagrebu — 35515.

Pravi članovi dobivaju »Mjesečnik« bezplatno. Nečlanovi plaćaju u ime predplate godišnje Kn 320; đaci i drž. činovnici plaćaju pogodovnu predplatu od Kn 200.—

Pojedini broj stoji Kn 30.—.

Reklamacije za »Mjesečnik« moguće je uvažiti samo onda, ako ne stignu prekasno, a valja ih upraviti tajničtvu, Zagreb, Svačićev trg br. 4. Spisi za uredničtvo »Mjesečnika« također na istu adresu.